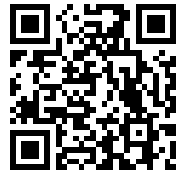

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

ASIA

TOERIA ' NI'AMONT'Ö.

BIJBELSCHÉ VERHALEN.

VERTAALD IN HET NIASSISCH DIALECT
VAN DE BATOE-FILANDEN

DOOR

C. W. FRICKENSCHMIDT,

Zending van het Nederlandsch Luthersch Genootschap
voor In- en Uitwendige Zending.

Uitgegeven door bovengenoemd Genootschap.

ROTTERDAM,
CORNs. IMMIG & ZOON,
1895.

Wasm
BS558
N5F89

CORNELL
UNIVERSITY
LIBRARY

TOERIA NI'AMONI'Ö.

Nifawani ba li Nono Niha ba hoelo Batoe

MOROI CHÖ

C. W. FRICKENSCHMIDT,

Nifatene wa'awösa gosali, sotöi Lütheri, ba danö Hoelando.

Nibe'e wa'awösa gosali, sotöi no ma'e.

ROTTERDAM,
CORN^s. IMMIG EN ZOON.
1895.

BIJBELSCH E VERHALEN.

Vertaald in het Niassisch dialect van
de Batoe-Eilanden

DOOR

C. W. FRICKENSCHMIDT,

*Zending van het Nederlandsch Luthersch Genootschap voor In- en
Uitwendige Zending.*

Uitgegeven door bovengenoemd Genootschap.

ROTTERDAM,
CORN^e IMMIG EN ZOON.
1895.

INHOUD.

OUDE TESTAMENT.

	Blz.
1. FOMBÖI DZOROEGO FAOMA TANÖ. De Schepping. (Gen. 1.)	1
2. KABOE FARADAISO. Het Paradijs. (Gen. 2.)	2
3. BÖRÖTA HORÖ. De Zondeval. (Gen. 3.)	3
4. KA'INO FAOMA HABELI. Kaïn en Habel. (Gen. 4.)	4
5. MOLÖ SEBOEA. De Zondvloed (Gen. 6—9)	5
6. ABERAHMO. Abrams roeping. (Gen. 12)	7
7. ABERAHMO FAOMA LOTI. Abram en Lot. (Gen. 13 en 14)	8
8. FANERÖNOE GABERAHMO. Abrahams geloof. (Gen. 15—18)	9
9. FA'ABÖLA IZA'AKI BA FAME'E SOEMANE. Izaäks geboorte en offerande. (Gen. 21—22.)	10
10. ESAO FAOMA JAKOBO. Ezau en Jakob. (Gen. 25—27).	11
11. FOLOI JAKOBO BA FANIFINIA. Jakob's vlucht. (Gen. 27—29)	13
12. JAKOBO BA NOMO LABANO. Jakob bij Laban. (Gen. 29—31)	15
13. JOSEFO FAOMA IWANIA. Jozef en zijne broeders. (Gen. 37)	16
14. JOSEFO BA NOMO POTIFARA BA BA GOEROENA. Jozef in Potifars huis en in de gevangenis. (Gen. 39—40).	18
15. NI'ALAWA'Ö JOSEFO. Jozefs verhooging. (Gen. 41)	19
16. IWA JOSEFO MÖI MOWÖLI BALADJO BA DANÖ MISERAJI. Jozefs broeders komen naar Egypte om spijs te koopen. (Gen. 42—43).	21

1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915

W. 175 115
191

17. I'OTOERAGÖ IA JOSEFO CHÖ NIWANIA.	Blz.
Jozef maakt zich zijnen broeders bekend. (Gen. 44—45)	23
18. FA'AMÖI GISERAËLI BA DANÖ MISERAJI BA FA'AMATENIA.	
Israël trekt naar Egypte en sterft aldaar. (Gen. 45—50)	24
19. FA'ABÖLA MOZE FAOMA FOLOINIA.	
Mozes' geboorte, jeugd en vlucht. (Exodus 1—2)	26
20. LOWALANI HOEMEDE CHÖ MOZE.	
De roeping van Mozes. (Exodus 3—4 . . . . .)	28
21. HOEKOE LOWALANI BA DANÖ MISERAJI FAOMA FANORIFI NDAONO GISERAËLI.	
Het Pascha en de uittocht. (Exodus 12—15 . . . . .)	29
22. FAME'E HOEKOE BA HILI SINA'I.	
De wetgeving op Sinaï. (Exodus 19—20 . . . . .)	31
23. JOZOEÄ. — Jozua. (Jozua 1—24)	33
24. SAMOEËLI. — Eli en Samuel. (1 Sam. 1—7)	35
25. DAWIDO FAOMA GOLIATO.	
David en Goliath. (1 Sam. 17).	38
26. KABOE NAGOE NABO.	
Naboths wijnberg. (1 Kon. 21—22)	39
27. ELIA BA NIDANÖ KERITI BA BA SARAFÄ.	
Elia bij de beek Krith en te Zarfath. (1 Kon. 17)	40
28. ELIA FAOMA GERE BA'ALI BA FA'AMÖINIA BA MBANOEA LAWA.	
Elia en de Baäls priesters en Elia's opneming ten hemel. (1 Kon. 18 en 2 Kon. 2)	42
29. HISIKIA, JOSIA FAOMA FA'ADOEDOE JEROEZALEMA.	
Hiskia, Josia en de inneming van Jeruzalem. (2 Kron. 14—35; 2 Kon. 18—24; Jes. 36—39; 2 Kon. 21—25; Jerem. 36—39)	43
30. DANIELI FAOMA AWÖNIA.	
Daniël en zijne vrienden. (Daniël 1—10).	46

NIEUWE TESTAMENT.

1. SACHARIA FAOMA ELISABE.	
Zacharia en Elisabeth. (Lucas 1:5—23)	48
2. MARIA FAOMA MALAIKA GABERIELI.	
Maria en de engel Gabriël. (Lucas 1:26—56)	49
3. FA'ABÖLA JOHANE.	
De geboorte van Johannes	50

4.	FA'ABÖLA DOEADA JESOE. De geboorte van Jezus	Blz. 51
5.	ERE MOROI BA GABÖLATA LOEO. De Oostersche Wijzen.	52
6.	TOEADA JESOE BA GOSALI ME IROEGI MEWELENDOEA FACHE. De twaalfjarige Jezus in den Tempel	53
7.	FANANDAIGÖ. — De Verzoeking.	54
8.	NIFAGOEROE SI'OFÖNA FAOMA NIFADZÖCHI JESOE BA WAÖLISA BA KANA. De eerste jongeren en de bruiloft te Kana	55
9.	NIWAÖ DOEADA JESÖE BA HILLI. De Bergrede. I.	56
10.	NIWAÖ DOEADA JESOE BA HILLI. De Bergrede. II. (Matth. 6—7)	58
11.	FANORIFI NONO SI MATOEA BA MBANOEA NA'I FAOMA FANORIFI NONO SI ALAWE, ONO JA'IRO. Opwekking van den jongeling te Nain en het dochtertje van Jairus. — Luk. 7 : 11—18. Mark. 5 : 22—43).	60
12.	FANERÖNOE DZI ALAWE KANA'ANA. De Kananesche vrouw. (Matth. 15)	61
13.	FANERÖNOE WETERO BA FA'ALANIA. Petrus' geloof en zijn ergernis aan den Heer. (Matth. 16).	62
14.	SAWOEJOE SI LÖNA ATOEGOE DÖDO. De onbarmhartige knecht. (Matth. 18 : 23—35)	63
15.	SIBIDÖJÖ MOROI BA DALOE NINANIA. Genezing van den blindgeborene. (Joh. 9)	64
16.	AMAEDOLA, BIRIBIRI SELOENOE, HOEA SOEKOE SAECHOE BA ONO SI TAIHA. De gelijkenissen van het verloren schaaap, den verloren penning en den verloren zoon. Luk. 15.	66
17.	NIHA SO'ANA'A BA NIHA SI LOEMANA. De rijke man en de arme Lazarzs.(Luk. 16 : 19—31)	68
18.	FANORIFI LADZARO. De opwekking van Lazarus. (Joh. 11)	69
19.	FA'AMÖI JESOE BA JEROEZALEMA. Jezus' intocht te Jeruzalem. (Matth. 21)	71
20.	FAMAJAGÖ IDANÖ FAOMA FATOMESA N'AMONT'Ö. De instelling van den heiligen Doop en van het heilige Avondmaal (Matth. 28 : 18—20. Matth. 26 : 20—28. Mark. 14 : 17—25. Joh. 13 : 31—35).	72

21. TOEADA JESOE BA GEDZEMANE.	Blz.
Jezus in Gethsemane. (Matth. 26 : 31—47. Mark. 14 : 26—42. Luk. 22 : 39—43)	73
22. FEA MBÖLI BA FONDA'OE JESOE.	
Het verraad en de gevangenneming. (Matth. 26 : 46—56).	74
23. TOEADA JESOE FÖNA GERE SEBOEA.	
Jezus voor de hoogepriesters. (Matth. 26 : 57) .	75
24. FANOSALÖ'ÖGÖ WETERO BA FA'AMATE JOEDA.	
De verlooehening van Petrus en het einde van Judas. (Joh. 18 : 15—16)	77
25. TOEADA JESOE FÖNA PILATO FAOMA HERODE.	
Jezus voor Pilatus en Herodes. (Joh. 18 : 28—31)	78
26. FANAETOE'Ö HOEKOE JESOE.	
De veroordeeling van Jezus. (Luk. 23 : 13—16).	79
27. FAMOLASO JESOE BA RÖFARÓFA.	
De kruisiging en de dood van Jezus. (Matth. 27 : 30—56).	81
28. FOGO'Ö JESOE.	
De begrafenis van Jezus. (Joh. 19 : 31—37) . .	84
29. FEMASO DOEADA JESOE KERISO.	
De opstanding van Jezus Christus. (Mark. 16 : 1—4)	85
30. NIFAGOEROE BA LALA BA EMA'OESA.	
De Opgestane op den weg naar Emmaüs. (Luk. 24 : 13—35)	87
31. FA'AMÖI JESOE BA DZOROEGO	
De hemelvaart van Christus. (Markus 16 : 19—20. Luk. 24 : 44—53. Hand. 1 : 1—11)	89
32. FANOEWAGÖ EHEHA NI'AMONI'Ö.	
De uitstorting des Heiligen Geestes. (Hand. 2) .	90
33. FANATOLA DZAGAKÖOE.	
De genezing van den kreupelen en de eerste ver- volgving der apostelen. (Hand. 3 en 4).	92
34. ANANIA FAOMA SAFIRA.	
Ananias en Saffira. (Hand. 5)	93
35. STEFANO, NIBOENOE SI'OFÖNA.	
Stefanus, de eerste martelaar (Hand. 6 en 7) .	94
36. SINENE MOROI BA DANÖ AETIOFIA.	
De Kamerling uit Moerenland. (Hand. 8.). . .	96
37. KOEMANDOE KORNELIO.	
De hoofdman Cornelius. Hand. (9 en 10.). . .	97

38. FANA-EFA'Ö WETERO.	Blz.
De wonderbare redding van Petrus. (Hand. 12 : 1—17)	100
39. FAMALALINI GERA'ERA WAOELO.	
De bekeering van Saulus. (Hand. 9.)	101
40. FA'AMÖI WAOELO WANOTOERAGÖ TOEADA JESOE.	
De eerste en tweede zendingsreis van Paulus. (Hand. 13—16)	102
41. PAOELO NIKOEROE BA SEZAREA FAOMA FA'ASONIA BA ROMA.	
Paulus' gevangenschap te Cesarea en zijne aankomst te Rome. (Hand. 21—26)	104
42. HOEKOE SIAFOERIA.	
Het jongste gericht. (Matth. 25 : 31—46)	106

LI SI FASALA NITJITA.

DRUKFOUTEN.

Boeloe	Roro		<i>tobali</i>	
Bladzijde	Regel	Geheba	<i>moet zijn:</i>	Geheha
» 4	» 33	löno	» »	löna
» 6	» 8	oerifi	» »	oe'orifi
» 12	» 18	i'elifi	» »	i'elifi
» 13	» 2	j'aoegö	» »	ja'oegö
» 13	» 12	fooma	» »	faoma
» 14	» 22	maosa	» »	maoso
» 15	» 22	ifahowo'ö	» »	ifahowoe'ö
» 18	» 29	itoragö	» »	i'otoeragö
» 20	» 14	wanifi	» »	wanifi
» 20	» 26	ndöfi	» »	ndöfi
» 25	» 5	nonoe	» »	nonoe
» 29	» 32	laeo	» »	loeo
» 30	» 33	bona	» »	boni
» 38	» 8	Onö	» »	Önö
» 39	» 6	mö	» »	möi
» 39	» 32	warata	» »	warate
» 42	» 24	toematara	» »	toemataro
» 50	» 8	Fa'abola	» »	Fa'aböla
» 51	» 19	i'adoenogö	» »	i'adoeonogö
» 52	» 5	Lowalani	» »	Lowalani
» 59	» 9	faholemi	» »	faholemi
» 72	» 7	Heziana	» »	Hoziana
» 79	» 26	Tanaetoe'o	» »	Fanaetoe'ö

OUDE TESTAMENT.

1. FOMBÖI DZOROEGO FAOMA TANÖ.

De Schepping.

GEN. 1.

Ba mböröta ifadzöchi Lowalani dzoröego faoma tanö. Ba ma faroeke danö ba löna ösinia, ba alögölögö lawa namö, ba manahanahae Geheba Lowalani lawa nidanö.

1. Ba imane Lowalani: ja'asioho! ba asioho. Ba ifaigi Lowalani wa'asioho ande, ba söchi ia. Ba ifabali Lowalani wa'asioho moroi ba dzalögölögö ba ifotöi wa'asioho loeo ba salögölögö boni. Ba boni ba ma'öchö, sara loeo.

2. Ba imane Lowalani: jaso wa'awölö ba gotaloea nidanö! Ba so dzimane. Ba ifotöi Lowalani wa'awölö ande banoea. Ba boni ba ma'öchö, si doea na loeo.

3. Ba imane Lowalani: jatöföfö nidanö si so tooe ba dzi samboea nahia, me'a faero dzotoefo! Ba toföfö. Ba ifotöi Lowalani dzotoefo tanö ba si toföfö idanö ifotöi asi. Ba imane Lowalani: jatoemboe moroi ba danö ndoe'oe, goele-goele ba eoe sowoea. Ba itörö dzimane. Ba boni ba ma'öchö, si töloe na loeo.

4. Ba imane Lowalani: jaso dzihaga ba wa'awölö mbanoea, ba wamabali boni ma'öchö, same'e ila'ila, ila'ila na'ötö, ila'ila loeo ba ila'ila ndöfi. Ba ifadzöchi Lowalani samboea dzihaga seboea ba wamatörö si ma'öchö, ba samboea dzihaga side'ide ba wamatörö si boni ba awönia ndöfi. Ba boni ba ma'öchö, si öfa na loeo.

5. Ba imane Lowalani: jaso dzaliwäliwä sonoso ba nidanö ba fofö sihombo ba daloe mbanoea. Ba ifadzöchi Lowalani

dzaliwāliwā seboea ba fefoe nawatōe dzaliwāliwā ba nidanō ba ba daloe mbanoea. Ba ifahowoeō ira Lowalani ba imane: mi'o'ono ba mi'oja'omi. Ba boni ba ma'öchō, si lima na loeo.

6. Ba imane Lowalani: jamoebe'e baero tanō goerifō sonoso, saliwāliwā, koelōkoelō ba fefoe nawatōe goerifō ba goeli danō. Ba itörō dzimane.

Ba imane Lowalani: datafadzōchi niha! famaedola si fachilo chōda, sondoro i'a ba jasi ba fofō ba daloe mbanoea, sondoro oerifō faoma tanō ma'afefoe. Ba ifadzōchi Lowalani niha, famaedonia, famaedo Lowalani ifadzōchi ia. Ba iwōwōi Lowalani niha moroi ba danō ba ihawoesi ba nichoenia hanoehanoē aerifa; simane tobali niha noso saeri. Ba ifaigi Lowalani fefoe nifadzōchinia, ba idzō, söchi sibai. Ba boni ba ma'öchō, si önō na loeo.

7. Simane niawalisi dzoroego faoma tanō ba ösinia fefoe. Ba manombase Lowalani ba loeo si fitoe naloeo moroi ba halōwōnia fefoe. Ba ifahowoeō dzi fitoe na loeo ba i'amonio ia, me manombase ia ba loeo ande moroi ba halōwōnia fefoe.

---

2. KABOE FARADAISO.

Het Paradijs.

GEN. 2.

Ba ifadzōchi Jehofa Lowalani kaboe ba Gedena, ba ifatoembōeō moroi ba danō fefoe nawatōe geoe, si söchi wamaigi ba si söchi we'a mboeania. Ba ba daloe kaboe so geoe aerifa faoma eoe we'ila si söchi ba sofōchō.

Ba ibe'e Jehofa Lowalani niha ba kaboe Edena, me'a mohalōwō ia ba me'a i'ororogō kaboe. Ba iwaō Jehofa Lowalani chō niha ba imane: Gömana fefoe nawatōe mboea geoe ba kaboe, ba böli gömana mboea geoe we'ila si söchi ba sofōchō. Na loeo gömana mboeania ande, gömate.

Ba idoro Jehofa Lowalani fefoe nawatōe goerifō ba fefoe

nawatoe wofö chö niha; ba ifotöi niha fefoe ira. Ba löna sanaolo na chö niha, si so chönia. Ba iwaö Jehofa Lowalani: Löna söchi na ha samboea niha, dagoewadzöchi dzanaolo jaia, si so chönia. Ba ifaförö Lowalani niha sibai, ba ihalö sara döla nosoenia, ba ifadzöchi moroi gande dzi alawe; ba idoro ia chö niha. Ba iwaö Adamo: Töla moroi ba dölagoe ande ba nagole moroi ba nagolegöe. Ande jaroemöi niha namania faoma inania ba molemba dödünia chö nisimbatönia. Simane i'agö Adamo faoma isimbatönia Efa ba kaboe faradaiso.

---

3. BÖRÖTA HORÖ.

De Zondeval.

GEN. 3.

1. Ma mohaka goelö moroi ba fefoe dzaliwäliwa ba danö ba imane chö nda alawe: haega'iwaisa, ma iwaö Lowalani: böli mi'a mboea geoe ba kaboe fefoe nawatoe? Imane si alawe chö goelö: Ma'a mboea geoe ba kaboe, ba ba geoe si so ba daloe kaboe, ma iwaö Lowalani: böli mi'a mboeania ba böli miwawaja ia, fa löna matemä. Imane oelö: löna gimäte, ba i'ila Lowalani, na loeo mi'a mboeania, teboka matami ba tobalimi mae Lowalani ba mi'ila dzi söchi ba si löna söchi.

2. Ba ifaigi si alawe, wa söchi ni'a mboea geoe ande ba söchi wamaigi, eoe si söchi mane'ö me ifodödö. Ba ihalö mboeania ba i'a ba ibe'e chö nisimbatönia göi ba i'a ma'öchögö. Awania ma teboeka matara daroea ira ba to'ila chöra, wa löna mogamagama ira. Ba la'aföe mboeloe geoe ba lafadzöchi lembära.

3. Ba larono li Jehofa Lowalani, me fahörö loeo, ba labini'ö ira chönia barö geoe ba kaboe. Ba ihede Lowalani Adamo ba imane: haega so ndaogö? Imane Adamo: Ma

oerono lioe ba ata'oe ndao, me löna mogamagama ndao, ande me oebini'ö ndao. Imane Lowalani: Hata dzanoea chöoe, wa löna mogamagama ndaoegö? Te ma ö'a mboea geoe ande, niwaögoe chöoe: böli mana. Imane Adamo: Sialawe nib'eoe awögoe, ma ibe'e chögoe mboea geoe ande, ba oe'a. Ba imane Jehofa Lowalani chö nda alawe: Hana wa simane ndaoegö? Imane si alawe; Ma ilimo ndao oelö, me'a mana ndao.

4. Ba imane Jehofa Lowalani chö goelö: me simane nifadzöchie, ni'elifi ndaoegö moroi ba fefoe dzaliwaliwa ba danö. Ba oefa'emalimi, ja'ogö faomo si alawe, manaopoe faoma manaoponia; Ja'ia dzi tarai telaemö, ba ja'ogö dzi toetoe börö dzisia. Ba chö nda alawe iwaö: ja'agaföchö chöoe wo'ono, ba isimbatöoe dzondoro ja'ogö. Ba chö Adamo iwaö: Me ma örono li nisimbatöoe ba me ma ö'a mboea geoe ande, ni'elifi danö me börö ndaoegö. Ba wa'akao gösoemönda mbaladjoe. Ndoi faoma lato toemboe chöoe. Faoma böböi dzichalaoe gömana göoe, iroegi manawoeli ndaoegö ba danö, hana moroi ba danö nihalö ndaoegö, ba tobali tanö ndaoegö manawoeli.

5. Ba ibeta ira Lowalani moroi ba kaboe Edena, ba ibe'e ba kaboe malaika samalatoe si hali'i ba wororogö lala ba geoe aerifa.

---

4. KA'INO FAOMA HABELI.

Kaïn en Habel.

GEN. 4.

Chö Gadamo faoma isimbatönia Efa so domboea nono si matoea, Ka'ino ba Habeli. Sanoeri biribiri Habeli ba sonowi Ka'ino. Ba samoedza ma'öchö ibe'e mboea nowi Ka'ino, soemane Lowalani, ba ibe'e göi Habeli ono mbiribiri sia'a. Ba söchi dödö Lowalani chö Habeli, omasi ia dzoemane, nibe'e Habeli chönia. Ba löna söchi dödönia chö Ka'ino, ba löno omasi ia dzoemane, nibee Ka'ino chönia.

Ande mosoendoetö sibai Ka'ino ba abao dzichalania. Ba imane chönia Lowalani: »Hana wa mosoendoetö ndaoegö ba hana wa abao dzichalaoe? Tena simane? Na söchi dödöoe ba söchi göi dzichalaoe, ba na löna söchi dödöoe, ba so horö föna ba galawasa; ba böli ohi, ba lawa ia.»

Ba tobali me so ira ba lala, fahoehoeo Ka'ino chö nachinia Habeli ba iboenoe ia. Ba imane Lowalani chö Ka'ino: »Haega so nachioe Habeli?» Ba imane: »Löna oe'ila, haega'iwaisa, sonderogö achigoe ndao?» Ba imane Lowalani: »Hadöi nifadzöchioe? Li ndo nachioe hoemedede chögoe moroi ba goeli danö, samokani bawania wanema ndo nachioe moroi ba danaoe. Ande na monowi ndaoegö ba danö, ba löna ibe'e chöoe nösinia. Simae soloi si löna ahono dödö ndaoegö ba goeli danö.»

Ba imane Ka'ino chö Lowalani: »Eboea sibai dzalagoe, tobai ni'efasi chögoe. Öfofanö ndao ba danö ma'acha, ba oebini'ö ndao chöoe, simae soloi si löna ahono dödö ndao ba danö, ba tobali, hata dzanönda ja'o, jamboenoe ndao.» Ba imane Lowalani: »Tena simane, ba hata dzamoenoe Ka'ino, ba mewitoe lalaoe mbalö chönia.» Ba ibe'e Lowalani gila'ila chö Ka'ino, me'a löna laboenoe ia, si falachi chönia. Ba mofanö Ka'ino moroi ba dzichala Lowalani, ba i'agö ba danö Noda, ba wamatahö gombölata loeo.

---

5. MOLÖ SEBOEA.

De Zondvloed.

GEN. 6—9.

Labörötai manoja'ö niha ba danö, ba olifoe ira Lowalani, So'aja ja'ira. Ba i'wäö Lowalani; Löna la'ohi niha nitegoe Gehehagoe, me boto mane'ö. Goesomindoi na 120 fache. Ba me iroegi 120 fache, ifaigi Lowalani, ba idzö, töra na wa'abila dödöra, fefoe gera'era dödöra moföchö mane'ö. Ba i'wäö Lowalani: Goewaehoe niha moroi ba danö.

Ba atoegoe dödö Lowalani chö Noah, me i'ata-oesi Lowalani ba söchi gamoeatania. Ba imane Lowalani chönia: Ma iroegi chögge gamodzoea nösi goeli danö, me afönee danö fa'awölö soföchö, moroi ande edöna goewahoe ira faoma tanö. Ba fadzöchi chöoe nowo eoe, fonahinahia ba keletoeni ia baka baero. 300 sioe fa'anaoenia, 50 fa'awolo ba 30 fa'alawania. Faigi, goembe'e molö seboea ba danö ba wamaehoe fefoe niha. Ba oe'rifi ndaoegö. Gömöi baowo faoma fefoe si so ba nomooe. Ba be'e goerifö baowo, doea-doea geoe moroi fefoe nawatoe, me'a aeri ira awöoe. Ba i'ohi Noah fefoe ni'orisi Lowalani chönia.

Awania i'wäö Lowalani chö Noah: aegö baowo mana'ö, ja'oegö faoma ira fefoe si so baomo chöoe. Ba möi baowo ia faoma ononia, datöloe ira, Sem, Ham, Jafet, ba faoma isimbatönia ba oemönönia si alawe. Ba möi baowo chönia goerifö doeadoea geoe moroi fefoe nawatoe, simae ma i'orisi Lowalani: Ma iroegi Noah 600 fache, me so molö seboea ba danö. Ba ikoeci Lowalani foerinia. Awania teboka fefoe dzoemo gawoewoecha seboea faoma goloe mbanoea lawa. Ba aechoe deoe ba danö öfa woeloe boni möi ma'öchö. Ba manöi nidanö ba ifaledo nowo. Ba manöi sibai nidanö, ma tobaloe fefoe hili seboea. Simane tehondo fefoe niha faoma oerifö saeri. Ba 150 boni fa'aranja nidanö baewanö danö.

Awania itörö dödö Lowalani Noah, ba ibe'e nani ba danö ba alö nidanö. Ba tohare nowo ba hili Arara, ba faoro dzoedzoe hili. Öfa woeloe boni foeri höö ibokani Noah goloe ba ibe'e baero gaga. Ba hoemombo gaga ifaelifaेलi ia iroegi ogöö nidanö ba danö. Awania ibe'e baero kalafati, ba ifoeli ia, me löna isönda doegela gahenia. Ba isindoi na fitoe boni, awania ibe'e baero soei kalafati, ba ifoeli ia me fahörö loeo ba idoro mboeloe mlio ba mbawania. Ba me iroegi fitoe boni soei ibe'e baero kalafati, ba löna manawoeli ae. Awania ibeta Noah dzagö, ba idzira, ma onosi ba goeli danö.

Ba i'wäö Lowalani chö Noah ba imane: Ae baero, ja'oegö faoma ira fefoe si so chöoe ba faoma oerifö fefoe. Ba möi baero Noah ba fefoe si so chönia. Ba ifadzöchi

Noah nahia wame'e soemane chö Lowalani ba ibe'e dzoe-
 mane. Ba iwäö Lowalani: Löna ae goewahoe danöa na
 börö niha, hana ma moföchö dödö niha moroi ha me
 iraono ira. Iroegi ba gafoeriata so wananö faoma famasi,
 fa'o'afoe faoma fa'aoeohoe, löchö ba teoe, boni ba ma'öchö.
 Ba ifahowoeö Lowalani Noah faoma ononia ba imane chöra:
 Mi'oja'omi ba mifönoei danö. Faigi, oefaboe'oe ligoe chöoe
 ba faoma onooe foerioe, wa löna ae möi molö seboea.
 Ndoemi ma oebe'e ba wamali nani, ila'ila waboe'oesa ligoe
 faoma danöa.

---

6. ABERAHMO.

Abrams roeping.

GEN. 12.

Chö Dara, ama Gaberahmo, so töloe nono si matoea,
 töira: Aberahmo, Nahori ba Harani. Ba Tara dzolohe adoe.
 Ba iwäö Lowalani chö Gaberahmo: Ofanö moroi ba danöoe
 ba moroi ba niwaoe ba moroi ba nomo namaoe, ba aegö
 ba danö nifamene'ögoe chöoe. Ba oebali'ö ndaoegö mado
 seboea, oefahowoeö ndaoegö ba moroi chöoe nifahowoe'ö
 fefoe niha ba goeli danö.

Ba mofanö Geberahmo faoma isimbatönia Sarai ba Loti,
 ono nachinia Harani. 75 fache wa'arania Gaberahmo, me
 laroegi danö Kana'ana. Ba ifalachisi Lowalani chö Gaberahmo
 ba imane chönia: Chö neneneneoe goembe'e danö ande.

Me aefa höö, ifaboe'a ia Aberahmo, ilaloi hili ba gabölata
 loeo ba ahono ia ahatö ba Mbeteli. Ba ifadzöchi nahia
 wame'e soemane Aberahmo ba i'otoeragö döi Lowalani.

Ba tesao lofo ba danö, ande mofanö Gaberahmo ba danö
 Miseraji. Ba söchi dödö radjo Fara'o chö Gaberahmo, ba
 so chönia dzawøjoe si matoea faoma sawøjoe si alawe ba
 amiha goerifö. Ba me löna ae lofo ba danö Kana'ana,
 ifoeli ia Aberahmo ba möi ia ba Mbeteli.

---

7. ABERAHMO FAOMA LOTI.

Abram en Lot.

GEN. 13 en 14.

Mo'ana'a sibai Gaberahmo ba amiha goerifönia; ba chö Loti so göi biribiri dzawi ba ose. Moroi gande me ambö gö goeriföra, na oroedoe ira. Ba fasoso ira sanobelai oerifö Gaberahmo faoma sanobelai oerifö Loti. Ba imane Aberahmo chö Loti: Böli fasoso ita, ba böli fasoso dzanobelai oerifögöe faoma sanobelai oeriföe; hana ma fa'iwa ita. Tena wa'awolo danö? Söchi na fabali ita. Na omasi ndaogö ba gabera, edöna möi ndao ba gabölö, ba na edöna ndaogö ba gabölö, edöna möi ndao ba gabera. Ba ifaigifaigi Loti danö ande ba ifili chönia fefoe danö ba dzina Joridano ba ibe'e nosenia ba wamatahö mbanoea Sodoma. Mo'idanö danö ande mae kaboe Lowalani, ba löna söchi niha Sodoma, eboea sibai gasalaöra.

Ba me fabali ira, Aberahma faoma Loti möi nemali ba Sodoma. Lahalö fefoe gamagama si so ba mbanoea Sodoma ba ladoro Loti göi faoma gamagamania. Ba me irono höö Aberahmo, ifofanona dzawoejoenia töloe naotöe a felewaloe ba i'ohi ira, emali no ma'e, ba ihalö manawoeli fefoe nihalöra ba Loti göi.

Ba me tefoeli Gaberahmo, ifalachisi ia Melchisedeki, radjo Salema, sondoro roti faoma agöe, ba ere Lowalani fondege ia. Ifahowö'ö Gaberahmo ba imane: jahowöe ndaogö chö Lowalani lawa, somböi soroego faoma tanö, ba jatesoeno Lowalani, me ma ibe'e nemalioe ba danaoe. Ba ibe'e chönia Aberahmo samboea ba dzi foeloe gamagamania fefoe.

Ba iwaö radjo Sodoma chö Gaberahmo: Be'e chögöe niha ba halö chöoe gamagama. Ba imane Aberahmo: Oefadzawa danagöe chö Lowalani, wa löna goehoemalö sara tali mena famöbö laligahe moroi fefoe gamagamaoe, me'a löna öwa'ö foeri: Ma oefo'ana'a Gaberahmo.

8. FANERÖNOE GABERAHMO.

Abrahams geloof.

GEN. 15—18.

Foeri hö'ö so niwäo Lowalani chö Gaberahmo ba imane: Böli ata'oesi Aberahmo! Ja'o mbaloeseoe ba loeoe seboea. Ba imane Aberahmo: Ö So'aja, hadöi nibe'oeo chögoe? Mowanöwanö mane'ö ndao ba löna onogoe. Ba iwäo chönia Lowalani, ae baero, faigi mbanoea lawa ba ofaja ndöfi; ö'ila wanofaja ira? Simane neneoe foeri. Manerönoe Gaberahmo, ba ande ibe'e Lowalani fa'atoelö dödönia.

Ba me iroegi Aberahmo 99 fache falachi chönia soi Lowalani ba imane: Ja'o Lowalani sawölöwölö, törö lalaoe fönagoe ba ja'atoelö dödöoe! Ba löna ae latotöi ndaoegö Aberahmo, aechoetania: Ama seboea, ba Aberahamo döioe, aechoetania: Ama dzato. Ba löna ae Sarai döi nisimbatöoe; Sara döinia.

Ba ifalachi soi Lowalani chö Gaberahamo ba gaoea Mamere, me toemataro ia ba mbawa galawasania, me aoechoe dzino. Ba me ifaröga matania, idzö, so niha datöloe ira ba wamatahönia. Ba ifalachisi ira, irara'ö ia fönara ba imane: Ö Toea! na söchi dödöoe chögoe, ba böli laloi genonioe. Ndaohomalö nidanö wanasa ba misasai gahemi, ba mitataro barö geoe anda. Goemöi hoemalö koe'e chömi mato sambáwa me'a mi'awölö'ömi oea ba dania tola mofanömi. Lamane: Lae! ja'itörö niwa'öoe. Ba i'ali'o'ö ia Aberahamo wa'amöi baose chö Sara ba imane: ke'a'ö! halö dafoe si söchi, faroeke ba fadzöchi koe'e. Ba fagohi Gaberahamo ba ihalö nono dzawi, sawoejoewoejoe si söchi ba ibe'e chö dzanae halöwö ba i'ali'o'ö wanasosoi. Ba ja'ia, Aberahamo ihalö matega faoma soesoe ba ono dzawi no ma'e ni'asosoi ba idoro chöra barö geoe, ba mana ira.

Ba lamane chönia: Haega so nisimbatöoe, Sara? Imane: Baose. Ba imane: Goewoeli ndao chöoe ba ndöfia, ba faigi, so nono chö Sara. Ba irono niwäonia Sara ba a'ege ia. Ba imane So'aja chö Gaberahamo: Hana wa a'ege Sara? So hadöihadöi si löna iila wamadzöchi Lowalani.

9. FA'ABÖLA IZA'AKI BA FAME'E SOEMANE.

Izaäks geboorte en offerande.

GEN. 21—22.

Ba me iroegi meotoe fache Gaberahamo, itörö niwäö Lowalani ba mo'ono Sara, ono si matoea. Ba Aberahamo ifotöi nononia Iza'aki ba ichai ia me ma iroegi wälooe boni.

Me aefa hö'ö, itandaigö Lowalani Gaberahamo ba imane: »Ö Aberahamo!" Ba imane: »Ga'ö so ndao." Ba imane Lowalani: »Halö Iza'aki, onooe, si ha samösa, ni'omasi'öoe ba dorö ba danö Moria ba be'e ia soemane nichodzi ba hili niwä'ögoe chöoe. Ba maoso Gaberahamo ahoelöhoelö, ifogamagama galidenia, ba idoro awönia daroea genoni faoma ononia Iza'aki ba möi ba nahia niwäö Lowalani. Ba me iroegi si tötoe na löoe, ifaröga matania Aberahamo ba idzira nahia ande ba dzaröoe. Ba imane chö genoninia: »Misindoi ga faoma kalide, goemöi faoma onogoe gane, ba na awali manandö ndaga, gawoeli ndaga ga chömi." Ba ihalö Aberahamo geoe, fanoenoe dzoemane ba ibe'e noro nononia Iza'aki. Ba alitö faoma balatöe i'ohe ba dania. Ba möi ira, daroea ira. Ba imane Iza'aki: »Ö amagoe! faigi, ga'ö so nalitö faoma eoe, ba haega so nono mbiribiri, soemane nichodzi?" Ba imane Aberahamo: »Ande dali Lowalani, onogoe." Ba me laröegi nahia ande, ifadzöchi Aberahamo nahia wogodzi no ma'e, ifa'anö geoe, iböbö nononia Iza'aki ba ibe'e ia lawa baewawö geoe, ba i'oro'ö

danania wanae balatoe ba wanaba ononia. Ba hoemedede chönia malaika Lowalani moroi ba dzoroego ba imane chönia: »Aberahamo! Aberahamo! Böli wawaja nonooe! Awania oe'ila, wa ö'ata'oësi Lowalani, ba löna alimagö chöoe nonooe, si ha samboea, me börö ndao." Ba ifaröga matania Aberahamo ba idzira mbiribiri si matoeo, ma tochai tandoenia ba geoe. Ba möi Gaberahamo, ihalö mbiribiri ande ba ibe'e soemane nichodzi, fanali nononia. Ba ifotöi nahia ande »Nifaigi Lowalani."

Ba hoemedede soei malaika moroi ba dzoroego chö Gaberahamo ba imane: »Ma fasoewa ndao chögöe, iwäö Lowalani, me simane ndaoegö ba löna alimagö chöoe nonooe si ha samboea, ba goewahowoe'ö manaopooe ba goemoja'ö ira mae ndöfi ba mbanoea lawa ba mae nene ba mbewe nasi, ba moroi ba manaopooe nifahowoe'ö fefoe niha ba goeli danö, me ma ö'ohi ligoe." Ba ifoeli ia Aberahamo chö genoninia no ma'e ba möi ira ba Mbereseba.

---

10. ESAO FAOMA JAKOBO.

Ezau en Jakob.

GEN. 25—27.

Me ma mate Gaberahamo ifahowoe'ö Lowalani Giza'aki ba ibe'e chönia domboea nono si matoea, Esao faoma Jakobo.

Ba samoedza ma'öchö irino mboea nowi Jakobo, ba möi Esao moroi ba nowi, ba anachö ia. Ba iwäö chö nachinia Jakobo: »Be chögöe gö sojo ande." Ba imane Jakobo: »Faniaga chögöe wa'onosia'a ma'acha." Ba imane Esao: »Niha si mate ndao, hadöi goena wa'onosia'a." Imane Jakobo: »Soewa chögöe mana'ö." Ba isoewa Esao ba ifaniaga wa'onosia'a chö nachinia Jakobo. Awania ibe'e chönia

Jakobo roti faoma ö sojo no ma'e. Ba mana ba minoe Esao ba mofanö matö ia. Simane i'osalö'ögö Esao wa'onosia'a.

Ba me bihasa Iza'aki ba ma fakariwaö matania, hoemedede ia chö Esao ba imane chönia: »Faigi, ma bihasa ndao, ba löna oe'ila hamega mate ndao; ande halö mbidzi, möi ba nowi ba ra'oe chögoe hadöi dzi fasai oegö ba fadzöchi chögoe gö, simae omasi ndao, ba doro ga, me'a mana ndao, ba mea goewahowoe'ö ndaoegö, gasagasa me löna na mate ndao." Ba möi Esao wonda'oe oerifö. Ba ma irono Rebeka fefoe li Giza'aki ba imane chö Jakobo: »Aegö ba nahia goerifö ba halö chögoe nono nambi si matoea doea geoe, me'a goewadzöchi gö chö namaoe, simae omasi ia. Ba ja'oegö dzondoro baka chönia, me'a maña ia ba me'a ifahowoe'ö ndaoegö, gasagasa me löna na mate ia." Ba imane Jakobo: »Faigi, moboe ga'agoe ba alösö ndao; haega'iwaisa na iwawaja ndao amagoe ba faoro chönia, si falimo ndao, ba goesoemönda wanelifi fanali howoehowoe no ma'e." Ba imane inania: »Jamöi ba hoeloegoe na i'elifi ndaoegö, rono mane'ö ligoe.

Ba möi Jakobo wanae ono nambi si matoea ba idoro chö ninania, ja'ia dzondino gö, simae omasi Giza'aki. Ba ihalö Rebeka gamagama Esao ba ifogamagama Jakobo, ba oeli nono nambi si matoea no ma'e ibe'e ba danania. Ba idoro baka gö Jakobo chö namania ba imane chönia; »Ö amagoe!" Ba imane: »Ga'ö so ndao, hata ndaoegö, onogoe?" Imane Jakobo: »Esao ndao, onooe sia'a, ma oefadzöchi simae niwa'oe chögoe, ande faoso ba a nisöndagoe, me'a öfahowoe'ö ndao." Ba imane Iza'aki: »Ö onogoe, haega'iwaisa ma ösönda alio?" Imane: ma ibe'e chögoe Lowalanioe." Ba imane Iza'aki chö Jakobo: »Aene ga, onogoe, me'a oewawaja ndaoegö, na ma onogoe Esao ndaoegö, mena tena." Ba ifahatö ia Jakobo chö namania. Ba me iwawaja ia, iwa'ö: »li Jakobo lieo, ba tanae mae tana Esao." Ba löna i'ila ia. Ba mana ia ba minoe. Awania ifahowoe'ö Iza'aki Jakobo ba imane: »Jambe chöoe Lowalani namo moroi ba dzoroego ba fa'atabö ba goeli danö, ba sifahöna wache faoma agoe. Telaöe niha ndaoegö ba barö

lioë niwaoë. Ni'elifi, hata dzanelifi ja'oegö, ba jahowoe, hata dzamahowoe ja'oegö."

Ba me awali ifahowoe'ö ia, ba löna na ara mofanö Jakobo, so Esao moroi ba nowi; irino gö ba idoro baka chö namania ba imane: »Faoso, amagoe, ba a nisönda nonooë, me'a öfahowoe'ö ndao." Ba imane Iza'aki: »Hata ndaoegö? Imane: »Esao ndao, onooë sia'a." Me irono Iza'aki ande, tobali sibai dödünia ba imane: »Hata dzialoe no ma'e, sondoro chögöe? Ma mana ndao föna wa'asooë, ba ma oefahowoe'ö ia, ba jahowoe ia." Me irono Esao li ande, mege'ege ia ba imane: »Fahowoe'ö göi ndao, amagoe!" Ba imane Iza'aki: »Ma moi nachioë fooma hakania ba ma itema howehowoe." Ba imane Esao: »Ha samboea howehowoe chöoe, amagoe? Fahowoe'ö göi ndao, amagoe!" Ba mege'ege sibai ia. Awania itema linia Iza'aki ba imane: »Faigi, nahia satabö chöoe ba danö, sondoro föda ndaoegö ba enoni nachioë; ba foeri tobali göi ndaoegö sondoro niha, ba gömbeta galo mbagi moroi ba mbagioë."

---

11. FOLOI JAKOBO BA FANIFINIA.

Jakob's vlucht.

GEN. 27—29.

Ba moföchö dödü Esao chö nachinia Jakobo, me ma isönda howehowoe ba imane: »Löna ae ara ba agaföchö dödü namagoe, hana goemboenoe nachigoe." Ma irono ande Rebeka ba imane chö Jakobo: »Faoso ba ofanö chö ga'agoe Labano ba Harana ba agö gane, iroegi löna ae agaföchö dödü ga'aoë." Ba hoemedé Iza'aki chö Jakobo, ifahowoe'ö ia ba imane: Jahowoe ndaoegö moroi chö Lowalani, si tola mamadzöchi fefoe, jamoja'o ndaoegö ba jambe chöoe howehowoe Gaberahamo." Awania maoso Jakobo ba möi ba Mesepotamië.

Ba me mofanö Jakobo moroi ba Mbereseba iroegi nahia ba manombase ia ga'ö sara woni. Ba ihalö mbatöe kala-hoeloe ba mörö ia, ba i'anifigö. Idzira nora moroi lawa ba dzoroego ba iroegi ba danö ba malaika Lowalani möi lawa ba möi tooe. Ba lawa so Lowalani ba imane: Ja'o Dzo'aja, Lowalani Gaberahamo ba Iza'aki. Chöoe faoma neneneneoe goembe'e danö ande. Ba tobali neneneneoe foeri mae gawoegawoe ba goeli danö. Ba moroi chöoe faoma onooe nifahowoe'ö fefoe niha ba goeli danö. Faigi, Ja'o möi awöoe ba goemororogö ndaogö ba lala ba goewoeli ndaogö foeri ba danö anda." Ba me maoso Jakobo moroi ba weförönia ande, ba imane: »Sindoehoe, ma so Lowalani ba nahia ganda, ba löna oe'ila." Ba ata'oe ia ba imane: »Ni'amoni'ö nahia ganda! ga'ö so nomo Lowalani ba bawa galawasa dzoroego." Ba ahoelöhoelö maoso Jakobo, ba ifasindo mbatöe ila'ila, ba ibe'e wanicha lawa ba ifotöi nahia gande »Betelichema", aechoetania: omo Lowalani. Ba ifaboe'oe linia Jakobo ba imane: »Na Lowalani nawögöe ba si'ororogö ja'o ba lala, na ibe'e gögöe ba gamagama ba na ifoeli ndao chö namagöe, ja'ia Lowalanigöe, ba batöe anda, nibe'egöe ila'ila, tobali omo Lowalani."

Awania maosa Jakobo ba möi ia ba danö ba wamatahö gombölata loeo; ba idzö! so dzoemo ba nowi nifasoei töloe nawawa mbiribiri, ba lawa ba mbawa dzoemo so mbatöe seboea. Ba imane Jakobo chö dzi'ororogö biribiri: »Ö iwagöe! haega moroi mi? Lamane: »Moroi ba Harana ndaga." Ba imane chöra: »Haega'iwaisa, mi'ila göi Labano, ono Bethoeëli?" Lamane: Ma'ila ia, faigi, gane so nononia Racheli faoma biribiri." Ba me idzirä Jakobo Racheli, möi ia ba dzoemo ba ibeta mbatöe ba ifinoe'ö chö mbiribiri Labano nidanö. Ba i'ago Racheli ba mege'ege sibai, ba i'otoeragö chönia, wa ono Rebeka ia. Ba möi Racheli manotoeriagö chö namania. Ba me irono Labano, ma so Jakobo, ono nachinia Rebeka, möi ia baero wamalachisi ja'ia; italagöei mbaginia ba i'ago ia ba idoro ia baomo.

12. JAKOBO BA NOMO LABANO.

Jakob bij Laban.

GEN. 29—31.

Ba me i'agö Jakobo ba nomo Labano sara wawa, imane Labano: »Tobai mohalöwö ndaoegö ga, na löna loeooe, ande waö mane'ö, haoega loeooe." Ba ma so chö Labano domboea nono si alawe; Lea döi dzia'a, ba Racheli döi dziachi. Ba omasi Jakobo Racheli ba imane: »Mewitoe fache enonioe ndao börö Racheli." Imane Labano: »Söchi na goembe'e chöoe, moroi ba chö niha bö'ö; agö ga chögoe." Simane i'agö Jakobo mewitoe fache chö Labano ba mohalöwö ia börö Racheli. Ba ndöfi mae loeo ba dödönia, me omasi sibai ia Racheli. Ba me awali mewitoe fache no ma'e, ibe'e Labano chö Jakobo Lea, fanali Racheli. Ba imane Jakobo: »Hana simane? Tena ma enonioe ndao börö Racheli? Hana wa ölimo ndao? Imane Labano: »Ba mböwö ba danö ga, tobai labe'e dziachi funa dzia'a. Agö ga chögoe mewitoe fache tö, ba goembe chöoe Racheli göi." Itehe Jakobo ba ibe'e chönia Labano Racheli göi.

Ba foeri höö i'agö na Jakobo meönö fache ba nomo Labano, me'a isönda goerifö. Ba ifahowo'ö ia Lowalani, iroegi mo'ana'a sibai ia. Awania imane Lowalani chö Jakobo: »Foeli ndaoegö ba danö namae; Ja'o möi awöoe." Ba imane Jakobo chö nisimbatönia Racheli faoma Lea: Mi'ila, ma mohalöwö sibai ndao chö namami. Ba ma ilimo ndao; mewoeloe ma ifalalini loeogoe, ba löna itehe chönia Lowalani, tobai ifaehoe ndao." Ba lamane Racheli faoma Lea: »Ohi fefoe niwaö Lowalani chöoe." Awania maoso Jakobo, ifakoedo nisimbatönia faoma ononia ba gönda ba idoro fefoe gamagamania, me'a möi ia chö namania Iza'aki.

Ba me iroegi töloe boni, la'otoeragö chö Labano, wa ma molo Jakobo. Ba i'ohi ba isai ia ba hili Gilea. Ba imane Lowalani chö Labano ba wanifi: »Böli fahoehoeo

chö Jakobo, na löna söchi liee." Ba me ahatö Labano chö Jakobo imane chönia: »Hana wa moloi ndaoegö, ba löna ö'otoeragö chögoe, me'a oe'ago oea nonogoe? Faigi, awölö ndao ba na edöna tola oefaehoe ndaoegö, ba ma iwäö chögoe Lowalani namae: »Böli fahoehoeo chö Jakobo, na löna söchi liee." Ba Jakobo faoma Labano lafadzöchi wa'aboe'oesa li fëna Lowalani. Ba me ahoelöhoelö maoso Labano, i'ago nononia ba ifahowoeö ira. Awania ifoeli ia ba nahiania.

Chö Jakobo so felendoea nono simatoea, töira: Roeben, Simeon, Levi, Joeda, Dan, Nafthali, Gad, Aser, Isaschar, Zeboelon, Josef, Benjamin. Ba samboea nono si alawe, Dina döinia.

Si felendoea nono si matoea Jakobo ande, ma tobali telaoe dzi felendoea mado ndaono Iseraeli.

---

13. JOSEFO FAOMA IWANIA.

Jozef en zijne broeders.

GEN. 37.

Josefo, ono Jakobo ba Racheli, ma iroegi felewitoe fache, me tobali sanobelai oerifö ia faoma iwania. Ba i'otoeragö chö namania, na so doeria si löna söchi moroi chö niwania. Ba Iseraëli — simane nitötöi Jakobo moroi mana'ö — omasi ia Josefo moroi ba fefoe nononia bö'ö. Ba ifafadzöchi'ö chönia mbaroe sogoëgoë. Ba me ladzira iwania, ja'ia ni'omas'ö namara, agaföchö dödöra, ba löna söchi lira, na fahoehoeo ira chönia. Ba samoedza me boni i'anifigö Josefo ba i'otoeragö wanifi ande chö niwania. »Ba dödögoe, iwäö, so ita ba nowi wamöbö fache, ba ifasindo ia niböbögoe, ba niböbömi larara'ö ira fëna niböbögoe." Ba lawäö iwania: »Haega'iwaisa, tobali radjoma ndaoegö me'a sondoro ja'aga." »

Ba tedooe na wa'agaföchö dödöra chönia. Ba i'anifigö samoedza tö, ba i'otoeragö chöra göi wanifi ande. »Ba dödögoe, i'wäö, loeo, ba'wä faoma feledzara ndöfi la'arara'ö ira fönagoe.» Ba me la'otoeragö ande chö n'amanä, itegoe ia amanä ba imane: Hadöi wanifi gande? Haega i'wäisa, möi ndaga, ja'o, inaoe faoma iwaoe manaloeloe chöoe?

Ba samoedza ma'öchö so niwa Josefo ba Dzichema, la'ororogö goerifö namara ga'ö. Ba imane Iseraëli chö Josefo: »Aegö, faigi niwaoe, na löna hadöihadöi chöra faoma oerifö ba otoeragö chögoe dania, na tefoeli ndaogö.» Ba möi Josefo ba isönda niwania ba Dothana. Ba me ladzira ia iwania ba dzaröoe, faoma la'wäö chö nawöra: »ldzö! gane so dzianifigö!» Taboenoe ia ba ta'wäö chö namada: Ma iboenoe ia oerifö si löna söchi; awania faoro, hadöi wani'finia.» Me irono ande Roebeni, i'wäö chöra: »Böli midoe-wagö ndo, ba micibo ia ba loebo danö ga.» Ba dödönia, simane tola i'efasi ia ba danara. Ba me iroegi Josefo niwania, labeta chönia mbaroe sogoëgoë ba lacibo ia ba loebo danö. Ba löna idanö baka ba loebo danö ande. Awania toemataro ira iwania ba lalaoe mana.

Ba gasagasa me mana ira, ladzira dzaniaga, niha Isemaëlita moroi ba danö Gileada si möi ba danö Miseraji. Ba imane Joeda chö niwania: »Hadöi goena chöda, na taboenoe nachida? Tafaniaga ia chö niha Isemaëlita ande, me'a löna fasala chönia danada, hana me achida ia.» Ba latehe chönia ba lafaniaga ia ba 20 roefia. Ba me tefoeli Roebeni ba löna isönda Josefo ba loebo danö, icika mbaroenia ba imane: »Haega möi ndao, me löna so nachigoe.

Ba lataba nono nambi si matoea ba la'oenoegö mbaroe Josefo ba ndo ande, ba lafadoro'ö mbaroe ande chö namara ba lafa'wä'ögö chönia: »Ande nisöndama, faigi, na ma ö'ila mbaroe nonooe gande?» Ba i'ila ba imane: »Baroe nonogoe ganda; oerifö si löna söchi ma iboenoe ia.» Ba icika mbaroenia ba faroemba dödönia ara sibai. Ba möi nononia fefoe, me'a larara dödönia, ba tobai terara ia.

14. JOSEFO BA NOMO POTIFARA BA BA GOEROENA.

Jozef in Potifars huis en in de gevangenis.

GEN. 39—40.

Ladoro Josefo ba danö Miseraji ba lafaniaga ia chö Potifara, enoni Fara'o. Ba awö Josefo Lowalani, ande fefoe na hadöihadöi nifadzöchinia, molachömi ia. Me idzira gande Potifara, ibe'e ia telaoe nomonia fefoe. Ba ifahowoe'ö Lowalani nomo Potifara, me so Josefo samareta.

Ba löna söchi wo'omo Potifara, edöna i'eloenoe'ö Josefo, me'a fasala ia. Ba löna itehe Josefo, ba imane chönia: »Haega'iwaisa tola fasala ndao simane föna Lowalani? Ba aero na loeo itandai soei, na tola i'eloenoe'ö ia me'a; ba me löna ifondondono chönia Josefo, i'adoegö ia chö nisimbatönia ba imane: »Ma ödoro chöda baomo niha Heberai'o ande, me'a i'eloenoe'ö ita, hana, ma edöna ifadzöchi dzoföchö chögoe." Me irono Potifara ande mosoendoetö ia ba ibe'e Josefo ba goeroena. Ba Lowalani nawö Josefo, ande söchi dödö delaoe goeroena chönia, ba ibe'e ba danania fefoe nikoeroe. Ba ifahowoe'ö Lowalani fefoe na hadöihadöi nifadzöchi Josefo.

Foeri hö'ö fasala daroea genoni radjo, si samösa dzame agoe, ba si samösa dzamadzöchi roti. Ba labe'e ira ba goeroena ba dzi so Josefo. Ba la'anifigö daroea ira. Ba me falachi chöra Josefo ba dahoelöhoelö ba idzira, wa ma faroemba dödöra, isofoe chöra ba imane: »Hana wa löna söchi dödömi?" Lamane chönia: »Ma ma'anifigö, ba löna niha ga, si'ila manoea aechoetania." Imane Josefo: »Lowalani dzi'ila manoea aechoetania, ba löna hanania, na mi'otoeragö chögoe." Ba itoeragö chönia wanifinia same agoe ba imane: »Ma oe'anifigö, so fönagoe döla nagoe si so töloe rodzi ndahania, ba ibörötai molewio, mobowo ba anono mboeania. Ba ba danagoe so mako Fara'o, ba oehalö mboea nagoe, oefera'ö ba mako Fara'o ba oebe'e ba da-

nania." Imane Josefo: »Töloe rodzi ndaha simae töloe na loeo. Na iroegi töloe na loeo, jambe ndaoegö soei ba halöwöoe Fara'o, me'a gömbe mako ba danania simae föna. Ba böli olifoe ndaoegö ndao, na söchi chöoe, atogoesi dödöoe chögöe, ba oteragö chö Fara'o, me'a ihälö ndao moroi nomo anda; hana ma latagö ndao moroi ba danö Heberaio, ba löna göi salagoe, wa ma labe'e ndao ba goeroena." Ba me irono samadzöchi roti, wa söchi niwaö Josefo ba wanifi ande, i'otoeragö göi wanifinia ba imane chö Josefo: »Ma oe'anifigö, so ba delaoegoe töloe dala safoesi. Ba dzi so lawa so oja nawatöe koeë chö Fara'o, ba la'a fofö moroi ba dala ba delaoegoe." Imane Josefo: »Ande gaechoetania: »Töloe dala simae töloe na loeo, na iroegi tötoe na loeo, jahoemalö ndaoegö Fara'o ba jahoemie ndaoegö, ba ndamana fofö nagoleoe." Ba itörö dzimane. Ba löna itörö dödö dzame agoe Josefo. Ma olifoe ia.

---

15. NI'ALAWA'Ö JOSEFO.

Jozefs verhooging.

GEN. 41.

Mendoea fache foeri hö'ö i'anifigö radjo Fara'o, ma so ia ba loeaha. Ba idzira, möi lawa moroi ba loeaha fitoe na eoe dzawi si söchi ba satabö, ba möi ira mana ndoe'oe. Foeri hö'ö idzira möi lawa fitoe na eoe dzawi bö'ö, si löna söchi ba sanino. Ba si fitoe na eoe dzawi sanino latölö dzi fitoe na eoe satabö. Awania maniarö Fara'o, ba löna aradania mörö ia soei ba i'anifigö samoedza tö, ba idzira fitoe nalai möi baero ba dzi sara töla, so'ö'si ba eboea. Foeri hö'ö idzira möi baero fitoe nalai bö'ö, sadaja ba ide'ide. Ba si fitoe nalai sadaja latölö dzi fitoe nalai so'ö'si ba seboea. Awania maoso Fara'o ba i'ila, ma i'anifigö. Ba ifa-

hede'ö fefoe niha sohelemoe ba danö Miseraji faoma fefoe niha sodödö, ba i'otoeragö chöra wanifinia. Ba löna si'ila manoea aechoetania chö Fara'o.

Awania iwaö same agoe chö Fara'o: »Ma'acha itörö dö-dögoe dzalagoe. Me ibe'e Fara'o ba goeroena ndao faoma samadzöchi roti, ma manifi ndaga ba dzi sara woni. Ba so ba goeroena niha Heberaio, sanoea chöma aechoeta wanifima. Ba simae niwaönia, simane ma itörö. Ja'o ma nihalö soei ba halöwögoe, ba samadzöchi roti ma nihie.» Awania ifatene Fara'o, ifahalö'ö Josefo, ba alio lahalö ia moroi ba goeroena. Ba ifagoeti'ö mboenia Josefo, ifalalini gamagamania ba möi chö Fara'o. Ba imane chönia Fara'o: »Ma oe'anifigö, ba löna niha si'ila manoea aechoetania wanifi ande. Ba ma oerono moroi chöoe, na örono wanifi, ö'ila göi wanoea aechoetania.» Imane Josefo: »Löna moroi chögoe ande, ba Lowalani dzanoea si söchi chö Fara'o.»

Awania i'otoeragö Fara'o chö Josefo wanifinia si mendoea. Ba imane Josefo: »Faoma dzi mendoea wanifi ande. Ifamene'ö Lowalani chö Fara'o hadöi nifadzöchinia foeri. Faigi, mewitoe fache wa'amiha mboea dzinanö ba danö Miseraji mafefoe, ba foeri hö'ö mewitoe fache lofo. Ba me i'anifigö Fara'ö mendoe'a, gila'ila, wa tatoes ba alio jambe Lowalani gande. Ande jamaloei Fara'o niha sodödö ba jambe ia telaoe ba danö Miseraji, me'a ja'ofoloi dzi töra ba dzi fitoe ndöfi wa'amiha mboea dzinanö, me'a so mbaladjo göi ba dzi fitoe ndöfi wa'olofö, me'a löna afaehoe danö ba lofo.»

Söchi niwaö Josefo ba dödö Fara'o ba imane; »Haega tasönda niha si so Eheha Lowalani, simae niha ande?» Ba imane chö Josefo: »Ja'oegö delaoe nomogoe ba fefoe nihagoe la'ohi lieo.» Ba ihalö Fara'ö laedoeroe moroi ba danania ba ibe ba dana Josefo, ifogamagama ia siroeto safoesi, ibe rate ana'a ba mbaginia, ifetataro ia ba garetania ba ifatene niha fönania sogaonigaoni: Ande nama mbanoea! Ba ma iroegi Josefo töloe na foeloe fache. Ba ihönagö Josefo mboea dzinanö oja siba. Ba me aloea dzi fitoe ndöfi wa'amiha mboea dzinanö ba danö Miseraji, ibörötai si fitoe ndöfi wa'olofö. Ba

lofo ba fefoe danö bö'ö, ba ba danö Miseraji so mbaladjo, hana me ibokani Josefo nahia mboea dzinanö ba ifaniaga chö niha Miseraji. Ba manöi lofo, ba fefoe niha möi mowöli baladjo chö Josefo ba danö Miseraji.

---

16. IWA JOSEFO MÖI MOWÖLI BALADJO BA DANÖ MISERAJI.

Jozefs broeders komen naar Egypte om spijs te koopen.

GEN. 42—43.

Irono Iseraëli, so mbaladjo ba danö Miseraji, ba imane chö nononia: »Mi'aegö tooe ba mi'öli göda, me'a aoeri ita ba löna mate.» Ba möi ga'a Josefo, dafoeleoe ira. Ba löna ifa'amöi Iseraëli Benijami, achi Josefo, toröi ia chö namania.

Ba me laroegi danö Miseraji, latoehi danö ira föna Josefo. Ba ifaigi ira Josefo, i'ila ira ba löna i'otoeragö ia chöra. Agasolo linia ba imane chöra: »Haega moroi mi?» Lamane: »Moroi ba danö Kana'ana so ndaga mowöli baladjo.» Ba imane Josefo: »Samaoedzemi, si möi wamaigi, haega lala ba danö anda.» Latema linia ba lamane: »Tena toea, ma möi mowöli baladjo genonioe. Ja'aga, enonioe, ma fa'iwa, felendoea ndaga. Achima ma toröi chö namama, ba si samösa ma taiha.» Imane Josefo: Samaoedzemi; löna mofanömi moroi ga, na löna möi nachimi. Mifatene dzi samösa wanae achimi, ba ja'ami nikoeroe.» Ba ikoeroe ira fefoe töloe na loeo. Ba me iroegi dzi töloe na loeo, iwäö chöra Josefo: »Na edöna aoerimi, miröi dzi samösa ga nikoeroe, ba mi'aegö ba midoro ni'ölimi ba mihalö chögoe nachimi side'ide, me'a manerönoe ndao ba löna matemí.» Ba faoma lawäö chö nawöra: »Doehoe, niha si ma fasala ita chö nachida föna; ma faoro chöda wa'ata'oe dödönia,

me i'andö wa'atoegoe dödöda, ba löna tafondondono linia. Ande me lafakao ita mana'ö." Ba irono niwa'öra Josefo, ba ibali'ö ia ba me'e. Awania ihalö chöra Simeoni, iböbö ia fönara ba iwaö, wa lafo'ösi döwara boea dzinanö ba wa lafoeli gana'ara chö dzi samösana ba döwania; ba labe'e göi baladjo ba lala.

Awania lahare'ö mbaladjo ba galidera ba mofanö. Ba me ibokani döwania si samösa, me'a ibe'e gö chö galidenia ba nahia wanombase, isönda gana'ania lawa ba döwania, ba iwaö chö niwania: »Ma tefoeli chögoe gana'agoe, idzö! so ba döwagoe." Ba tobali dödöra ba ata'oe ira ba lamane: »Hana simane nifadzöchi Lowalani chöda!"

Ba me laroegi namara la'otoeragö chönia fefoe dzi öna ira. Ba imane chöra Iseraëli: »Sanae onogoe mi; Josefo ma taiha, Simeoni löna ae, ba mana'ö edöna mihalö göi Benijami! Tobai oetaha gande." Itema linia Roebeni ba imane: Be ia ba danagoe, goewoeli ia chöoe." Ba imane: »Löna fao chömi onogoe Benijami. Ma mate ae ga'ania, ba ha ja'ia ha si tosai. Na so dzi öna ia ba bala me'a, ba möi ndao ba gatela ba wa'agaföchö dödö."

Awölöwölö lofo ba danö. Ba me ma a'oi la'a nihilöra no, imane Iseraëli chö nononia: »Mifoelimi ba mi'öli göda ma'ifoe." Imane Joeda: »Tobai möi ndaga, na löna fao chöma nachima. Ande fa'amöi ia awögoe, me'a möi ndaga ba löna mate. Fali'ö ba danagoe ia, ba na löna goewoeli ia chöoe, ja'o dzi fasala chöoe götö wa'ara nosogoe ba goeli danö." Imane Iseraëli: »No tobai lö'ö, midoro ia, ba midoro göi mboea danö ganda, ame'ela chö niha ande. Ba jamatoegoesi dödö niha ande chömi Lowalani, si tola mamadzöchi fefoe." Ba mofanö ira.

Ba me idzira Josefo niwania faoma Benijami, iwaö chö dzawoejoenia, samaigimaigi sohalöwö: »Doro baomo niha ande; taba goerifö ba fadzöchi gö, hana, ndamana awögoe laloeo." Ba ata'oe ira, me ladoro ira ba nomo Josefo. Ba imane chöra samaigimaigi sohalöwö: »Böli mi'ata'oesi!" Ba idoro baero chöra Simeoni, ibe'e chöra nidanö, me'a lasasai gahera, ba ibe'e gö chö galidera. Ba me möi Josefo baomo

labe'e game'ela chönia ba latoehi danö fönania. Ba ifatabe chöra Josefo ba isofoe chöra ba imane; »Haega'iwaisa, aoeri na namami ba ohahaoe dödönia?» Latema linia ba lamane: »Ma ohahaoe dödönia, löna hadöihadöi chönia.» Ba idzira nachinia Benijami ba imane: »Ande nachimi side'ide, niwaömi ma'öchö no? Jamatoegoesi dödönia chöoe Lowalani, onogoe!» Ba i'aliö ia Josefo, ma atogoe dödönia me idzira nachinia. Möi ia baka ba wörömania ba me'e ia. Ba me ma isasai dzichalania, möi ia baero ba imane: Midoro gö.» Ba laföfögö wametataro ja'ira, labörötaigö ba dzi a'a iroegi ba dzi achi. Ba ahöi dödöra fefoe. Ba labe'e göra, ba melima fa'eböea goerachara goeracha Mbenijami.

---

17. POTOERAGÖ IA JOSEFO CHÖ NIWANIA.

Jozef maakt zich zijnen broeders bekend.

GEN. 44—45.

Ba iwaö Josefo chö dzamaigimaigi sohalöwö chönia: »Fo'ösi döwa niha gande baladjo ba be gana'ara ba mbawa döwa chö dzamösana. Ba be'e ba döwa dziachi makogoe, mako ria faoma böli mbaladjo.» Ba i'ohi niwaö Josefo. Ba me mofanö ira, iwaö Josefo chö dzamaigimaigi sohalöwö chönia: »Ohi niha ande, ba na ösai ira ömane chöra: Hana wa misoelöni dzi söchi soföchö ba mitagö mako ria doeada?» Ba me isai ira imane chöra niwaö Josefo no ma'e. Latema linia ba lamane: »Faigi, ma madoro mana-woeli gana'a nisöndama ba döwama; hana wa matagö ria mena ana'a ba nomo doeada. Jamate niha ande, hatachö lasönda mako dania.» Imane: »ja'ia, sawoejoegoe niha ande, hatachö nisönda mako.»

Ba fefoe ira labe'e tooe döwara ba labokani. Ba i'aloeli samaigimaigi sohalöwö, ibörötai ba dzi a'a iroegi ba dzi

achi. Ba lasönda mako ba döwa Mbenijami. Awania lacika mbaroera ba lafoeli ira ba mbanoea.

Ba möi ba nomo Josefo Joeda faoma iwania ba manaloeloe ira chö Josefo. Ba imane chöra Josefo: »Hana simane nifadzöchimi?» Imane Joeda: »Hadöi niwaöma? Ma isönda Lowalani horö dzawoejoeoe. Faigi, fefoe ndaga dzawoejoe doeada.» Ba imane Josefo: »Tena simane. Ande dzawoejoeoe, sanagö mako no ma'e. Ba aefami, mi'aegö lawa chö namami.» Ba imane Joeda: »Ö toea, na manawoeli ndao ba löna fao chöma nono ande, ba madoro ba gatela hoewa namama ba wa'agaföchö dödö. Ja'o dzi tofali chönia chö namagoe; gaja na toröi ndao ga sawoejoe doeada, ba jamöi lawa nono ande awö ga'ania.»

Ba tobai itaha ae dödönia Josefo, me'e ia ba imane: »Josefo ndao; haega'iwaisa, so na namagoe? Ba tobai latema linia ba wa'ata'oe dödöra. Ba imane: »Mi'aene ga chögoe, Josefo ndao, iwami, nifaniagami ba danö Miseraji. Ba mana'ö, böli mi'ata'oesi me ma mifaniaga ndao ba danö ga. Ma ifatene ndao Lowalani, fönami ba wanorifi ja'ita. Tena ja'ami dzamatene ja'o ga, Lowalani dzamatene ja'o. Mi'ali'o'ö wa'amöi chö namagoe ba mi'otoeragö chönia: Simane iwaö chöoe onooe Josefo: Ma ibali'ö telaoe ndao Lowalani ba danö Miseraji mafefoe, ande aene ga chögoe, böli aragö. Melima fache tö lofo na. Mi'ali'o'ö ba midoro ga namagoe.» Ba italagoei mbagi nachinia Benijami ba mege'ege ia, ba mege'ege göi Benijami ba mbaginia. Ba i'ago mbawa nivania fefoe Josefo, ba mege'ege ia chöra. Awania fahoehoeo ira chönia.

---

18. FA'AMÖI GISERAËLI BA DANÖ MISERAJI BA FA'AMATENIA.

Israël trekt naar Egypte en sterft aldaar.

GEN. 45—50.

Ba ibe'e gareta Josefo chö niwania faoma baladjo ba lala. Ba idodzigo ira baroe si söchi, ba chö nachinia Benijami

ibe'e töloe naotoe roefia ba lima mboeloe baroe si söchi. Ba chö namania ifadoro'ö foeloe na'oe galide, sonoro baladjo. Ba imane chöra: »Böli fasosomi ba lala! Ba me laroegi danö Kana'ana la'otoeragö chö namara ba lamane: Aeri nonoe Josefo; telaue ia ba danö Miseraji mafefoe." Ba löna manerönoe namara. Ba la'otoeragö chönia fefoe niwäö Josefo chöra. Ba awania, me idzira garetä nifadoro'ö Josefo chönia, möi ba dödönia niwäöra ba imane: »Ma abönö, wa aeri nonogoe Josefö; goemöi wamaigi ja'ia, gasagasa me löna na mate ndao."

Awania mofanö Giseraëli ba fao chönia fefoe si so chönia. Ba me iroegi Bereseba, ibe'e dzoemane chö Lowalani. Ba imane chönia Lowalani ba ganilata ba dzi boni: »Ja'ö Lowalani, Lowalani namae, böli ata'oesi wa'amöi tooe ba danö Miseraji, hana gane goembali'ö mado seboea ndaoegö." Ba ifatene Iseraëli Joeda fönania chö Josefo. Ba ihälö garetania Josefo, toemataro ia lawa wamalachisi amania. Ba me idzira namania, italgoei mbaginia ba mege'ege ia ara ba mbaginia. Ba imane Iseraëli chö Jozefo: »Gaja na mate ndao mana'ö, me ma oedzira dzichalaoe, wa aeri ndaoegö." Imane Josefo: »Dagoemöi wanotoeriagö chö Fara'o." Ba möi ia ba imane chö Fara'o: »Ma so namagoe faoma iwagoe moroi ba danö Kana'ana." Imane Fara'o: Me amaoe ba iwaoe, be chöra nahia si söchi ba danö Gosena; ha na ö'ila, so niha chöra sonecheneche, ba halö ira si'ororogö oerifögoe."

Awania idoro Josefo namania chö Fara'o. Ba isofoe Fara'o chö Iseraëli: »Haoega fache ndaoegö? Ba imane Iseraëli: Otoe a töloe nafaeloe fache wekoligoe ba goeli danö. Löna ara ba löna sochi wa'asogoe ba goeli danö, ba löna iroegi wa'ara namagoe." Ba ifahowoe'ö Iseraëli Fara'o. Ba ibe'e Josefo nahia si söchi chö namania ba chö niwania ba danö Gosena. Ba aeri na Giseraëli ba danö Miseraji mewelewitoe fache.

Ba me ahatö mba'wa wa'amate chö Giseraëli, hoemedé ia chö nononia ba imane chöra: »Mi'ofeloimi ba goemotoeragö chömi haega'iwaisa chömi foeri." Ba ifahowoe'ö

ira, ba sambalö howoehowoenia chö dzi samösa. Ba imane chö Joeda: »Ono dzingo Joeda, alawa ndaoegö, onogoe ba wamöna seboea. Löna abeta dzi'o radjo ba dana Joeda, mena dzi'o moroi ba gahenia, iroegi so dzanorifi, ba chönia ndamohi niha.» Ba me awali ifahowoe'ö Iseraëli nononia, mate ia. Ba itoehi danö Josefo föna namania, mege'ege ia ba i'ago mbawa namania. Ba iwaö Josefo chö genoninia si'ila wamadzöchi döröoe, wa ladöröoeni mboto namania. Ba la'e-esi ia dawa Miseraji fitoe nafeloe boni. Ba me aefa hö'ö, möi Josefo faoma iwania ba danö Kana'ana ba lako'o gaö'ö namara ba loebo danö Makefela, ni'öli Gaberahamo moroi chö Eferona, atela ondöita.

19. FA'ABÖLA MOZE FAOMA FOLOINIA.

Mozes' geboorte, jeugd en vlucht.

EXODUS 1—2.

Me ma mate Josefo faoma iwania fefoe, tobali ato sibai ndaono Giseraëli. Ba so radjo si behooe ba danö si löna i'ila moroi chö Josefo. Ba imane chö niha Miseraji: »Idzö! ato ndaono Giseraëli moroi chöda, ande ta'aloiei haka chöra, me'a löna la'agö awö nemalida, na ma so wanoewö.» Ba labe'e dzanarogö sohalöwö wamakao ja'ira; ba halöwöra wamadzöchi batoe tembo chö Fara'o. Ba he'wa'ae la'awölögö wamakao ja'ira, tobali ato ma'öchögö ira. Awania iwaö Fara'o chö mbanoeania: »Fefoe nono si matoea si böla, micibo ba nidanö, ba fefoe nono si alawe mi'orifi.»

Ba faöli nono Lewi samösa, Ameramo döinia, ba ono Lewi göi nihalönia, nitötöi Jochebe. Ba mo'ono dzi alawe ande, ono si matoea. Ba me idzira, ono si söchi, ibini'ö ia töloe wawa. Ba me tobali ibini'ö ae, ihalö daböla soechoesoechoe, ikeletoeni keletoe faoma gitö ba ibe baka nono na ma'e, ba ibe ba nidanö daböla ande faoma ono. Ba Mirama, Ka'ania si alawe möi wamaigi moroi ba dzaröoe, me'a i'ila haega'iwaisa chönia. Ba samoedza ma'öchö möi toee nono Fara'o si alawe, möi mondi ia ba nidanö, ba latörö

dzina nidanö ono si alawe, sawoejoenia. Ba me idzira daböla ande, ifatene dzawoejoenia, ifahalö'ö daböla. Ba me ibokani, idzira nono ba idzö, me'e ia. Ba atoegoe dödönia chönia ba imane: »Ono Heberaio ande.» Ba imane Mirama no ma'e chö nono Fara'o: »Na omasi ndaoegö, tola möi ndao manae si alawe, me'a ibe'e dzoesoe chö nono.» Imane: »Aegö.» Möi ia ba ihalö nina nono. Ba imane chönia ono Fara'o: »Halö nono ande, finoe ia chögoe ba goembe chöoe mböli gölöoe. Ba me eboea nono, idoro ia chö nono Fara'o ba tobali ononia. Ibe'e töinia Moze, hana, imane: »Ma oehalö ia moroi ba nidanö.»

Ba lafagoeroe Moze ba fefoe nawatöe ni'ila niha Miseraji. Ba me iroegi öfa woeloe fache, möi ia baero wamaigi iwania, ba idzira wamakaora. Ba samoedza ma'öchö to'ila chönia, so niha Miseraji si fabago chö niha Heberaio. Ba me idzira, wa löna niha, iboenoe niha Miseraji ba ibini'ö ia ba gawoegawoe. Foeri hö'ö möi ia soei baero, ba idzira niha Heberaio, daroea ira si fasoso, ba imane chö dzi fasala: »Hana wa öbago nawöoe?» Imane: »Hata dzame'e ja'oegö telaoe ba sanoekoe ja'o? Edöna gömboenoe göi ndao, simae ma öboenoe niha Miseraji?» Awania ata'oe Moze ba imane: »Haega moroi la'ila niha gande?» Ba irono göi Fara'o, ba i'alo ei wamoenoe Moze. Ba moloi Moze moroi chö Fara'o; möi ia ba danö Midiano ba i'agö ba nae dzoemo. Ba chö gere ba danö Midiano so fitoe nono si alawe, ba möi ira mana'oe idanö ba lafo'ösi loela, me'a lafinoe'ö chö mbiribiri namara idanö. Ba möi dzi'ororogö bö'ö ba lacimba ira. Ba me idzira Moze maoso ia ba itaolo ira, ba ifinoe'ö chö mbiribirira idanö. Ba me tefoeli ira chö namara Regoeëli, imane: »Hana alio tefoelimi ma'acha?» Lamane: »Ma itaolo ndaga niha Miseraji, ita'oe chöma nidanö ba ifinoe'ö chö mbiribiri.» Imane chö nononia: »Hana wa miröi niha ande? Mihede ia, me'a mana ia ga chöda.» Ba i'agö Moze ba nomo Jetero. Ande dzame'e chönia ononia Sipora. Ba ibe'e Lowalani chö Moze domboea nono si matoea, töira, Gereso faoma Elieseri.

20. LOWALANI HOEMEDE CHÖ MOZE.

De roeping van Mozes.

EXODUS 3—4.

Manaonao ndaono Giseraëli ba halöwöra ba irono lira Lowalani ba itörö dödönia gamaboe'ovala linia chö Gaberahamo, Izaaki ba Jakobo ba itaolo ira.

Ba i'ororogö Moze mbiribiri Jetero, matoecania ba danö Midiano; ba iroegi hili Lowalani, hili Horebi. Ba ifaoro'ö ia chönia malaika Lowalani ba holahola nalitö ba nafoe ndoi. Ba idzira Moze hoemolahola ndoi, ba löna achodzi. Ba me idzira Lowalani, wa möi ia wamaigi, hoemedede ia chönia moroi ba nafoe ndoi ba imane: Ö Moze! Ö Moze!" Ba imane: »Ga'ö so ndao." Ba imane Lowalani: »Böli fahatö ndaoegö, ba beta laligahe moroi ba gaheoe, hana me tanö ni'amonio'ö nahia anda, ba dzi so ja'oegö. Ja'o Lowalani namaoe, Lowalani Gaberahamo, Izaaki ba Jakobo." Ba ibaloegö Moze dzichalania, me ata'oe ia wamaigi Lowalani. Ba imane Jehofa: »Ma oedzira wamakao madogoe ba danö Miseraji ba ma möi ndao tooe, wanaefa'ö ja'ira moroi ba dana niha Miseraji. Ba aegö, oefatene ndaoegö chö Fara'o, me'a öbeta madogoe moroi ba danö Miseraji."

Imane Moze: »Hata niha ndao wa tola goemöi chö Fara'o?" Imane Lowalani: »Ja'o nawöoe. Wäo chö ndaono Giseraëli: Jehofa dzamatene ja'o chömi." Ba imane Moze chö Lowalani: »Ba dödögoe, löna ndamerönoe ira ligoe." Imane Lowalani: Hadöi ande ba danaoe?" Imane: »Si'o." Ba imane Lowalani: »Cibo ia tooe!" Ba icibo tooe, ba tobali oelö, ba moloji Moze. Ba imane Jehofa chönia: »Oro'ö danaoe ba ra'oe gi'onia." Ira'oe Moze ba tobali si'o soei ba danania. Ba i'wäo chönia Lowalani: »Be danaoe barö mbaroeoe ba dötö'aoe." Ba ibe'e danania barö mbaroenia Moze. Ba me ifadöli baero, idzö mbooe aeri danania, afoesi mae bötoea. Ba imane Lowalani: »foeli baka danaoe barö mbaroemönö."

Ba me ifadöli baero, ma döho soei mae ösinia böö. Ba imane Lowalani: »Na löna manerönoe ira ba dzi mendoea gila'ila gande, ba halö nidanö moroi ba loeaha ba doewagö ba danö sotoefo, me'a tobali ndo.» Ba imane Moze: »Ö So'aja! niha si löna i'ila fahoehoeo ndao, hana moroi me iraono ndao ma abe'e lelagoe.» Imane Lowalani: »Hata dzamadzöchi bawa niha? tena ja'o, Jehofa?» Aegö mana'ö goemo'awögö mbawaoe, ba goewagoeroe ndaoegö, hadöi niwaöoe.» Ba imane: »Ö So'aja! Dofoe niha ni'omasi'öoe, fatene.» Ba mosendoetö Jehofa ba imane: »Tena iwaoe Ga'aroni, si'ila fahoehoeo, ba idzö, möi ia baero wamalachisi ja'oegö. Ja'ia dzanotoeria chö niha sato.»

Awania mofanö Moze, ifoeli ia chö matoeania, ba ihalö wo'omonia faoma ononia, ifakoedo ira ba galide ba ifoeli ia ba danö Miseraji. Ba idoro dzi'o Lowalani ba danania. Ba imane Jehofa chö Ga'aroni: »Aegö falachisi Moze ba danö si mate!» Ba möi ia ba falachi ia chönia ba gahe hili Lowalani. Ba i'ago mbawa Moze. Ba i'otoeragö chönia Moze fefoe niwaö Lowalani. Ba moi Moze faoma A'aroni ba la'ofoei fefoe dzibihasa ndaono Giseraëli. Ba i'otoeragö A'aroni fefoe miwaö Jehofa chö Moze. Ba ifadzöchi gila'ila Moze ba dzi so niha. Ba manerönoe ira. Ba me larono, wa ma i'nehegö wamakao ja'ira Lowalani, latoehi danö ba manaloeloe ira chönia.

---

21. HOEKOE LOWALANI BA DANÖ MISERAJI FAOMA FANORIFI NDAONO GISERAËLI.

Het Pascha en de uittocht.

EXODUS 12—15.

Löna edöna Fara'o, wa mofanö ndaono Giseraëli. Ande ifakao Lowalani Fara'ö faoma ono mbanoeania, mewoeloe lfakao ira. Ba me aefa dzi siwa wamakao, imane Jehofa chö Moze ba chö Ga'aroni: »Ba dzi foeloe na laoeo ba

mbawa si'oföna ndahoemalö nono mbiribiri sageöe fefoe sibihasa so'omo, ono mbiribiri si matoea, si söchi, si roegi ndöfi; ndamoeri ia iroegi ba dzi feleöfa na loeo ba mbawa ande, ba lataba ia na owi. Ba ndahoemalö ndo ba labajoi gehomo galawasa faoma lawania, ba nomo ba dzi so ja'ami. Ba ba dzi boni ande manami nagole nitoenoe ba nalitö faoma roti si löna ni'aisoni. Ba böli misaigö iroegi mahemoloe. Ba niböbö löwilöwimi ba wemana ba nifolaligahe gahemi; midoro dzi'o ba danami, ba mi'aliö'ömi ba wemana, hana me fatomesa Lowalani. Ba goetoemörö danö Miseraji ba dzi boni ande, ba goemboenoe fefoe nono sia'a moroi chö niha iroegi ba goerifö. Ba ila'ila ba chömi ndo no ma'e, ba nomo ba dzi so ja'ami, me'a goeloemaloi mi, ba me'a löna önamo wamakao ande, famakao wa'afaehe, na goewaehe danö Miseraji. Ba mi'amoni'ö loeo ande, ja'ami ba ouomi si so foeri, loeo gowasa chö Lowalani."

Ba la'ohi iraono Giseraëli fefoe ande, niwäö Lowalani chöra.

Ba me taloe mböni iboenoe Lowalani fefoe nono sia'a, ibörötai chö nono Fara'o iroegi chö nono genoni si alawe faoma ono si'a'a goerifö. Ba me ahoelöhoelö fakirakira siba niha Miseraji, hana me löna samboea omo, si löna so si mate. Ba imane Fara'o chö Moze ba chö Ga'aroni: »Mila-boemi! mibetami moroi ba mbanceagoe. Midoro göi mbiribiri faoma djawimi; mi'ofanö ba mifahowoe'ö göi ndao. Ba la'odzödözö siba ira niha Miseraji, lamane: »Fefoe niha si mate ndaga." Ba mofanö ndaono Giseraëli moroi ba Ramesi, ba so ira 600,000 (önö naotoe na hönö) dzofanö, baero ndaono. Ma la'agö ira ba danö Miseraji 430 (öfa naotoe a töloe nafaeloe fache). Ba idoro goi Moze döla Josefo. Ba mowanöwanö Lowalani fönara ba wamali nani na loeo ba ba nalitö na boni wohagaini chöra lala, me'a mofanö ira bona ma'öchö.

Ba me irono radjo niha Miseraji, wa ma moloi ndaono Giseraëli ba imane: »Hana wa tafofanö ira, sanae halöwöda?" Ba ihälö önö naotoe gareta ba i'ohi ndaono Giseraëli ba isai ira ba nahia wanombasewa ba mbewe nasi. Ba me

ladzira iraono Giseraëli Fara'o faoma awönia, ata'oe sibai ira ba hoemedede ira chö Lowalani. Ba imane chöra Moze: »Böli mi'ata'oesi! Mi'abe'e'ö dödömi. Jehofa dzi fatele fanalimi, ba ahonomi." Ba imane Jehofa chö Moze: Wäö chö ndaono Giseraëli, ndamofanö. Ba ja'oegö, halö dzi'ooe ba oro'ö danaoe ba jasi. Ba me i'ohi gande Moze, ibe'e Lowalani nani sawölöwölö moroi ba gabölata loeo sara woni, ba i'otoefoi nasi iroegi fabali nidanö. Ba möi baka ba jasi ndaono Giseraëli ba dzotoefo. Ba la'ohi ira niha Miseraji.

Ba ifeta'oesi Lowalani niha Miseraji; ifarokaisi ira ba ideha roda moroi ba garetara. Ba lamane niha Miseraji: »Talaboe, moloi ita! hana me Jehofa dzi fatele fanali ndaono Giseraëli. Ba imane Jehofa chö Moze: »Oro'ö danaoe ba jasi. Ba möi manawoeli nasi simae föna, ba lafadzoe-dzoegö woloi ba wanawoeli nasi niha Miseraji. Ba icibo ira Jehofa ba daloe nasi, ba ibaloegö asi gareta faoma si fakoedo ba fefoe dzawölö Fara'o, samösa löna, si tosai. Simane i'efa'ö Lowalani ndaono Giseraëli me loeo ande moroi ba dana niha Miseraji. Ba me ahoelöhoelö lafaigi iraono Giseraëli ba ladzira ndawa Miseraji si mate ba mbewe nasi. Ba la'ata'oesi iraono Giseraëli Lowalani; manerönoe ira chönia ba chö genoninia Moze.

Awania lasoeno Jehofa Moze faoma iraono Giseraëli ba lamane:

»Oesoeno Jehofa, hana me eboea nifadzöchinia;
Ma icibo ba jasi koedo faoma si fakoedo;
Fa'awölögoe Lowalani ba sanorifi ja'o."

22. FAME'E HOEKOE BA HILI SINA'I.

De wetgeving op Sinaï.

EXODUS 19—20.

Me ma mofanö ndaono Giseraëli doea waŵa, laroegei danö si mate Sina'i, ba manombase ira gane ba wamatahö

hili. Ba Moze möi lawa ba hili chö Lowalani, ba hoemedede chönia Lowalani morai ba hili ba imane: »Wäö chö manaopo Jakobo: Mi'ila, hadöi nifadzöchigoe ba danö Miseraji ba haega'iwaisa ma oedoromi simae ba gafi wofo seboea, ba ma oehalömi chögoe. Ba mana'ö, na mifondondono ligoe, na löna midoedoegö gamaboe'oela ligoe, ba chögoemi ba ma fefoe niha." Ba ihede Moze dzibihasa chöra ba i'otoeragö chöra fefoe niwäö Jehofa chönia. Ba latema linia fefoe ira ba lamane: »Ma'ohi fefoe niwäö Jehofa." Ba ifoeli Moze niwä'öra chö Jehofa. Ba imane Jehofa: »Ae chöra, haoni ira ma'acha ba mahemoloe. Lasasai gamagamara ba lahnogöi ira ba loeo si töloe na loeo. Ba kölini hili ba wäö chöra: Böli mi'agö ba hili ande! Hata dziwawaja hili ande, jamate."

Ba me iroegi si töloe na loeo, me ahoelöhoelö na, ma alögölögö ba hoemoegoe mbanoea, ba hoemali'i mbanoea lawa ba hili, ba farono li simae li dzaroene sawölöwölö, ba tobali dödöra fefoe. Ba idoro ira baero Moze ba möi ia ba gahe hili. Ba modzaedzae ba hoemeoehoe hili ande, hana me möi tooe Jehofa faoma alitö ba hili. Ba iwäö Lowalani fefoe li ande:

Ja'o Jehofa Lowalanioe; böli so chöoe Lowalani bö'ö baero ndao. Böli fadzöchi chöoe nadoe, mena hadöihadöi wamaedo, ölgöi si so lawa ba mbanoea, ölgöi si so tooe ba goeli danö, mena ba nidano barö danö. Böli analoele chönia, böli fosoemane ia. Böli tötoi döi Lowalanioe ba dzi löna mogoena. Era'era loeo wanombase ba famoni ja'ia. Fosoemane namae faoma inae, me'a ara nosoe ba goeli danö, nibe'e Jehofa Lowalani chöoe. Böli ane'e. Böli okafö. Böli anagö. Böli böbögö chö nawöoe dzi löna doehoe. Böli manisö dödöoe nomo nawöoe. Böli manisö dödöoe wo'omo nawöoe, mena enoninia si matoea, mena enoninia si alawe, mena oerifonia, mena fefoe hadöihadöi si so chönia.

23. JOZOEА.

Jozua.

JOZUA 1—24.

Me ma mate Moze enoni Lowalani, imane Jehofa chö Jozoea: »Laboe ndaoegö, ötö Joridano ba aegö ba danö, nibe'egoe chö ndaono Giseraëli. Abe'e'ö dödöoe ba böli ata'oesi, hana ja'o nawöoe faoma fefoe nifadzöchioe.» Ba ifatene dzamaodze Jozoea, daroea. Ba laroegi mbanoea Jericho ba möi ira baomo chö dzi alawe, Racheli döinia, ba mörö ira ga'ö. Ba me irono ande radjo mbanoea Jericho, ifatene chö Racheli ba ifawa'ögö chönia: »Be baero niha ande.» Ba ibini'ö ira, si alawe no ma'e, lawa ba hare nomonia, hana me manerönoe ia, jambe Lowalani mbanoea Jericho ba dana ndaono Giseraëli. Ande i'andö dzoewa chöra, wa la'orifi ia faoma fefoe si so chönia, na lafaehoe mbanoea Jericho. La'ohi niwaönia niha no ma'e. Ba me möi Jozoea faoma iraono Giseraëli wanötö Joridano, imane chöra: »Mahemoloe jawadzöchi wa'ahöi dödö Lowalani. Mofanö ira, ba me laroegi dzina nidanö ere, sondoro taböla gamaboe'oela li, manindoi wa'amöi tooe nidanö moroi lawa, fabali nidanö ba ogo'ö. Latörö Joridano fefoe ndaono Giseraëli, otoefo lalara. Ba ma soemindo baka ba Joridano gere, iroegi ma latörö fefoe niha bö'ö. Ba me ma latörö fefoe ndaono Giseraëli, möi tooe soi nidanö Joridanö. Ba löna ae lasönda mana mae föna ba danö si mate, me la'a mboea danö ande.

Ba imane Jehofa chö Jozoea: »Ma oebe'e ba danaoe mbanoea Jericho. Ndawasoei mbanoea ande fefoe sawölö samoedza ma'öchö, ba önö na loeo dzimane. Ndahoemalö dzaroene ere ba ladoro moroi foeri daböla gamaboe'oela li; ba ba dzi fitoe na loeo giwasoei mbanoea mewitoe, ba ndahoemalö dzaroene ere ba ndahoemedede sibai fefoe niha, ba adoedoe göli batoe mbanoea.» I'ohi Jozoea ba lafasoei mbanoea önö na loeo. Ba me ma aefa dzi önö na loeo, maoso ira ba dzahoelöhoelö ba lafasoei mbanoea

iroegi mewitoe. Ba me lafasoei ba dzi mewitoe ba lalaoe dzaroene ere, imane Jozoea chö niha sato: »Milaoe wogaoni, hana ma ibe'e chömi mbanoea ande Lowalani." Ba fakarakara sibai ira ba adoedoe göli batoe ba lahalö mbanoea ande iraono Giseraëli.

Ba iwaö Lowalani chö ndaono Giseraëli: »Böli mihalö hadöihadöi gamagama ba mbanoea Jericho. Mi'amonio'ö fefoe chö Jehofa." Ba me möi baka ira, ihalö Achano samboea mbaroe si söchi sibai faoma doea naotoe roefia ba sara chaichai mbaroe ana'a. Moroi ba gande mofönoe Lowalani. Ba me ifatene Jozoea niha ba mbanoea A'i, ibe'e ira Lowalani ba dana nemalira. Ba ata'oe ira ba löna ae amoe'i. Ba i'andö Jozoea chö Lowalani. Ba imane Lowalani chönia: »Ma fasala ndaono Giseraëli, me ma lahalö ni'amonio'. Tobai möi ndao awömi foeri, na löna mibeta moroi ba chömi niha ande." Ba i'ofoei Jozoea fefoe ndaono Giseraëli, ba ifadahödahö chöra. Ba ma falemba mado Joeda ba moroi chö nihania öna Achano. Ba imane Jozoea chö Achano: »Fosoemane Lowalani, hadöi nifadzöchioe?" Imane: »Sindoehoe, ma fasala ndao föna Lowalani. Ma oedzira ba gamagama samboeloe mbaroe si söchi sibai faoma doea naotoe roefia ba sara chaichai mbaroe ana'a. Omasi ndao manae ba ma oehalö. Ba idzö, ma tobini ba danö barö nomogoe." Ifatene Jozoea manae gamagama ande ba iwaö chö Achano: Me ma ö'agaföchöisi dödöma, i'agaföchöisi chöoe Lowalani ba loeo anda." Ba lacili batoe ia ba lachodzi nihalönia. Awania manowö ndaono Giseraëli faoma niha no ma'e, ba möna ira. Foeri hö'ö manowö Jozoea faoma fefoe radjo ba danö Kana'ana ba möna ia, hana me i'awögö ia Lowalani. Ba ifaosa danö chö ndaono Giseraëli. Ba chö mado Lewi löna ibe'e danö, hana me Lowalani goerachara. Ba ibe'e chöra öfa woeloe a wäloe mbanoea ba danö ndaono Giseraëli. Ba ibe'e Lowalani wa'atoelö chö ndaono Giseraëli moroi chö nemalira si fasoei danöra, simae niwaö Lowalani chö namara föna.

Ba me bihasa Jozoea, i'ofoei fefoe ndaono Giseraëli ba mbanoea Sichema ba imane chöra: „Ma bihasa ndao, ba

mi'ila fefoe nifadzöchi chömi Lowalani. Ande mi'ata'oesi ia ba mifosoemane ia moroi ba dödömi. Ba na löna omasimi, miwäö ma'acha, hatachö edöna möimi enoninia. Ba ja'ö faoma fefoe si so chögöe edöna, molohi hoekoe Lowalani." Ba latema linia fefoe ira ba lamane: »Edöna gamohi hoekoe Lowalani, hana ja'ia Lowalanima." Ba ifasindo Jozoea mbatoe seboea ba imane: »Batoe ande gila'ila, wa tobai gimosalö'ögö Lowalani. Ba mate Jozoea me ma iroegi otoa a foeloe fache. Ba lako'ö ia iraono Giseraëli ba hili Efari; ba töla Josefo, nidoro moroi ba danö Miseraji lako'ö ba mbanoea Sichema.

---

24. SAMOEËLI.

Eli en Samuel.

(1 SAM. 1—7).

Me ma mate Jozoea, la'olifoe'ö iraono Giseraëli Lowalani si wöwö, ba la'ohi Lowalani bö'ö. Ande ibe ira Lowalani ba dana nemalira. Ba na lafalalini gera'erara ba na manaloeloe ira chö Lowalani, atogoe dödönia ba ifatene dzanorifi chöra, sanefa'ö ja'ira moroi ba dana nemalira. Samösa dzanorifi gande Samoeëli.

Me loeo gere seboea Eli, sanoekoe iraono Giseraëli öfa woeloe fache, so niha Elikana döinia ba Hana döi nisibatönia. Ba löna ono chö Hana. Ande wa löna söchisöchi dödönia, ba i'andö chö Lowalani ba gosali ba mbanoea Silo ba imane: Ö So'aja Lowalanigoe, na gömbe nono si matoea chögöe, ba goembe ia chö Lowalani iroegi wa'amate. Ba toemataro Eli ba darodaro ba mbawa galawasa gosali; ba me i'aragö wanandö föna Lowalani si alawe no ma'e, ifaigifaigi mbawania Eli, hana hoemedede ia ba dödönia, mametoemetoe mbewenia, ba löna farono linia. Ande ba dödö Eli, ma maboe ia. Ba imane chönia: »Hana wa ara dzi maboe ndaogö?" Itema linia Hana ba imane: »Tena Toea, si alawe si faroemba dödö ndao, ba ma oe'otoeragö

dödögoe chö Lowalani." Itema linia Eli ba imane: »Ofanö, ja'ohahaoe dödöoe, jambe chöoe Lowalani ganandöwaoe, ni'andöoe chönia." Ba mofanö Hana, mana ia ba löna ae faroemba dödönia simae föna.

Ba itörö dödö Lowalani ia ba ibe'e chönia nono si matoea, ba ibe töinia Samoeëli, hana ma oe'andö ia moroi chö Lowalani, iwaö. Ba me löna ae manoesoe nono, idoro ia inania ba gosali Lowalani chö Eli ba imane chönia: »Ö Toea, ja'o dzi alawe ande, si möi ga'ö chöoe ba wanandö ono ande chö Lowalani; ma ibe'e ni'andögoe, ande me oefoeli ia chönia, hana me ni'andö chö Lowalani ia." Ba manaloeloe Hana ba imane:

»Ma eboea dödögoe chö Lowalani,
hana, me ifaloemana niha ba ifo'ana'a,
i'ide'ide'ö ba i'alawa'ö.

Ba toröi Samoeëli ba nomo Eli, enoni Lowalani ia ba süchi chönia dödö Lowalani ba dödö niha göi. Ba löna söchi gamoeata nono Eli. Ba me bihasa ae Eli ba irono fefoe nifadzöchi nononia, itegoe ira ba löna moroi ba dödö; imane chöra: »Hana wa simane mi onogoe? Tena toeria si söchi nironogoe." Ba löna lafondondono li namara. Ba mörö Samoeëli ba gosali Lowalani, ba hoemedede chönia Lowalani ba imane: »Ö Samoeëli! Ö Samoeëli!" Ba imane: »Ga'ö so ndao." Ba fagohi ia chö Eli ba imane: »Ga'ö so ndao, ma öhede ndao." Imane Eli: »Löna hoemedede ndao chöoe; foeli ndaoegö ba förö." Ba möi ia, Ba ifoeli ihede ia Lowalani ba imane: »Ö Samoeëli!" Ba maoso ia ba möi ia soei chö Eli ba imane: »Ga'ö so ndao, ma öhede ndao." Awania aboboto ba dödö Eli, Jehofa dzihede ono ande, ba imane chönia: »Ae soei mörö, ba na lahede ndaoegö samoedza tö, ba ömane: »Hede Lowalani, ifondondono enonioe. Ba möi Samoeëli ba mörö ia ba nahiania. Ba hoemedede chönia soei Lowalani; ba imane Samoeëli: »Hede Jehofa, ifondondono enonioe." Ba imane chönia Jehofa: »Idzö! Goewatörö'ö chö Eli fefoe niwaögoe chönia, hana ma i'ila horö nononia, ba löna itegoe ira." Ba mörö Samoeëli iroegi moloeo. Ata'oe ia wanoea ganilatania ande

chö Eli. Ba ihede ia Eli ba imane: »Hadöi niwäo chöoe? böli bini'ö chögoe.» Awania i'otoeragö chönia Samoeëli fefoe niwäo Lowalani. Ba imane Eli: »Lowalani ia, jawa-dzöchi dzomasi ia.»

Ba samoedza ma'öchö me möi manoewö ndaono Giseraëli faoma ndawa Filisiti, möi göi awöra nono Eli daroea, Hofini faoma Pineha. Ja'ira dzondoro taböla gamaboe'oela li Lowalani. Ba ala ndaono Giseraëli. Töloe na foeloe na hönö dzi mate ira. Ba toröi göi daböla gamaboe'oela li Lowalani, ba mate göi nono Eli si daroea. Ba fagohi dzi samösa wa'amöi chö Eli. Ba me iroegi mbanoea Silo toemataro Eli ba darodaro wamaigi ba lala, hana ata'oe ia ba daböla gamaboe'oela li Lowalani. Ma bihasa ia ba fakariwäo matania. Fa'arania ba goeli danö siwä woeloe a siwä fache. Ba imane chönia niha no ma'e: »Ma moloji ndaono Giseraëli moroi chö nemalira, ma mate nonoe ba ma lahalö göi daböla gamaboe'ela li Lowalani.» Ba me itörö dödönia daböla gamaboe'oela li Lowalani, alaboe ia foeri moroi ba darodaro ba afatö mbaginia ba mate. Ba lafoeli daböla gamaboe'oela li Lowalani ndawa Filisiti, hana me ifakao sibaï ira Lowalani. Ba ja'ira dzamakao iraono Giseraëli doea woeloe fache. Awania lafalalini gera'erara iraono Giseraëli ba lafondondono li Samoeëli. Ba me möi soi manoewö ndawa Filisiti faoma iraono Giseraëli, ifeta'oesi ira Lowalani ba möna ndaono Giseraëli. Ba ihalö mbatöe Samoeëli ba ifasindo ia ba gotaloea Misepa faoma Sena ba ibe töinia: »Eben Haëser», aechoetania: »Batoe wanaolo», hana imane: »Iroegi mana'ö ma itaolo ita Lowalani».

Awania la'andö radjo iraono Giseraëli. Ba ibe chöra Lowalani radjo Saoelo. Ba me löna söchi gamoetania, icibo ia Lowalani ba ibe'e fanalinia radjo Dawido.

25. DAWIDO FAOMA GOLIATO.

David en Goliath.

1 SAM. 17.

La'ofoloi dzawölö chöra ndawa Filisiti ba wanoewö; ba Saeelo faoma iraono Giseraëli möi ba wamatahöra. ndawa Filisiti so ba hili, ba iraono Giseraëli so ba hili si samboea; ba so ndaso ba gotaloeara. Ba moroi ba ndawa Filisiti möi baero dzamoe'i, Goliato döinia. Onö hela a lito wa'anaoenia. Ba hoemedede ia chö ndaono Giseraëli ba imane: »Mifili chömi dzamösa, si möi chögöe. Na abe'e ndao, ba sowoejoema mi; ba na abe'e ia, ba sawoejoemi ndaga.» Ba me laroni niwaönia ande ira Saeelo faoma iraono Giseraëli, ata'oe ira.

Ba ma abeta Dawido moroi ba nomo Saeelo. Ma möi ia soei manobelai biribiri namania, me möi manowö ga'ania, datöloe ira. Ba imane Iza'i chö nononia Dawido: »Doro chö nda ka'aoe dzi foeloe nawoea roti ande faoma si foeloe nawoea kedjoe chö koemandoe; falachisi ga'aoe ba faigi na ma ohahaoe dödüra.» Ba iröi Dawido mbiribiri chö nda sanobelai, möi ia ba nahia nikölini kareta ba ifalachisi ga'ania. Ba me fahoehoeo ia na chöra, möi soei dzamoe'i no ma'e ba niwaönia simae föna. Ba irono linia Dawido. Ba fefoe ndaono Giseraëli, na ladzira niha ande, ata'oe ira ba moloi. Ba faoma la'waö chö nawöra: Midzira niha ande, si möi baero? Ifo'ana'a sibai radjo dzola'wa ja'ia ba ibe'e chönia nononia si alawe.» Ba i'waö Dawido chö niha si fao chönia: »Hadöi labe'e chö niha, solawa ndawa Filisiti ande?» Ba la'otoeragö niwaönia chö Saeelo, ba ifahalö'ö ia. Ba imane Dawido chö Saeelo: »Böli ata'oe ita! goemöi fatele chönia.» Imane Saeelo chö Dawido: »Tobai möi ndaogö fatele faomo ndawa Filisiti ande, hana me iraono na ndaogö ba bohalima ia moroi ha me iraono ia.» Imane Dawido: »Jehofa, sanefa'ö ja'o ba dzingo faoma harimao, ja'ia göi dzanefa'ö ja'o ba ndawa Filisiti ande.»

Ba imane Saeolo chö Dawido: Aegö jamagö awöoe Lowalani." Ba ihalö Dawido dzi'onía ba ifili ba gelea nidanö mbatöe salösölösö lima nawoea, ibe'é ba oedja' oedja, ihalö hoembatali ba i'ondasi ndawa Filisiti. Ba me idzira ndawa Filisiti Dawido, aoha ia ba dödönia ba imane ndawa Filisiti: »haega'iwaisa, aoha ba dödöoe ndao, wā mö oegö chögöe faoma si'o? Aene ga ba goembe nagoleoe ö wofö ba daloe mbanoea ba ö goerifö ba goeli danö." Ba imane chönia Dawido: »Gömöi chögöe faoma föda, fatö ba baloese; ba goemöi chöoe ba döi Jehofa Ceba'oti, Lowalani dzanoewö ndaono Giseraëli, ni'o'ajaoe. Ba ma'acha ibe'e ndaoegö ba danagöe Lowalani ba oelawā ndaoegö, me'a la'ila feföe niha, ma so Lowalani ba chöma." Ba me ifahatö ia ndawa Filisiti, i'ali'o'ö ia Dawido göi wamalachisi ja'ia. Ba ihalö mbatöe no ma'e ba oedja' oedjania, i'anoetoe'ö ia ba öna högö ndawa Filisiti, ba alaboe ia. Ba me löna föda ba dana Dawido, fagohi ia chö ndawa Filisiti, ihalö wödania ba ihoeta mbaginia. Me la dzira ndawa Filisiti bö'ö, ma mate dzawölö chöra, moloi ira, ba la'ohi ira ndaono Giseraëli ba labödzi ira. Ba ihalö Dawido delaoe Goliato faoma fanonania.

---

25. KABOE NAGOE NABO.

Naboths wijnberg.

---

1 KON. 21—22.

Ahatö ba nomo radjo Aha so kaboe nagoe Nabo. Ba imane Aha chö Nabo: »Be chögöe kaboe nagoe ande, goewadzöchi kaboe goelegöe, me ahatö ba nomogöe. Goembe'e chöoe fanalinia kaboe nagoe bö'ö si söchi moroi ba gande, mena ana'a, hamae mbölinia, na omasi ndaoegö." Ba imane Nabo: »Böli simane, tobai goembe'e chöoe gondöita namagöe." Ba löna söchi dödö Aha, ba mofönöe sibaikö, ande möi ia ba warata ba löna edöna mana roti.

Ba iwaö chönia Isebela: »Ohahaoeni dödöoe, goehoemalö chöoe kaboe nagoe ande.» Ba ifadzöchi dzoere ba döi Aha chö niha sibihasa ba ifawa'ögö chöra: »Mibe'e dzasi daroea, niha si löna söchi, sanoea chö Nabo: Ma ötandawaini Lowalani faoma radjo, mibeta ia baero ba mitoetoe batoe, me'a mate ia.» Ba la'ohi sibihasa no ma'e ba lafawa'ögö chö Isebela: »Ma mate Nabo.» Ba iwaö Isebela chö Aha: »Faoso ba halö kaboe nagoe Nabo, hana me ja'ia ma mate. Ba möi Aha wanae kaboe nagoe ande.

Ba iwaö Lowalani chö Elia, sifamene'ö: »Faoso ndaogö ba möi chö Aha ba waö chönia: Ja'oegö dzamoenoë Nabo ba ma öhalö chöoe kaboe nagoe. Ba faigi! Ba nahia ndo Nabo nifelai nasoe, ndawelai göi asoe ndofoeri. Ba nagole Isebela ndamana asoe ba göli batoe.» Medöloe fache foeri höö, manoewö Aha faoma niha Syrie, ba labödzi Aha, manele ndonia ba gareta. Ba me lasasai gareta ba nidano, lafelai asoe ndonia. Ba lacibo tooe Isebela moroi ba goloe nomonia ba niwaö Jehoe; ba fafana ndonia ba göli batoe ba la'a asoe nagolenia.

---

27. ELIA BA NIDANÖ KERITI BA BA SARAFa.

Elia bij de beek Krith en te Zarfath.

---

1 KON. 17.

Me ma mate Samoeëli, so radjo ndaono Giseraëli. Ma so dzatoelö dödö, sanata'oesi Lowalani, ba so göi dzabila dödö, si löna manata'oesi Lowalani. Moföcho sibai radjo Aha faoma isimbatönia Isebela, samoenoë Nabo. Lafosoe mane Ba'ali, adoe niha böö.

Ba samoedza ma'öchö iwaö Elia chö Aha: Simane niwaö Lowalani saori, samatene ja'o: „Löna monamo ba danö ba löna moteoe ba dzi medöloe fache ande, na tena ja'o dzanoea.» Awania iwaö Lowalani chö Elia: »Aegö bini'ö ndaogö ba dzina nidano Keriti; ma oewaö chö gaga

ndambaladjoi ndaoegö gaö'ö." J'ohi Elia niwāö Lowalani. Ba ladoro chönia gaga roti faoma nagole na ahoelöhoelö ba na owi. Ba i'inoe Elia nidanö moroi ba loeaha Keriti. Ba tobali ogo'ö nidanö ande, me löna moteoe ba danö. Ba iwāö Lowalani: »Laboe ndaoegö ba möi ba Sarafa, hana ma oewāö chö lacha mbanoea gaö'ö, jambaladjoi ndaoegö. Ba me iroegi Elia Sarafa, falachi ia chö lacha mbanoea, sanofoloi eoe nalitö. Ba fahoehoeo Elia chönia ba imane: „Halö chögoe nidanö ma'ifoe ba dorö göi roti sambawa." Imane: „Pila Lowalani, wā löna ae chögoe hadöihadöi, baero sadane daföe ba ma'ifoe wanicha. Ma oehalö geoe, me'a goewadzöchi öma chögoe faoma onogoe, me'a mana ndaga ba mate." Imane chönia Elia: „Böli ata'oesi! Aegö ba fadzöchi simae niwāöoe no ma'e, ba fadzöchi chögoe oea koe'e ma'ifoe ba foeri gande fadzöchi göi chöoe ba chö nonooe. Taföe löna a'oi ba nahiania, ba löna ambö wanicha ba migö." Ba itörö niwāö Lowalani.

Foeri hö'ö moföchö nono dzi alawe ande ba mate. Ba imane: »Ande me möi ndaoegö chögoe, niha Lowalani, me'a faoro dzalagoe ba mate nonogoe." Imana linia Elia ba imane: »Be chögoe nonooe." Ba ihalö ia ba hagitania, möi ia lawa ba hare ba wörömania ba ibe nono ba warate. Ba ifalögoe ia lawa chö nono iroegi medöloe, manandö ia ba imane: »Ö Lowalanigoe, Jehofa! foeli noso nono ande ba mbotonia." Ba infondondono Lowalani ni'andö Elia ba möi manawoeli noso nono ba mbotonia ba aeri. Ba idoro ia Elia chö ninania, ba imane: „ma aeri nonooe." Ba imane si alawe chö Elia: „Awanian o'eila, niha Lowalani ndaoegö ba doehoe niwāö Lowalani ba mbawaoe."

28. ELIA FAOMA GERE BA'ALI BA FA'AMÖINIA
BA MBANOEALAWA.

Elia en de Baälspriesters en Elia's opneming ten hemel.

1 KON. 18 en 2 KON. 2.

Ba dzi medöloe fache wa'olofö so niwäö Lowalani chö Elia ba imane: »Aegö ba faoro'ö ndaoegö chö Aha ba wäö chönia: goembe deoe ba danö.» Ba möi Elia ba imane chö Aha: »Ofoeloi chögoe ba hili Karemeli fefoe ndaono Giseraeli faoma si 450 gere Ba'ali.» Awania möi Elia chö niha sato ba imane chöra: »Hawa ara doeadoea dödömi? Na Jehofa Lowalani, ba mi'ohi ia, ba na Ba'ali Lowalani, ba mi'ohi ia.» Ba löna latema linia niha sato. Ba imane Elia: »Mihalö chöda djawi doea geoe, ba ndahoemalö dzi sageoe ere Ba'ali, lataba ba labe'e ba geoe, ba böli labe'e nalitö Ba goemalö dzi sageoe ba goembe göi ba geoe, ba löna goembe nalitö. Ba mi'anandö ba döi Lowalanimi, ba goemanandö ba döi Lowalanigoe. Ba hata Lowalani dzanema lida ba nalitö, ja'ia Lowalani si wöwö.» Lamane niha fefoe: »Atoelö ande.»

Ba lahalö djawi si sageoe ere Ba'ali, lafadzöchi ba manandö ira ba döi Ba'ali moroi ba dzahoelöhoelö iroegi laloeo ba lamane: »Ö Ba'ali! fondondono lima.» Ba löna sanema lira. Ba me ma iroegi laloeo, i'o'aja ira Elia ba imane: »Mi'eboea'ö limi, hana ta'ila tomatara Lowalanimi ba manerana; ta'ila ma mofanö ia mena mörö ia.» Ba la'eboea'ö lira ba lachoichoi mbatora tjeke; ba löna sanema lira. Awania maoso Elia ba iwäö chö niha fefoe: »Mi'aene ga chögoe!» Ba ihalö mbatöe felendoea nawoea ba ifadzöchi nahia wame' soemane, ifasoei kola, ibe'e geoe lawa, itaba djawi ba ibe lawa ba geoe ande ba imane: »Mihalö nidanö ba mifili'ö ba geoe iroegi medöloe.» Ba me iroegi hino wame'e soemane gö, iwäö Elia: »Ö So'aja, Lowalani Gaberahamo, Iza'aki ba Jakobo, famene'ö ba loeo anda,

wa ja'ogö Lowalani ndaono Giseraëli ba ja'o genonioe. Fondondono ligoe ö Lowalani, fondondono ligoe, me'a la'ila fefoe niha, ja'ogö, So'aja, Lowalani, samalalini dödöra." Ba aechoe tooe nalitö moroi chö Lowalani ba ia dzoemane, eoe faoma idanö ba kola. Ba me la'ila niha sato, lafalögoe ira tooe ba lamane: »Jehofa Lowalani! Jehofa Lowalani!" Ba imane chöra Elia: »Mira'oe gere Ba'ali!" Ba lara'oe ira. Ba idoro ira tooe ba nidanö Kisona ba iboenoe ira gaöö. Ba löna ara tö aloe mbanoea ba moteoe sibai.

Ba me edöna ihalö Lowalani Elia ba dzoroego ba nani sawölöwölö, möi Elia faoma Elisa ba Giligaha. Ba edöna iröi Elia Elisa. Ba imane Elisa: »Ba dzi doehoe wa'aeri Lowalani, löna oeröi ndaogö." Ba mowanöwanö daroea ira. Ba imane Elia chö Elisa: »Andö chögoe, hadöi nibe'egoe chöoe, gasagasa me löna na abeta ndao moroi chöoe." Imane Elisa: »Jaso chögoe wa'eboea gehehae mendoea." Ba me mowanöwanö ira, idzö! so kareta alitö faoma koedo alitö ba möi lawa Elia ba dzoroego ba nani sawölöwölö. Ba idzira Elisa ba imane: Ö amagoe! Ö amagoe! Kareta ndaono Giseraëli faoma si fakoedo chöra!" Ba icika mbaroenia. Ba ifadzawa mbaroe Elia, sanae, si ma aechoe tooe chönia, ibödzi nidanö ba imane: »Haegä Lowalani Elia? Ba me ibödzi fabali nidanö Joridano ba itörö Elisa.

29. HISIKIA, JOSIA FAOMA FA'ADOEDOE JEROEZALEMA.

Hiskia, Josia en de inneming van Jeruzalem.

2 KRON. 14—35; 2 KON. 18—24; JES. 36—39;

2 KON. 21—25; JEREM. 36—39.

Me loeo me idoedoegö Salamanasa mbanoea ndaono Giseraëli so radjo Hisikia ba danö Joeda; solohi somasi Lowalani ia. Ibokani galawasa gosali soei ba iwaö chö

nda samamene'ö: »Mihaoni nomo Lowalini.» Ba i'ofoelei fefoe ndaono Giseraëli, me'a la'ohi hoekoe Lowalani. Ba labeta nahia wame'e soemane chö nadoe, lacibo nadoe ba nidanö. Lalaoe watomesa Lowalani ba eboea dödöra.

Foeri h'ö'ö möi Saneheri, radjo ba danö Asyrie ba danö Joeda ba ifasoei Jeroezalema, ifadoro'ö dzoere chö Hisikia we'ata'oesi ja'ia ba i'o'aja Lowalani ndaono Giseraëli. Ba idoro Hisikia dzoere ande ba gosali, manandö ia ba imane: »Ö So'aja Lowalani ndaono Giseraëli, ha ja'oegö Lowalani ba danöa fefoe; ja'oegö dzamadzöchi soroego faoma tanö, fondondono ligoe Lowalani! Faigi li ande, nifadoro'ö Saneheri wano'aja Lowalani saeri. Taolo ndaga, me'a la'ila fefoe niha ba danö, ha ja'oegö So'aja, Lowalani.» Ba i'wäö Jesaia samamene'ö chö Hisikia ba döi Lowalani: »Böli ata'oesi! Löna möi ga ba mbanoea ande Saneheri.» Ba ba dzi boni ande itörö malaika Lowalani nahia wanombasewa dzaradadoe Asyrie ba ibödzi 185,000 niha. Ba me maoso Saneheri ba dzahoelöhoelö ifoeli ia ba Ninife.

Foeri h'ö'ö moföchö Hisikia. Ba möi chönia Jesaia samamene'ö ba imane: »Wäö, na so hadöihadöi ni'orisi ba nomooe, hana me mate ndaoegö.» Ba ibali'ö ia Hisikia, i'otahögö mbagolö, manandö ia ba mege'ege sibai föna Lowalani. Ba me löna na baero mbanoea Jesaia, so niwäö Lowalani chönia ba imane: »Foeli ndaoegö chö Hisikia ba wäö chönia: Simane niwäö Lowalani: Ma oerono ni'andöoe ba ma oedzira nidanö mataoe. Ande goemotolaisi ndaoegö. Na iroegi töloe na loeo, tola möi ndaoegö ba gosali Lowalani. Ba goembe chöoe na felelima fache wa'ara nosooe.» Ba tola Hisikia, löna ae moföchö ia.

Me ma mate Hisikia so ba danö Joeda radjo soföchö, ma abila dödöra fefoe, baero Josia, manaopo Manase. Ha mewaloe fache wa'arania, me tobali radjo ia, ba i'örötai wanaloeli Lowalani. Ihaoni Joeda ba Jeroezalema ba wameta adoe. Ba me lafaelö gosali, lasönda hoekoe Lowalani. Ladoro chö radjo ba labadzo chönia. Ba me irono radjo hoekoe Lowalani, icika mbaroenia ba isofoe chö Hoeloda, sifamene'ö si alawe, haega'i'waisa tola lasönda

wa'atoegoe dödö Lowalani, me'a löna ikoekoe. Ba imane chönia: »Simane niwāö Lowalani: Idzö, ma edöna goe-watörö'ö dzoföchö ba mbanoea ande, me ma laröi ndao; ba mana'ö, me ö'ide'ide'ö ndaoegö föna Lowalani, löna goembe dzoföchö gasagasa me aeri ndaoegö.» Ba i'ofoelei Josia fefoe niha ba gosali ba ifabadzo'ö hoekoe Lowalani. Ba ilaoe watomesa Lowalani ba ibeta fefoe nadoe ba danö. Ba moföchö sibai niha, ande me löna la'ohi ia fefoe ba lala si söchi.

Fanali Josia löna la'ohi hoekoe Lowalani ba ölgöi niha sato, löna lafondondono li dzifamene'ö, nifatene Lowalani. Ba me loeo radjo Jojaki, onö Josia, möi ba Jeroezalema Neboekanesa, radjo sawölö ba Mbabeli. Ihalö barö linia Jojaki ba ifabe'egö mbeo chönia. Ba me iroegi medöloe fache, abeta Jojaki chönia. Ba möi Neboekanesa soi, ira'oe Jojaki ba idoro ia ba rate ba Mbabeli. Ba tobali radjo ba Jeroezalema Jojachi, ono Jojaki. Ba me iroegi medöloe fache möi Neboekanesa samoedza tö ba Jeroezalema, ihalö fefoe gamagama moroi ba gosali ba moroi ba nomo radjo, ba idoro ba Mbabeli fefoe niha seboea faoma 10000 nikoeroe. Idoro göi Jojachi ba ibe'e radjo nachinia sotöi Sedekia. Ba me iroegi siwa fache, abeta Sedekia moroi chö radjo Mbabeli. Itögoe ia Jeremia samamene'ö, ba löna mogoena. Ande möi lawa soi Neboekanesa ba dzi mendöfa faoma fefoe dzaradadoenia. Radjo Sedekia edöna moloi, ba lara'oe ia emali ba woloisa. Laboenoe nononia, laboto matania, laböbö ia ba ladoro ba rate ba Mbabeli. Ba lachodzi gosali Lowalani faoma fefoe nomo dzo'ana'a ba Jeroezalema. Ladoedöegö göi göli mbanoea ba fefoe gamagama si so ba gosali ladoro ba Mbabeli faoma fefoe niha. Ha niha siloemana iröi radjo ba danö, me'a mohalöwö ira ba ibe'e telaoera Gedalia. Simane ifaehoe Neboekanesa danö Joeda faoma Jeroezalema ba dzi melima naotöe a wäloe na foeloe a önö faché föna wa'aso Doeada Jesoe.

30. DANIELI FAOMA AWÖNIA.

Daniël en zijne vrienden.

DANIËL 1—10.

Ifafohoe'ö radjo Neboekanesa ba ndaono Giseraëli nono si matoea si awania eboea, si söchi, sodödö ba si'ila wanae halöwö ba nomo radjo.

Ifafagoeroe'ö ira ba ifabe'egö mbaladjora ba medjanja. Ba so ira Danieli faoma datöloe si fatahö dödönia, Sadrach, Mesach ba Abednego. Ba ibe chöra Lowalani we'ila faoma necheneche; ba chö Danieli ibe'e göi we'ila ganilata faoma fe'ila wanifi.

Ba ifafadzöchi'ö radjo Neboekanesa gambara ana'a ba i'orisi, hata dzi löna manaloeloe ba gambara ande, lacibo ba nahia nalitö.

Ba Sadrach, Mesach faoma Abednego löna labalödoehini. Ba fasoso radjo ba imane chöra: »Na löna misömba gambara ande, lacibo mi ba nahia nalitö; tafaiği na hanata Lowalani dzanorifi ja'ami.» »Lamane: »Lowalanima, nifosoe-manema i'ila wanorifi ja'aga, ölogöi na ba nahia nalitö, ölogöi na ba danaoe. Ba na löna edöna ia, ja'aboboto ba dödöoe, wa löna manaloeloe ndaga ba gambara ana'a nifadzöchioe ande.»

Awania mofönoe sibai radjo ba ifabe'egö ira ba nahia nalitö. Ba fa'aoechoenia mewitoe mae föna. Ba me ifaiği radjo ba nahia nalitö, tokia ia ba imane: »Tena ha datöloe ira niböbö nicibo ba nahia nalitö? ba hana wa oedzira da'öfa ira sanörönörö ba nahia nalitö ande? Ba löna sachodzi ira ma'ifoe, ba si samboea simae ono Lawalani ia.» Ba ifahatö'ö ia ba imane: »Enoni Lowalani, mi'aene baero!» Ba möi ira baero. Ba löna sachodzi mboe delaoera, ölogöi gamagamara löna afaehoe. Ba iwaö radjo: »Eboea Lowalanimi, samatene malaikania wanorifi ja'ami. Hata

dzanandaŵaini Lowalanimi, niboenoe, me löna Lowalani bö'ö, si'ila wanorifi, simae ja'ia."

Me ma mate Neboekanesa so radjo Belezasa ba Mbabeli. Ba me niboenoe Belezasa so radjo Dario. Ba söchi dödö Dario chö Danieli, ande me ibe'e telaoe ia ba mbanoea. Ba la'adoegö ia telaoe bö'ö chö radjo, me manandö ia chö Lowalani dzoroego. Ba lacibo ia ba nahia singo. Ba me ahoelöhoelö maoso radjo ba alio möi ia ba nahia singo. Hoemedede ia chö Danieli faoma li sagaföchö dödö ba imane: »Ö Danieli, enoni Lowalani saokeri, haega'iwaisa, ma i'orifi ndaoegö Lowalani moroi ba singo ande?" Itema linia Danieli ba imane: »Ma ifatene Lowalani malaika, sondoewö bawa singo, me'a tobai lafaehoe ndao, hana me löna fasala ndao chönia, ba ölogöi chöoe radjo, löna fasala ndao." Ba eboea dödö radjo ba ifahalö'ö Danieli baero moroi ba uahia singo. Ba ifacibo'ö baka niha sanadoegö Danieli; ba me möi tooe ira, lara'oe ira singo ba lafaehoe ira. Awania ifawa'ögö radjo, ndamata'oesi Lowalani Danieli fefoe niha mbanoeania. Ba eboea Danieli barö wareta Dario ba ölogöi barö wareta radjo Cyro, fanali Dario.

NIEUWE TESTAMENT.

---

1. SACHARIA FAOMA ELISABE.

Zacharia en Elisabeth.

LUCAS 1:5—23.

Me loeo radjo Herode ba danö Joedea, so gere Sacharia döinia, ba töi nisimbatönia Elisabe. Atoelö ira ba la'ohi sibai fefoe hoekoe Lowalani moroi ba dödöra. Ma bihasa ae ira ba löna onora. Ba samoedza ma'öchö me moëre Sacharia föna Lowalani möi ia manoenoe koemaja ba gosali. Ba ato niha baero sanandö gasagasa wanoenoe koemaja. Awania faoro chönia malaika Lowalani, moesisindo ba gabölö nahia wame'e soemane. Ba toki'a Sacharia, me idzira ia. Ba imane chönia malaika. Böli ata'oesi, Sacharia; hana, ma irono Lowalani ni'andöoe, ba jawo'ono si matoea isimbatöoe Elisabe, ba öfotöi ia Johane. Eboea dödöoe ba gande ba ohahae dödö niha sato na böla ia, me eboea ia föna Lowalani. Agoe faoma sofi löna i'inoe ba ifönoei ia Eheha ni'amonio.

Ba imane Sacharia chö malaika: Hadöi gila'ila chögoe? Bihasa ndao ba ma loemaö ae ndöfi nisimbatögoe. Imane malaika: Gaberieli ndao, si so föna Lowalani ba nifatene ba wanotoeria chöoe anda. Ba idzö, ababao ndaoegö ba löna ö'ila fahoehoeo iroegi loeo wo'ono, me löna manerönoe ndaoegö ligoe. Ba lasindoi baero niha sato ba alahi dödöra, me arörö Sacharia ba gosali. Ba me möi baero ia löna i'ila fahoehoeo chöra. Ba to'ila chöra, wa ma idzira gila'ila ba gosali. Ba ifofanö ira tanania ba ababao ia. Ba me awali loeo woëre ifoeli ia ba nomonia.

---

2. MARIA FAOMA MALAIKA GABERIELI.

Maria en de engel Gabriël.

LUCAS 1:26—56.

Önö wawa foeri hö'ö ifatene Lowalani malaika Gaberiel
 ba mbanoea Nadzareta ba danö Galilea chö nono si alawe,
 nioniha chö Josefo, nene Dawido, ba Maria döi nono si
 alawe no ma'e. Ba möi baka chönia malaika ba imane:
 Ja'oegö! nifohoe ba nda alawe, Lowalani nawöoe. Ba me
 idzira malaika tokia ia ba i'era'era ba dödönia, hadöi
 niwaönia. Ba imane chönia malaika: Böli ata'oesi Maria!
 Ma ösönda wa'omasi dödö Lowalani. Gömadoeono'ö nono si
 matoea ba gömbe'e töinia Jesoe. Eboea ia ba ono Lowalani
 döinia. Chönia jambe Lowalani darodaro noeponia Dawido.
 Radjo ia ba nomo Jakobo ba dzi löna aetoe'aetoe ba löna
 taiha mbanoeania. Ba iwaö Maria chö malaika: Haega'iwaisa
 ande? Ba imane malaika: Eheha ni'amoni'ö möi chöoe ba
 iloem'ö ndaoegö fa'awölö Lowalani; ande göi ni'amoni'ö,
 ni'adoeono'öoe, ono Lowalani döinia, hana löna si löna chö
 Lowalani. Ba iwaö Maria: Enoni Lowalani ndao, jatoemörö
 niwa'öoe chögoe. Ba mofanö malaika.

Ba maoso Maria le loeo ande, i'ali'ö wa'amöi ba hili
 mbanoea Joeda, möi ia ba nomo Sacharia ba fatabe ia
 chö Elisabe. Ba me irono Elisabe watabesa Maria, afönoe
 ia Eheha ni'amoni'ö ba hoemedede ia, eboea linia ba imane;
 Nifohoe ndaoegö moroi ba nda alawe. Haega moroi chögoe
 anda, wa möi chögoe nina Dzo'aja ja'o? Jahowoe ndaoegö,
 me ma ö'erönoe, hana jatoemörö foeri niwaö Dzo'aja.

Ba imane Maria: Dödögoe isoeno Dzo'aja ba eboea dödögoe
 me börö Lowalani, Sanorifi ja'o. Hana ma inehegö wa'aloema
 genoninia ande; idzö, moroi loeo anda lafahowoe-
 howöe'ö ndao fefoe niha. Eboea nifadzöchinia chögoe,
 sawölöwölö ia ba ni'amoni'ö döinia. Ba fa'atögoe dödönia
 moroi götö niha iroegi götö chö fefoe sanata'oesi ja'ia.

Ifaoro'ö wa'abe'e danania ba ifasawiliwili dzi hoemocha ba gera'era dödöra. Icimba dzabe'e ba darodaro ba i'alawa'ö dzide'ide: f'aboesoi'ö dzolofö, ba so'ana'a löna ifönoei. Itörö dödönia wa'atöegoe dödö ba itaolo genoninia Iseraëli, simae niwäönia chö noewoeda, chö Gaberahamo faoma nenenia ba dzi löna aetoe'aetoe. Ba iagö Maria chö Elisabe mato töloe wawa, awania ifoeli ia ba chöra.

---

3. FA'ABOLA JOHANE.

De geboorte van Johannes.

Me iroegi bawā wö'ono chö Elisabe i'adoeonogö nono si matoea. Ba me laronö sahatö chönia faoma si fatahö dödönia, hadöi nifadzöchi Lowalani chönia, ma eboea dödöra. Ba me iroegi wäloe boni möi ira mogai nono ande, ba labe'e töinia Sacharia. Ba iwäö inania: Böli simane! mibe'e töinia Johane. Ba lamane chönia: Hana wā simane? ba niwäoe samösa löna sotöi simane. Ba lacharoe namania, me'a la'ila, na hanata ibe töinia. Ba i'andö wanoere, isoere ba imane: Joane döinia. Ba ahöi dödöra fefoe. Ba i'anema'ö ma teböka mbawania ba aefa lalania, ba i'ila fahoehoeo ba isoeno Lowalani. Ba farono doeria ande ba fefoe hili Joeda. Ba latanö ba dödöra fefoe samondondono ba lamane: Haega'iwäisa ba dödöoe nono ande? hana ma itaolo ia tana Lowalani.

Ba afönoe Sacharia Eheha ni'amoni'ö, ifamene'ö ba imane: Nisoeno Dzo'aja, Lowalani ndaono Giseraëli, hana ma ifaigi mbanoeania ba ma ibe'e chöra wanaefa'ö. Ma ifas'indo chöda nifa'wa'ögönia, ni'otoeragö dzifamene'ö ni'amoni'ö chönia.

Ba ja'oegö, ono dzamamene'ö Lowalani seboea foeri: Sowanöwanö ndaoegö föna Dzo'aja ba wanehao lalania,

ba wamoboto ba dödö mbanoeania we'ila wanorifi ba wanae-fa'ö salara.

Börö wa'atoegoe dödö Lowalani, wa ma ifaigi ita si toemboe moroi la'wa me'a ifaoro'ö ia chöra sitoemataro ba dzalögölögö ba ba loemö wa'amate, ba wolohe aheda ba lala wa'ohahae dödö. Ba manöi nono no ma'e, ba awali sawölö Eheha, ba i'agö ba danö si löna niha iroegi loeo wamamene'ö ja'ia ba ndaono Giseraéli.

---

4. FA'ABÖLA DOEADA JESOE.

De geboorte van Jezus.

Samoedza ma'öchö ifawa'ögö kaizaro Augusto, me'a labe'e ba dzoere fefoe döi niha ba danö. Fanoere töi ande si oföna, me loeo Koemandoe Cijrenio ba danö Sijrie. Ba oi möi wamasoere'ö töira ba doehe mbanoeara. Ba möi göi Josefo moroi ba mbanoea Nadzareta ba Galilea. Möi ia ba danö Joedea ba mbanoea Betelichema, me manaopo Dawido ia, me'a ifasoereö ia faoma Maria ni'onihania. Ba me so ira gane, ma iroegi bawā wo'ono chönia, ba i'adoenogö nono si matoea, ononia si a'a. Ba ilölö ba ibe'e ia ba loela, me löna nahicara bö'ö ba nomo wanombase niha.

Ba so göi niha sanobelai biribiri ba danö ande ba mbenoea, sanobelai biribiri na owi. Ba idzö, i'ondasi ira malaika Dzo'aja ba ifasoei ira hagahaga Lowalani, ba ata'oe sibai ira. Ba imane chöra malaika: Böli mi'ata'oesi; goemotoeragö chömi faneboea dödö niha mafefoe, hana ma böla chömi dzanorifi ba dzi boni anda, Keriso, So'aja ba mbanoea Dawido. Ba ande gila'ilania chömi: Gisoemönda nono nilölö ba nibe'e ba loela. Ba baka ba hö'ö so malaika soja moroi ba dzoroego awö malaika no ma'e, lasoeno Lowalani ba

lamane. Soemane chö Lowalani lawa, fa'atoelö baewawö danö ba fa'ohahaoe dödö chö niha.

Ba me mofanö soei ba dzoroegö malaika no ma'e, sanobelai biribiri faoma lawaö chö nawöra: Talaboe ita ba Mbetelichema ba tafaigi gane niwaö Lowalanl chöda. Ba ali'o möi ira ba lasönda Maria faoma Josefo ba ono si mörömörö ba loela. Ba me ma ladzira, la'otoeragö li no ma'e niwaö chöra ba nono ande. Ba fefoe samondondono, ahöi dödöra ba niwaö dzanobelai biribiri. Ba löna olifoe Maria fefoe niwaö ande, ifatooetooe ba dödönia. Ba lafoeli ira sanobelai biribiri no ma'e lafosoemane Lowalani ba lasoeno ia ba nironora ba ba nifaigi matara, simae niwaö chöra.

---

5. ERE MOROI BA GABÖLATA LOEO.

De Oostersche Wijzen.

Me ma böla Jesoe ba Mbetelichema ba danö Joeda, me loeo radjo Herode, möi gere moroi ba gabölata loeo ba Jeroezalema ba lamane: Haega so radjo niha Jehoeda, si awania böla? Ma madzira ndöfinia ba danöma ba gamöi manaloeloe me'a chönia. Me irono radjo Herode hö'ö, ata'oe ia faoma banoecania fefoe ba Jeroezalema. Ba i'ofoelei fefoe gere seboea faoma si'ila amachoita ba isofoe chöra, haega böla Keriso. Ba lawaö chönia. Ba Mbetelichema ba danö Joedea. Hana me simane ba dzoere dzifamene'ö: Ba ja'oegö, Betelichema ba danö Joedea tena side'ide sibaikö ndaoegö ba mbanoea Joedea, hana me moroi ba chöoe mböröta dzioeloe madogoe Iseraëli. Ba i'ofoelei Herode gere no ma'e ba dzi samboea nahia ba isofoesofoe chöra sibai, hamega faoro ndöfi ande. Ba ifatene ira ba Mbetelichema ba imane: Mi'aegö ba mi'aloeli sibai nono ande, ba na misönda ia, mi'otoeragö chögöe, me'a goemöi göi manaloeloe chönia.

Me ma laronö li radjo, mofanö ira. Ba ndöfi ande faoro

soei simae nifaigira ba danöra, mowanöwanö fönara iroegi manindoi ia lawa famatoto ba dzi so nono ande. Ba me ladzira ndöfi ande, ma eboea sibai dödöra. Ba möi baomo ira ba lasönda nono ande faoma Maria, inania. Ba labalödoehini danö ba manaloeloe ira chonia. Ba labokani nahia gamagamara ba labe'e chönia gana'a, koemaja faoma mira. Ba ibe'e ba wanifira Lowalani, wa löna ae lafoeli ira chö Herode. Ba lafoeli ira ba danöra ba lala bö'ö.

Ba me ma mofanö ira, ifaoro'ö ia malaika Lowalani chö Josefo ba wanifi ba imane: Faoso, halö nono faoma inania ba oloi'ö ba danö Miseraji ba agö gane iroegi hoemedendao chöoe; hana me i'aloeloe wamoenoe ono andene Herode. Ba maoso Josefo, ihalö nono faoma inania ba dzi boni ba moloi ba danö Miseraji.

Ba me i'ila Herode, wa ma lalimo ia ere no ma'e, mofönoe sibai ia ba ifatene wamoenoe fefoe ndaono ba Mbetelichema ba ba dzi fasoei mbanoea, iraono si awania böla iroegi dzi ma mendoea fache.

Ba me ma mate Herode, ifaoro'ö ia malaika Lowalani chö Josefo ba wanifi ba danö Miseraji ba imane: Faoso halö nono faoma inania ba foeli ndaogö ba danö Iseraeli, hana ma mate dzedöna wamoenoe ono ande. Ba maoso Josefo, ihalö nono faoma inania ba möi ia ba danö Iseraeli. Ba me irono Josefo, me ma tobali radjo ba danö Joedea Archelao fanali namania Herode ba ata'oe ia wa'amöi gane. Ba hoemedede chönia Lowalani ba wanifi, ba möi ia ba danö Galilea. Moi ia ba mbanoea, sotöi Nadzaret.

---

6. TOEADA JESOE BA GOSALI ME IROEGI MEWELENDOEA FACHE.

De twaalfjarige Jezus in den Tempel.

Aero ndöfi möi dzibihasa Jesoe ba Jeroezalema ba gowasa. Ba me iroegi mewelendoea fache möi ira lawa göi ba fao chöra Jesoe. Ba me awali loe gowasa no ma'e, me lafoeli

ira, toröi nono Jesoe ba Jeroezalema ba löna la'ila ira sibihasanía. Ndambai so ia ba nawöra ba möi ira ma'öchö fofanö wanaloëi ja'ia ba nawöra faoma belara. Ba me löna lasönda ia, ba lafoeli ira ba Jeroezalema wanaloëi ja'ia.

Ba me iroegi töloe na loeo lasönda ia ba gosali, ma toemataro ia ba gotaloea dzamagoeroe wamondondono ba wanofoenofoe chöra. Ba fefoe samondondono chönia, ma ahöi dödöra ba ni'ilania faoma ba wanemania li. Ba tobali dödöra, me ladzira ia ba imane chönia inania: Ö onogoe! Hana wa ömane chöma? Faigi, ma ira'i dödöma wanaloëi ja'oegö. Ba imane chöra: Hana wa mi'aloëi ndao? Löna mi'ila, wa tobai lö'ö so ndao ba nomo namagoe? Ba löna aboboto ba dödöra niwaönia chöra. Ba fao ia chöra wa'amöi tooe ba mbanoea Nadzareta ba i'ohi lira. Ba inania itanö ba dödönia fefoe li ande. Ba manoi Jesoe ba we'ila faoma fa'eböea, ba söchi chönia dödö Lowalani ba dödö niha.

---

7. FANANDAIGÖ.

De Verzoeking.

Foeri hö'ö i'öhe Eheha Jesoe ba danö si löna niha, me'a itandaigö ia Aföcha. Ba me mamoni ia (wa löna mana) öfa woeloe boni ba öfa woeloe na loeo wa'ara, olofo ia. Ba möi chönia dzanandaigö ba imane chönia: Na ono Lowalani ndaoegö, bali'ö roti batoe anda. Ba itema linia Jesoe ba imane: Tena ha ba roti wa'aöeri niha; oi moroi ba li Lowalani wa'aöeri ia. Ba i'öhe ja Aföcha ba mbanoea ni'amoni'ö ande, ba ibe'e ia ba mboemboe gosali ba imane chönia: Na ono Lowalani ndaoegö ba cibo ndaoegö tooe; hana ma so ba dzoere: Iwa'ö Lowalani chö malaika ba chöoe, ba ndatoemaja ndaoegö faoma tanara, me'a löna te'olobi gaheoe ba mbatoe. Imane chönia Jesoe: So göi ba

dzoere: Böli anandaigö Dzo'aja, Lowalanioe. Ba idoro soei ja Aföcha ba hili salaŵa sibai ba ifamene'ö chönia fefoe mbanoea danöa faoma fa'eboea ba iŵaö chönia: Féfoe anda goembe'e chöoe, na ötoehi danö wanaloeloe chögöe. Ba imane chönia Jesoe: Beta ndaoegö, Aföcha! Hana ma so ba dzoere: Gömanaloeloe chö Lowalani ba ha ja'ia ha nifosoemane. Ba hö'ö iröi ja Aföcha, ba la'ondasi ia malaika ba möi ira enoninia.

8. NIFAGOEROE S'OFÖNA FAOMA NIFADZÖCHI JESOE BA WAÖLISA BA KANA.

De eerste jongeren en de bruiloft te Kana.

Me ma awali wanandaigö ande, idzira Johane, samajagö idanö, Jesoe, me itörö, ba iŵaö chö nifagoeroenia: Mifaigi! ono mbiribiri Lowalani ande, sameta asalaö danöa. Ba Johane (bö'ö) faoma Andrea la'ohi Jesoe. Ba Andrea falachi chö ga'ania Simoni ba imane chönia: Ma masönda dzanörifi ba idoro ia chö Jesoe. Ba idzira ia Jesoe ba imane chönia: Simoni ndaoegö, ono Jona, ba Kefa döioe foeri. Sara woni foeri hö'ö mofanö Jesoe ba falachi ia chö Filifo ba imane chönia: Ohi ndao! Ba Filifo falachi chö Nathanaëli ba imane chönia: Ma masönda nisoere Moze faoma nisoere dzamamene'ö ande, Jesoe, ono Josefo ba mbanoea Nadzareta. Ba imane chönia Nathanaëli: Tola awali si süchi moroi ba mbanoea Nadzareta? Imane chönia Filifo no ma'e: Ae faigi! Ba me idzira Jesoe Nathanaëli, si möi chönia, ba iŵaö Jesoe: Sindoehoe niha Giseraëli ande satoelö dödö. Ba imane chönia Nathanaëli: Haega moroi ö'ila ndao? Itema linia Jesoe ba imane: Me löna na hoemedede chöoe Filifo me so ndaoegö ba mbörö geoe marafala, ma oedzira ae ndaoegö. Ba iŵaö Nathanaëli: Ö Toea, ono Lowalani ndaoegö ba radjo ndaono Giseraëli.

Doea woni foeri hō'ō so waōlisa ba Kana ba danō Galilea. Ba so gane ina Jesoe. Ba lakaoni göi Jesoe faoma nifa goeroenia ba waolisa ande. Ba me ambō nagoe, iwaō inania chō Jesoe: Lōna ae agoe chōra. Ba imane chōnia Jesoe: Hana wa ōwaō chōgoe ande? lōna na iroegi loeogoe. Ba imane inania chō genoni: Na so niwaōnia chōmi, ba mi'ohi. Ba so gane önō nawoea roembi batoe, nahia wombano niha Jehoeda, ba itaha samboea mato tōloe asoa. Ba iwaō chōra Jesoe: Mifōnoei roembi ande idanō. Ba lafōnoei. Ba imane chōra: mikoro ba midoro chō dzamatoeloe. Ba ladoro.

Ba me itandai Samatoeloe nidanō ande si tobali agoe—ba lōna i'ila haega moroi, ba enoni, sogoro idanō ande, la'ila—hoemedede ia, samatoeloe no ma'e, chō dzi faōli ba imane chōnia: Ofōna labe'e nagoe si söchi fefoe niha, ba dania na aboeso ira, labe'e dzambō fa'asōchi. Ba ja'oegō ba ma ötenagō nagoe si söchi iroegi mana'ö? Ande gila'ila si'ofōna, nifadzōchi Jesoe ba Kana ba danō Galilea. Simane ifamene'ö wa'eboeania ba manerōnoe chōnia nifagoeroenia.

---

9. NIWAÖ DOEADA JESOE BA HILI.

De Bergrede. I.

Samoedza ma'öchō me itörō Toeada Jesoe ba danō Galilea, möi ia ba hili manandō. Ba sara woni manandō ia. Ba me moloeo hoemedede ia chō nifagoeroenia ba ifili felendoea nifatene: Simoni, sotōi Fetero faoma achinia Andrea. Jakobo faoma Johane; Filifo faoma Bartolomeo; Matheo faoma Thoma; Jakobo, ono Alfeo faoma Simoni, sotōi Selote; Joeda, ono Jakobo faoma Joeda Ischarioti, si'a mbōlina foeri. Ba ato niha la'ohi ia. Ba me idzira niha, möi ia ba hili, toemataro ia ba la'ondasi ia nifagoeroenia. Ba ibörōtai fahoehoeo ifagoeroe ira ba imaue.

1. Jahowoe dzi loemana dödō, hana me chōra mbanoea dzoroego.

2. Jahowoe dziragoe dödö, hana me terara dödöra foeri.
3. Jahowoe dzo'afoeafoe dödö, hana me chöra goeli danöa foeri.
4. Jahowoe dzolofö ba sowöchi dödö ba wanaloelö fa'atoelö dödö, hana me ja'ira ni'aboesoi'ö foeri.
5. Jahowoe dzi'onomasi, hana me ja'ira ni'omasi'ö foeri.
6. Jahowoe dzohalaoe dödö, hana me ja'ira dzamaigi Lowalani foeri.
7. Jahowoe dzanatoelö, hana me ja'ira nifotöi ono Lowalani foeri.
8. Jahowoe ni'ojohi ba wa'atoelö dödö, hana me chöra mbanoea Lowalani foeri.

Jahowoemi, na la'o'ajami niha ba na la'ohimi, ba na laböbögö chömi dzi löna söchi, na börö ndao. Mi'eboea'ö dödömi ba mi'oemoesoi'ö dödömi, me eboea loemi ba dzoroego. Simane ma la'ohi göi dzifamene'ö si'oföna chömi.

Ja'ami nasio ba goeli danö. Ja'ami haga danöa. Ande mifaoro'ö hagami ba niha, me'a ladzira mboeaboeami si söchi, ba lasoenö namami si so ba dzoroego. Böli mi'era'era wa'asogoe mamaoelö hoekoe mena soere dzamamene'ö; tena si möi mamaoelö ndao, si möi monönö. Ba oewäö chömi na löna töra wa'atoelö dödömi moroi ba wa'atoelö dödö dzi'ila amachöita ba moroi ba wa'atoelö dödö warisaio, ba tobai möi mi ba mbanoea dzoroego. Ma mirono, wa ma lawäö chö niha si'oföna, böli ane'e! ba na so dzane'e, ba öna ia hoekoe. Ba ja'o oewäö chömi: hata dzofönoe chö niwania, ja'ia nihoekoe. Ma mirono wa ma lawäö: Mi'omasi'ö dzahatö chömi, ba miföchöna nimalimi. Ba oewäö chömi: Mi'omasi'ö nimalimi; mi'aohasi gölö chö dzanelifi ja'ami; mifadzöchi dödömi chö dzoföchö dödö chömi; ba mi'andö ni'omasi'ö dzanojohi ja'ami, me'a tobalimi ono namami, si so ba dzoroego, hana me ifatohare'ö loenia ba niha söföchö ba chö niha si söchi; ba i'aechoesi deoe chö niha satoelö ba chö niha sabila dödö. Ba hö'ö jamo'ahonoami, simai fa'ohonoa namami ba dzoroego.

Ma mirono, wa ma lawäö chö niha si'oföna, böli möi ba dzoewa, na löna doehoe: ba oewäö chömi: Böli mi'aegö

ba dzoewa, ölogöi ba dzoroego, hana me nahia wetataro Lowalani ande, ölogöi ba danö, hana me daja daja gahenia, ölogöi ba Jeroezalema, hana me mbanoea radjo seboea. Ba böli fasoewa ba delaoemö, hana me löna ö'ila wanafoesi'ö mena manaitö'ö boe si sara. Niwaömi: ja'ia, si ja'ia; ba lö'ö si lö'ö, na töra moroi ba hö'ö, moroi ba dzoföchö ande.

Ba na öbe ganandöwa chö niha si loemana, böli i'ila tanaoe kabera, hadöi nifadzöchi danaoe kabölö, me'a löna faoro ganandöwaoe ande, ba amaoe, si'ila si tobini, ja'ia dzanoelöni chöoe foeri. Ba na manandö ndaoegö, möi ba wöröma ba koeci galawasa ba anandö chö namaoe ba dzi tobini, ba amaoe, si'ila si tobini, ja'ia dzanoelöni chöoe foeri. Ba na manandömi, böli mi'oja'ö li, simae niha solohe adoe; ba dödöra, lafondondono chöra ba wa'oja lira. Böli mifaomagömi chöra, hana ma i'ila ae anami, na hadöi dzogoena chömi, na löna na manandömi chönia. Ande mimane wanandö:

Ö Ama, si so chöma ba dzoroego. Jateamoni'ö döioe. Jaso mbanoeaoe. Jatoemörö wa'edönaoe, simae ba dzoroego, simane göi ba goeli danö. Be chöma mbaladjoma ba loeo anda. Ba aefa'ö chöma dzalama, simae na gamaefa'ö göi dzala ba dzi fasala chöma. Ba böli be ndaga ba wanandaigö. Ba aefa'ö ndaga moroi ba dzoföchö. Hana me chöoe mbanoea, faoma fa'awölö faoma fa'eboea iroegi ba dzi löna aetoe'aetoe, jadoehoe!

---

10. NIWAÖ DOEADA JESÖE BA HILI.

De Bergrede. II.

MATTH. 6—7.

Böli minai'ö chömi gamagama ba goeli danö, nifaehoe hama ba ni'a howoe, nichachao dzanagö ba nitagö. Ba minai'ö chömi gamagama ba dzoroego; hana haega dzomasi ndaoegö, gane so göi dödöoe. Si samösa tobai möi ia enoni dzi daroea, hana, iföchöna'i dzi samösa ba i'omasi'ö dzi

samösa, mena molemba dödönia chö dzi samösa ba i'osa-lö'ögö dzi samösa. Tobai möi mi enoni Lowalani ba enoni gana'a göi. Moroi ba gande oewaö chömi: Böli miragoesi dödö ba wa'aerimi, hadöi gimana ba hadöi giminoe, mena hadöi gamagamami. Tena eboea noso moroi ba gö? ba tena eboea mboto moroi ba gamagama? Mifaigi wofo ba daloe mbanoea, löna mananö ira ba löna mamasi, löna lanai'ö ba halasa, ba ibaladjoi ma'öchögö ira amami, si so ba dzoroego. Ba tena aröoe f. helemi chö wofo ande? Ba hana wa miragoesi dödömi ba gamagama? Mifaigi lahine ba danö, löna mohalöwö ira ba löna manaföe, ba oe'otoeragö chömi, wa löna simane wa'asöchi gamagama Dzalomo ba feföe lachöminia, simae gamagama dzi sara ande. Ba tena töra na chömi ibe Lowalani? Ö sambö fanerönoe! Ande böli miragoesi dödömi ba böli miwaö. Hadöi gamana? mena: Hadöi gaminoe? mena: Hadöi gamogamagama? Ma i'ila ae amami, si so ba dzoroego wa feföe ande sogoena chömi. Mi'oföna'ö wanaloie banoea Lowalani ba fa'atoelö dödö chönia, ba gisoemönda göi feföe ande.

Böli mi'anoekoe, fa löna tehoekoemi; hana simae nihoe-koemi chö niha bö'ö, simane göi lahoekoemi foeri. Ba simae ni'anoea'ömi chö niha bö'ö simane göi la'anoea'ö chömi foeri. Ba hana wa ö'ila gowilino ba mata niwaoe, ba löna ö'ila döla geoe si so ba mataoe? Ba hana wa öwaö chö niwaoe: Sindoi, da'oebeta oea gowilino si so ba mataoe ande, ba idzö! töla geoe so ba mataoe. Samini dödö! Beta wa föna döla geoe ba mataoe, ba awania tönöni wameta owilino ba mata niwaoe.

Böli mibe ni'amonio chö nasoe, ba böli micibo dza'oesomi föna mbawi, me'a löna latarai ahera ba labali'ö ira wanicika ja'ami. Mi'anandö ba labe chömi. Mi'analoei, ba gisoemönda. Mitoko galawasa, ba labokani chömi. Hata dzanandö, ba itema; hata dzanaloei, ba isönda; hata dzanoko galawasa, ba teboka chönia. Hata niha ba chömi, na ononia manandö roti, ba ibe mbatoe chönia? Mena na i'andö gi'a, ba ibe chönia goelö? Ande na mi'ila wame'e ganandöwa si söchi

chö ndaonomi, ja'ami si löna söchi dödö, tena töra na ibe gamagama si söchi amami si so ba dzoroego chö dzanandö chönia? Fefoe hadöi hadöi dzomasimi, na lalaoe chömi niha bö'ö ande milaoe chöra, hana ande gorisitö faoma niwäö dzamamene'ö.

Mitörö mbawa göli site'ite, hana me eboea mbawa göli ba awolo lala saechee ba woföchö, ba ato dzanörö lala ande. Ba ite'ite mbawa göli ba alödzö lala saechee ba wa'aoeri, ba löna ato dzanönda lala ande. Eoe si söchi i'owoea'ö mboea si söchi, ba eoe soföchö i'owoea'ö mboea soföchö. Moroi gande ba mboeaboeara aboboto ira ba dödömi. Löna fefoe sanoea chögöe: Ö Toea! Ö Toea! moi ba mbanoea dzoroego foeri; ha ja'ia, solohi somasi namagoe, si so ba dzoroego.

Hata dzamondondono niwägöe ande, na i'ohi, ba oefamaedogö ia chö niha sodödö sanarö'ö omonia ba mbatoe danö. Ba me aechee deoe sawölö, ba me molö nidanö, ba me aechee nani sawoea, ba itörö nomo ande, ba löna aso'a, hana me ma toemaroo'ö ba mbatoe danö. Ba hata dzamondondono niwägöe ande, na löna i'ohi ba oefamaedogö ia chö niha si löna dödö sanarö'ö omonia ba gawoegawoe. Ba me aechee deoe sawölö, ba me molö, ba me aechee nani sawoea ba me itörö nomo ande, ba aso'a, ba ali'o wa'aso'ania.

---

11. FANORIFI NONO SI MATOEA BA MBANOEANAI FAOMA FANORIFI NONO SI ALAWE, ONO JA'IRO.

**Opwekking van den jongeling te Naïn en het
dochtertje van Jaïrus.**

LUK. 7:11—18. MARK. 5:22—43.

Samoedza ma'öchö möi Doeada Jesoe ba mbanoea sotöi Na'i, ba amiha nifagoeroenia momöi awönia faoma niha sato. Ba me ahatö ia ba mbawa göli, ladoro baero dzi mate, si ha samösa nono ninania, ba inania lacha mbanoea. Ba ato

niha möi awönia ba gatela. Ba me idzira ia Jesoe, omboejoe dödönia ba imane chönia: Böli e'e! Ba ifahatö ia Jesoe, iwawaja hasi ba manindoi dzondoro si mate ande. Ba imane: Ö ono si matoea, oewäö chöoe, faoso! Ba toemataro dzi mate no ma'e ba ibörötai wahoehoeosa. Ba ibe'e ia chö ninania. Ba ata'oe ira fefoe, lasoeno Lowalani ba lamane: Ma maoso dzamamene'ö seboea ba chöda ba ma ifaigi Lowalani madonia.

Ba so niha, Jairo döinia, telaoe dzikola, ba ha samboea nononia si alawe, ma so felendoea fache wa'arania, ba toseheseche ia. Ba möi ia chö Doeada Jesoe ba manaloeloe ia chönia ba imane: Toseheseche nonogoe, ande na tola oe'andö chöoe, ene oea ba toefa ia tanaoe, me'a dösö wö-chönia ba me'a aeri ia. Ba möi Jesoe ba la'ohi ia niha sato. Ba me so ira na ba lala, möi genoni delaoe dzikola no ma'e ba la'wäö: Ma mate nonooe, ande böli ae fakao Doeada. Ba me irono Jesoe, i'wäö chö delaoe dzikola no ma'e: Böli ata'oesi, erönoe mane'ö. Ba löna itehe wa'amöi awönia niha sato; ha Fetero, Johane faoma Jakobo momöi awönia. Ba me möi baomo ia mege'ege ira fefoe ba la'e'e'si nono no ma'e. Ba i'wäö chöra Jesoe: Hana wa simane? Tena si mate nono ande, si förö mane'ö. Ba la'ege'ege'ö ia. Ba ifa'amöi baero ira fefoe ba ihalö awönia ama ba ina nono faoma awönia no ma'e ba möi ia baka ba nahia nono ande. Awania ira'oe dana nono ba i'wäö chönia: Talita koemi! Aechoetania li ande: Ö ono si alawe, faoso! Ba maoso nono ba mowanöwanö. Ba i'wäö Jesoe, ndambe gönia.

---

12. FANERÖNOE DZI ALAWE KANA'ANA.

De Kananische vrouw.

MATTH. 15.

Samoedza ma'öchö möi Doeada Jesoe ba danö Tyro ba ba danö Sidona. Ba falachi ia chö nda alawe Kana'ana moroi ba mbanoea ande. Ba hoemedede dzi alawe chönia ba

imane: Ö Toea! ono Dawido, atoegeosi dödöoe chögoe!
 Ifakao sibai nonogoe si alawe Aföcha. Ba löna itema linia
 Jesoe. Ba möi chönia nifagoeroenia, la'andö chönia ba
 lamane. Efasi dzi alawe ande, hana me fakirakira ia moroi
 foerida. Ba iwaö chöra Jesoe. Ha ba chö mbiribiri si taiha
 ba nomo Iseraëli ma nifatene ndao. Ba möi nda alawe no
 ma'e, itoehi danö fönania ba imane: Ö Toea, taolo ndao!
 Itema linia Jesoe ba imane: Löna söchi, na lahalö gö
 ndaono ba labe'e ö nasoe. Ba iwaö si alawe: Sindoehoe
 Toea, ba la'a göi asoe gogoechoela sae hoe moroi ba medja
 dzochö ja'ira. Awania itema linia Jesoe ba imanö chönia:
 Ö si alawe! eboea wanerönoemö; jatoemörö dzomasi ndaoegö.
 Ba dösö wöchö nononia ba hö'ö.

---

13. FANERÖNOE WETERO BA FA'ALANIA.

Petrus' geloof en zijn ergernis aan den Heer.

MATH. 16.

Samoedza ma'öchö isofoe Toeada Jesoe chö nifagoeroenia
 ba imane: Hadöi lawaö niha, hata ono ndao? Ba lamane:
 So dzanoea; Johane samajagö idanö ndaoegö ba so mbö'ö,
 lawaö, Elia; ba so göi dzanoea, Jeremia mena samösa
 dzamamene'ö no. Ba imane chöra: Ba ja'ami, hadöi niwaömi,
 hata ono ndao? Ba itema linia Simoni Fetero ba imane:
 Keriso ndaoegö, ono Lowalani saeri. Ba itema linia Jesoe
 ba imane chönia: Jahowoe ndaoegö Simoni, ono Jona;
 hana me tena niha dzifamene'ö chö'oe ande, ba amagoe,
 si so ba dzoroego dzifamene'ö chöoe. Ba oewaö chöoe:
 Fetero ndaoegö ba ba mbatoe ande goetoemaroo'ö niba-
 noeagoe, ba tobai jaloema'wa ia bawa göli narako.

Ba loeo ande ibörötai Jesoe i'otoeragö chö nifagoeroenia
 wa tobai lö'ö möi ia ba Jeroezalema ba oja wamakaonia

gane moroi chö dzibihasa ba moroi chö gere seboea faoma si'ila amachoita, ndamboenoe ia ba na iroegi töloe na loeo ba maoso ia. Ba iwaö chönia Fetero: Böli Toea! böli fatofa chöoe ande. Ba ifoejoe'ö ia Jesoe ba imane chö Wetero: Ae foerigoe, Aföcha! fama'alagoe ndaoegö, hana me löna ö'era'era hadöi chö Lowalani, ha chö niha ha ni'era'eraoe. Foeri hö'ö iwaö Jesoe chö nifagoeroenia: Hata dzedöna molohi ja'o, ba jamosalö'oemila ia ba jatoemaögö röfaröfania ba jamohi ndao. Hata dzedöne manorifi nosonia, chönia taiha; ba hatachö taiha nosonia ba chögoe, ja'ia dzanönda. Hadöi mogoena chö niha, na isönda harenia fefoe si so ba goeli danö, ba na te'ala nosonia? mena hadöi na dzi tola ibe niha fanali nosonia? Ba na möi foeri nono niha ba lachömi namania faoma malaikania, ba isoelöni chö dzamösana simae nifadzöchinia.

---

14. SAWOEJOE SI LÖNA ATOEGOE DÖDO.

De onbarmhartige knecht.

MATTH. 18 : 23—35.

Banoea dzoroego simae radjo, sedöna manofaja ömö dzawoejoenia. Ba me ibörötai wanofaja, so samösa, so'ömö foeloe nahönö batoe. Ba me löna famoe'a chönia, iwaö sochö ja'ia lafaniaga ia faoma isimbotönia, faoma ononia ba fefoe hadöi dzi so chönia famoe'a gömö ande. Ba itoehi danö sawoejoe no ma'e, manaloeloe ia ba imane: Atoegoesi dödöoe chögoe, ba goemboe'a chöoe fefoe. Ba atoegoe dödö dzochö ja'ia ba i'efasi ia ba icibo gömönia na ma'e.

Ba me möi baero dzawoejoe ande, falachi ia chö nawönia sawoejoe, so'ömö chönia lima woeloe roefia. Ba ira'oe ia, itoejoe nogoenia ba imane: Boe'a gömöoe chögoe! Ba itoehi danö awönia sawoejoe, i'andö chönia ba imane: Atoegoesi

dödöoe chögoe, ba goemboe'a chöoe fefoe. Ba löna edöna ia ibe'e ia ba goeroena iroegi iboe'a gömönia.

Ba me ladzira ande awönia sawoejoe bö'ö, obooe sibai dödöra, ba möi ira ba la'otoeragö chö dzochö ja'ira fefoe no ma'e. Ba ifahede'ö sochö ja'ia ba imane chönia: Sawoejoe sofüchö ndaoegö! Fefoe gömöoe ma oebe anandöwaoe, me ö'andö chögoe. Hana wa löna atoegoe dödöoe chö nawöoe, simae fa'atoegoe dödögoe chöoe? Ba mofönoe dzochö ja'ia ba ifabe'egö ia ba dana dzamakao, iroegi iboe'a chönia fefoe gömönia.

Simane jawatörö'ö chömi göi amagoe, si so ba dzoroego, na tena moroi ba dödömi wanaefa'ö gasalaö, samösana chö nawönia.

---

15. SIBIDÖJÖ MOROI BA DALOE NINANIA.

Genezing van den blindgeborene.

JOH. 9.

Me itörö Jesoe idzira niha sibiridjö moroi ba daloe ninania. Ba lasofoe chönia nifagoeroenia ba lamane: Ö Toea! Hata dzi fasala, niha ande mena sibihassania, wa biddjö ia moroi ba daloe ninania? Ite ma lira Jesoe ba imane: Tena niha ande si fasala ba tena sibihassania, ba me'a faoro nifadzöchi Lowalani. Me aefa iwäö ande, idziloi ba danö, ibali'ö tamboe ba ifalembai damboe ba matania ba imane chönia: Aegö ba sasai mbawaoe ba nidanö Siloa. Ba möi ia soemasai, ba me ifoeli ia ifaigi niha. Ba lawäö niha ba mbanoenia, si'ila ja'ia föna, me iandö'andö mbaladjonian, tena ja'ia dzitataro ande sanandönandö baladjo? Ba so dzanoea: Ja'ia; ba so göi dzanoea: Tena ba ma fachilo ia chönia. Ba ja'ia iwäö: Ja'oto ande. Ba loeo migoe, me ibokani matania Jesoe. Ba lasofoe chönia niha Farisaio: Haega'iwaisa, me öfaigi niha? Ba imane chöra: Niha ande,

sotöi Jesoe, ifalembai damboe ba matagoe lawa ba iwaö chögöe: Ae sasai mbawaoe ba nidanö Siloa. Ba möi ndao, oesasai ndao ba oefaiigi niha. Ba lawaö niha Farisaio ösa: Tena moroi Lowalani niha ande, me löna i'amonö loeo migöe. Ba so ösa, sanoea: Haega'iwaisa i'ila wamadzöchi gila'ila simane niha si fasala? Ba löna faoma dödüra. Ba lamane soei chö niha sibiridjö no ma'e: Ba ja'oegö, hadöi niwa'öoe, haega'iwaisa gamoeatania, me ibokani mataoe? Ba imane: Nifatene Lowalani ia.

Ba löna manerönoe niha Jehoeda, ndambai, tena sibiridjö ia, samaigi niha mana'ö, ande me lakaoni dzibihassania ba lasöfoe chöra ba lamane. Haega'iwaisa, onomi ande, niwaömi, ma bibridjö ia moroi ba daloe ninania? Ba haega'iwaisa me ifaiigi niha mana'ö? Latema lira sibihassania ba lamane: Ma'ila onoma anda, ba bibridjö ia moroi ba daloe ninania, ba haega moroi ifaiigi niha mana'ö löna ni'ilama, mena hata dzamokani matania, löna ma'ila. Misöfoe chönia, ma iroegi ae fa'eboeania. Simane niwa'öra, me ata'oe ira niha Jehoeda, hana me mamagölö niha Jehoeda, na so dzanoea, Keriso ia, labeta ia ba gorahoea. Ba lakaoni soei dzibiridjö no ma'e ba lamane chönia: Fosoemane Lowalani! Ma'ila, niha si fasala niha ande. Itema li: Na fasala ia, löna ni'ilagoe, ba ande oe'ila bibridjö ndao föna, ba oefaiigi niha mana'ö. Ba lamane chönia: Hadöi nifadzöchinia, haega'iwaisa me ibokani mataoe? Itema lira ba imane: Tena ma oe'waö chömi no ma'e? löna mirono? hana edöna giroemono soei? Omasimi göi tobali nifagoeroenia? Ba mofönoe ira chönia ba lamane: Ja'oegö nifagoeroenia, ba ja'aga nifagoeroe Moze. Ba ma'ila, wa ma hoemedede Lowalani chö Moze, ba haega moroi ande, löna ma'ila. Itema lira ba imane chöra: Ma ahöi dödügöe, me löna mi'ila haega moroi ia, ba ma ibokani matagoe. Ma ta'ila wa löna ifondondono Lowalani li dzi fasala, ba na so dzanata'oesi ja'ia, solohi fa'edönania, ande niroronia. Moroi mböröta löna farono, wa so niha samokani mata niha sibiridjö moroi ba daloe ninania. Ande na tena moroi chö Lowalani ande, ba tobai ifadzöchi hadöihadöi. Latema linia ba lamane

chönia: Ma fasala ndaoegö moroi ba daloe ninaoe ba öfagoeroe ndaga? Ba latoeli'ö ia baero.

Ba irono Jesoe, wa ma latoeli'ö ia baero. Ba me falachi ia chönia ba imane chönia: Manerönoe ndaoegö chö nono Lowalani? Ite ma linia ba imane: Hata ia, Toea; me'a manerönoe ndao chönia? Imane chönia Jesoe: Ma ö'ila ia, ba sifahoehoeo chöoe, ande ia. Ba iwaö: Manerönoe ndao, Toea. ba manaloeloe ia chönia. Ba iwaö Jesoe: Ba wanoekoe ma möi ndao baewawö danö ande, me'a lafaigi niha sibidöjö ba me'a tobali bidöjö dzamaigi niha. Ba larono ande niha Farisaio ösa, si fao chönia ba lamane chönia: Haega'iwaisa, bidöjo göi ndaga? Iwaö chöra Jesoe: Na bidöjömi me'a, ba löna salami, ba me miwaö: Mafaigi niha, toröi dzalami.

---

16. AMAEDOLA,

BIRIBIRI SELOENOE, HOEA SOEKOE SAECHOE BA ONO
SI TAIHA.

De gelijkenissen van het verloren schaap, den verloren penning en den verloren zoon.

LUK. 15.

La'ondasi ia fefoe, sanema beo faoma seboea sala wamondondono linia. Ba hoemönöhönö niha Farisaio faoma si'ila amachöita ba lamane: Ifa'amöi chönia dzeboea sala ba oroedoe mana ia chöra. Ba iwaö chöra gamaedola ba imane. Hata niha ba chömi si so biribiri, ötoe na'oeo, na eloenoë dzi sageoe, haega'iwaisa, löna iröi ba danö si löna niha dzi siwa woeloe a siwa, ba i'aloëi dzi sageoe ande iroegi isönda? Ba na isönda, i'onoro ia ba eboea döndönia. Ba na iroegi baomo, ikaoni dzi fatahö döndönia faoma sahatö baomonia ba imane chöra: »Mi'eboea'ö döndömi awögoe, hana ma oesönda manawoeli mbiribirigoe anda,

si ma eloenoe. Ba oewāō chōmi: Simane göi wa'eboea dödö ba dzoroego börö niha si samboea, samalalini era'era, moroi ba dzi siwā woeloe a siwā, si löna lafaelö gera'erara.

Mena hata dzi alawe, si so hoea soekoe foeloe nawoea, ba na aeohoe dzi samboea, haega'iwaisa, löna itoenoe wandoe ba löna ibödzini nomo ba löna iforege wanaloei, iroegi isönda? Ba na isönda, ba ikaoni nda alawe si fatahö dödönia faoma sahatö baomonia ba imane: Mi'eboea'ö dödömi awögoe, hana ma oesönda manawoeli hoea soekoe anda, si ma aeohoe. Oewāō chōmi, simane göi wa'eboea dödö föna malaika ba dzoroego börö niha si samösa, samalalini era'erania.

Ma so chö niha föna domboea nono si matoea. Ba imane si achi chö namania: Be chögoe mbagiagoe gamagama si so chögoe. Ba ifaosa chöra gamagama. Ba löna ara foeri hö'ö ifae'ö ono si achi fefoe gamagamania ba mofanö ia ba danö saröoe, ba gane i'oi'ö fefoe gamagamania, manibo mane'ö ia. Ba me a'oi fefoe si so chönia, tobali lofo ba danö ande ma fefoe. Ba ibörögö ambö baladjo chönia. Ba möi ia managadzi chö niha ba danö ande, ba lafatene ia ba mbenoea wanoeri bawi. Ba omasi ia mamö'ösi betoiania fenawa, ö mbawi, ba löna same'e chönia. Awania i'era'era ba dödönia ba imane: Haoega niha möi managadzi chö namagoe, si löna ambö baladjo, ba ja'o akao ba wa'olofö. Goewaoso ndao ba goemöi chö namagoe ba oemane chönia: O ama! ma fasala ndao ba dzoroego ba fönaoe. Tobai ae nitotöi ndao onoe, ba be'e ndao simae niha nigadzioe. Ba maoso ia ba möi ia chö namania. Ba me aröoe ia na, i'ila ia amania ba omboejoe dödönia, ba fagohi ia ba italogoei mbaginia ba i'ago mbawania. Ba imane ono chönia: Ö ama! ma fasala ndao ba dzoroego ba fönaoe. Imane Amania chö dzawoejoe: Midoro mbaroe si söchi ba mifobaroe ia, mibe'e laedoeroe ba doetoeroenia ba laligahe ba gahenia, ba midoro nono dzawi satabö ba mitaba. Tamana ita ba ta'ohahaoeni dödöda, hana me onogoe anda, ma mate, ba aeri soei; ma taiha ia, ba ma soemönda ia manawoeli. Ba labörötai wanohahaoeni dödöra.

Ba ono si a'a so ba nowi. Ba ifoeli ia; ba me ahatö ia ba nomo ba irono wanainö ande ba maloeaja, hoemedede ia chö dzawoegoe samösa ba isofoe chönia hadöi hö'ö? Ba i'otoeragö chönia: Ma so nachioe ba ma itaba nono dzawı satabö amaoe, me manawoeli ia chönia saeri. Ba mofönoe ia ba löna edöna möi ia baomo. Ba möi baero chönia namania ba hoemedede chönia. Ba itema li namania ba imane: Haoega fache enonioe ndao, ba löna oerao oesawö hoekoemö, ba löna örao öbe'e chögoe nono mbiribiri, me'a eboea dödögoe faoma si fatahö dödögoe. Ba mana'ö, me so nonooe ande, si'a ana'ania faoma famaroechoe, ba ötaba chönia nono dzawi satabö. Ba imane amania: Ö onogoe! Ba chögoe so ndaoegö löna mamalömalö ba chöoe fefoe si so chögoe. Ande söchi na ohahaoe dödöoe ba na eboea dödöoe, hana me nachioe anda, ma mate, ba aeri soei, ma taiha ia ba ma soemönda manawoeli.

---

17. NIHA SO'ANA'A BA NIHA SI LOEMANA.

De rijke man en de arme Lazarus.

LUK. 16: 19—31.

Ma so niha so'ana'a, samadzöchi gagagamania söchi sibai ba aero na loeo i'ohahaoeni ba i'eboea'ö dödönia. Ba so göi si loemana, Ladzaro döinia, si so föna galawasania ba mofooe ia. Ba omasi ia mana si toröi ba medja dzo'ana'a no ma'e; ba möi nasoe ba lafelai woenia. Ba si loemana mate ba ladoro ia malaika ba hagita Gaberahamo. Ba so'ana'a mate göi ba lako'o ia. Ba me so ia ba wa'aföchö narako, ifaröga matania ba idzira ba dzaröoe Gaberahamo ba Ladzaro ba hagitania. Ba hoemedede ia ba imane: Ö ama Aberahamo! atoegoesi dödöoe chögoe ba fatene Ladzaro, me'a i'benoegö mbalö doetoeroenia ba nidanö ba

r'okafei lelagoe, hana me agaföchö ndao ba holahola anda. Imane Aberahamo: Era'era ba dödöoe onogoe, wā ja'oegö ma ötema dzi söchi gasagasa me so ndaoegö baewawö danö, ba Ladzaro, ba ma itema dzoföchö. Ba mana'ö terara dödönia ba la'agaföchösi chöoe. Ba baero ho so gano'ola seboea ba gotaloeada, me'a tobai möi dzedöna moroi ga ba chömi, mena moroi ba chömi ba chöma. Awania iwaö: Ba oe'andö chöoe, ama, fatene ia ba nomo namagoe, hana so na niwagoe, dalima ira, me'a ifatoetoeoe chöra, fa löna möi ira göi ba nahia dzoföchö anda. Imane Aberahamo: So chöra dzoere Moze faoma soere dzifamene'ö, tola lafondondono ande. Ba imane: Tena ama Aberahamo, na möi chöra dzi ma mate, lafalalini gera'erara. Ba imane chönia Aberahamo: Na löna larono li Moze faoma li dzifamene'ö, ba löna göi manerönoe ira, na möi chöra dzanawoeli moroi ba gatela.

---

18. FANORIFI LADZARO.

De opwekking van Lazarus.

JOH. 11.

Ma so niha sachömö, Ladzaro döinia, ba mbanoea Bethania. Ba iwania si alawe Maria faoma Mareta lafatene chö Jesoe ba lafawa'ögö chönia: Ö Toea! somasi ndaoegö ma achömö. Ba iwaö Jesoe: Tena föchö wa'amate, föchö ande, ba wamolachömi Lowalani, me'a ni'olachömi nono Lowalani. Ba omasi Jesoe Mareta faoma niwania Maria ba Ladzaro. Ba me irono, wa ma achömö ia, ba isindoi na doea woni ba dzi so ja'ia. Awania iwaö chö nifagoeroenia: Talaboe, möi ita ba danö Joedea. Imane chönia nifagoeroenia: Ö Toea! föna edöna laboenoe ndaoegö niha Jehoeda, ba ja'oegö edöna möi soei gane? Ba imane chöra Jesoe: Ladzaro, si fatahö dödöda, ma mörö, ba goemöi soemoesoegi ia. Ba eboea dödögoe, me löna so ndao gane,

me'a manerönoemi. Ba möi ita chönia. Ba me so Jesoe, ma so ae ba gatela ia öfa boni

Ba ato niha Jehoeda so, si möi chö Mareta faoma Maria wondara dödöra ba wa'amate niwara. Ba me irono Mareta, ma so Jesoe, möi ia baero mamalachisi ja'ia, ba Maria toemataro baomo. Ba imane Mareta chö Jesoe: Ö Toea! na so ndaoegö ga me'a, ba löna mate niwagoe. Ba oe'ila göi, hadöi ni'andöoe chö Lowalani, ibe'e chöoe. Imane chönia Jesoe: Iwaoe maoso dania. Imane chönia Mareta: Oe'ila wa maoso ia ba wemaoso ba loeo safoeria. Iwäo chönia Jesoe: Ja'o wemaoso ba fa'aeri, hata dzanerönoe chögoe, aeri, gaja na mate ia. Haega'iwaisa, manerönoe ndaoegö hō'ö? Imane chönia: E Toea, oe'erönoe, ono Lowalani ndaoegö, si möi boewawö danö. Me aefa iwäo ande, möi ia wogaoni niwania Maria ba imane: Ma so Doeada ba hoemedede ia chöoe. Ba Maria, me irono ande, ifaoso ia ba alio möi ia chönia. Ba löna na iroegi Jesoe mbanoea.

Ba me falachi Maria chö Jesoe, manaloeloe ia chönia ba imane: Ö Toea, na so ndaoegö ga me'a, ba löna mate niwagoe. Ba me idzira Jesoe wa mege'ege Maria faoma niha Jehoeda, omboejoe dödönia ba imane: Haega mibe'e ia? Lamane chönia: Ae faigi, Toea. Ba me'e Jesoe. Ba lamane niha Jehoeda: Idzö! wa'omasinia chönia. Ba so göi dzanoea: Haega'iwaisa, somakani mata niha si bidöjö, tena i'ila wanaha göi, wa löna mate niha ande? Ba iroegi gatela. Ba mbawa danö atela ande ba ma labe'e mbatooe lawa. Ba imane Jesoe: Mibali'ö mbatooe! Imane chönia Mareta, iwa dzi mate: Ö Toea, amoho ae hoeania, hana me öfa boni ae. Iwäo chönia Jesoe: Tena ma oe'wäo chöoe, na manerönoe ndaoegö ba gödzoemira wa'eboea Lowalani? Ba labali'ö mbatooe. Ba ifaröga matania Jesoe ba imane: Ö ama! oe'andö saoha gölö chöoe, me öfondondono ligoe; ba ihede, i'eboea'ö linia ba imane: Ö Ladzaro, ae baero! Ba möi baero dzi mate, ni'olomboesi gahenia ba tanania faoma noecha gatela, ba nibaloegö mbawania faoma noecha sonosi. Ba imane chöra Jesoe: Mitoeani chönia ba mifowanöwanö ia.

19. FA'AMÖI JESOE BA JEROEZALEMA.

Jezus' intocht te Jeruzalem.

MATTH. 21.

Ba me ahatö ira ba Jeroezalema, me laroegi Betifage ba gahe hili wanicha, ifatene Jesoe nifagoeroenia daroea ba imane chöra: Mi'aegö ba mbanoea side'ide ande si so fönami ba i'anima'ö falachimi galide si alawe nitesoe faoma ononia. Ba mitoeani wesoe ba midoro ga chögöe. Ba na so dzanoea chömi hadöihadöi, ba miwäö chönia: Mogoena chö Doeada ba i'anima'ö itehe chömi. Ba fefoe ande itörö me'a itörö niwäö dzamamene'ö, sanoea. Mi'otoeragö chö nono si alawe Siona: »Idzö! Möi chöoe radjooe, söchisöchi dödönia ba fakoedo ia ba hoeloe galide, ba nono galide nifogalo mbagi.» Ba möi nifagoeroe no ma'e ba la'ohi niwäö Jesoe chöra. Ladoro galide faoma ono, ba labologö gamagamara ba hoeloe ba lafetataro ia lawa. Ba ato niha labologö gamagama ba lala, ba so göi dzanae ndaha geoe ba lasarewei ba lala. Ba niha sato si so föna ba foeri fakirakira ba lamane: »Hoziana chö nenenene Dawido ande, jamosoemane dzi möi ba döi Lowalani, hoziana ba mbanoea lawa! Ba lawäö chönia niha Farisaio: Ö Toea! rakö nifagoeroemönö. Ba itema lira ba imane: Oewäö chömi, na löna moli ira, ba fakirakira mbatoe.

Ba me ahatö Jesoe ba Jeroezalema ba ifaigi mbanoea, me'e ia ba imane: Na ö'ila me'a ba loeo anda, hadöi mogoena ba wanohahaoe dödöe! ba mana'ö ma tobini ba mataoe. Hana iroegi chöoe loeo foeri, ba lafaboe'oe ndaoegö emalioe ba lafasoei ndaoegö ba lasösö ndaoegö. Ba ladoe-doegö ndaoegö faoma onoe, ba löna toröi chöoe domboea mbatoe si falaete, me löna ö'ila loeo wanorifoe.

Ba me i'agö Jesoe ba Jeroezalema, tobali dödöra fefoe ba lawäö: Hata niha ande? Ba lamane niha sato: Ande Jesoe, samamene'ö moroi ba mbanoea Nadzareta ba Galilea. Ba möi Jesoe ba gosali Lowalani ba ifofanö baer^o

fefoe dzaniaga faoma sowöli ba gosali, ba iso'agö medja dzanoeka kefe faoma darodaro dzaniaga kalafati ba imane chöra: Ma so ba dzoere: »Omo wanandö döi nomogoe, ba ma mibali'ö nahia dzamadzohoe niha. Ba möi chönia ba gosali dzibidjö faoma si löna abe'ebe'e ba i'atolaisi ira. Ba me ladzira gande ere seboea faoma si'ila amachoita ba laronno li ndaono ba gosali, sanoea: »Heziana chö nene-nene Dawido,» ma agaföchö dödöra ba lamane chönia: Örono niwa'öra? Imane: Oeronno, ba haega'iwaisa, löna mirao mibadzo ba dzoere: Ma öfadzöchi chöoe wanoeno moroi ba mbawa ndaono, si löna na la'ila fahoehoe ba moroi ba mbawa ndaono si awania manoesoe? Ba iröi ira, ba möi ia ba dzi boni ande faoma nifagoeroenia baero mbanoea ba Mbetania.

---

20. FAMAJAGÖ IDANÖ FAOMA FATOMESA NI'AMONI'Ö.

De instelling van den heiligen Doop en van het heilige Avondmaal.

MATTH. 28 : 18—20. MATTH. 26 : 20—28. MARK. 14 : 17—25.

JOH. 13 : 31—35.

I. Toeada Jesoe Keriso, me edöna möi lawa ia ba dzoroego, hoemedede ia chö nifagoeroenia ba imane: Ma mbe chögoe fefoe wa'awölö ba dzoroego ba ba danö. Ande mi'aegö ba danöa fefoe wamagoeroe fefoe niha ba mibajagö ira idanö ba döi Lowalani Ama, ba döi Nono (Jesoe Keriso) ha ba döi Geheha ni'amonio ba mifagoeroe ira wolohi fefoe niwaögoe chömi. Hata dzanerönoe ba nibajagö idanö, ja'ia dzanönda fa'aokeri ba mbanoea foeri, ba hata dzi löna manerönoe, nihoekoe.

II. Toeada Jesoe Keriso ba dzi boni ande, me ni'a mbölinia, ihalö roti, i'andö saoha gölö, iboboto ba ibe'e chö nifagoeroenia ba imane: Mitema ba mi'a, botogoe anda, nibe'e fanalimi; mitörötörö'ö dödömi ndao ba dzimane.

Ba simane ihalö göi mako, me awali mana ira, i'andö saoha gölö, ibe'e chöra ba imane: Mitema ba mi'inoe fefoemi, amaboe'öela li si bohooe mako anda ba ndogoe, nidoewagö fanalimi ba wanaefa'ö sala. Hamaoega mi'inoe ganda, mitörötörö'ö dödömi ndao.

21. TOEADA JESOE BA GEDZEMANE.

Jezus in Gethsemane.

MATTH. 26 : 31—46. MARK. 14 : 26—42. LUK. 22 : 39—43.

(Matth. 26, 31—46). Ba me awali manoeno ira, möi ira baero ba gahe hili wanicha. Ba imane chöra Jesoe: Ba dzi boni anda, oi fawöwö dödömi chögoe, hana ma so ba dzoere: »Goembago dzanobelai ba tesoemawili na wawa mbiribiri;» ba na ma maoso ndao, ba mowanöwanö ndao fönami ba Galilea. Ba itema linia Fetero ba imane: Ba na oi fawöwö dödöra chöoe, ba ja'o ba tobai fawöwö dödögoe. Imane chönia Jesoe: Sindoehoe niwa'ö'goe chöoe, ba dzi boni anda, na löna na miwo dzilataona, ba gömosal'ögö ndao medöloe. Imane chönia Fetero: Ba na mate me'a ndao awöoe, ba löna goemosal'ögö ndaoegö. Ba simane lawäo fefoe nifagoeroenia.

Ba iroegi Jesoe halama, Gedzemane döinia ba fao ira chönia. Ba imane chö nifagoeroenia: Mitataro ga, gasagasa wa'amöigoe gane manandö. Ba i'öhe Wetero faoma ono Dzebedaio si daroea, ba ibörötaigö mogichi ba alawö dödö ba imane chöra: Atoegoe sibai dödögoe iroegi wa'amate. Misindoi ga ba mi'enini'ö awögoe. Ba idoe'ö ia föna, ifalögoe ia, manandö ia ba imane: Ö amagoe! Na tola, ba jaloemaloi ndao mako ande; ba böli dzomasi ndao, ba simae somasi ndaoegö.

Ba möi ia chö nifagoeroenia no ma'e, ba mörö ira. (Mark. 14, 37—38): Ba imane chö Wetero: Ö Simoni, ma mörö ndaoegö? tobai gödzoemagö mato samba dorosi? Böli

miförö, ba mi'anandö, me'a löna möimi ba wanandaigö, edöna me'a dödö, ba ambö wa'abe'e nösi.

(Matth. 26:42) Ba möi ia soei manandö ba imane. Ö amagoe na tobai ilaloi ndao mako ande we'inoe, ba jatoemörö dzomasi ndaoegö. Ba me ifoeli ia, ba mörö ira soei, ma awoea goeli matara. (Mark. 14:40). Ba löna la'ila hadöi niwa'öra wanema linia.

Ba iröi ira, möi ia soei manandö ba linia simae no ma'e. (Luk. 22:43). Ba to'ele chönia malaika moroi ba dzoroego, sanabe'e ja'ia. Ba me so ia ba wa'ata'oe wa'amate, iforege wanandö; ba böböinia mae ndo saeche ba danö. Ba maoso ia moroi ba wanandö, i'ondasi nifagoeroenia, ba mörö ira ha wa'atoegoe dödö (Matth. 26:45—46). Ba imane chöra: Tola mörömi ba manombase? (Mark. 14:41) Ma abönö; ma iroegi torosi wame ono niha ba dana niha soföchö dödö. Ba mifaoso ba talaboe ita! Idzö! Si'a mböligoe ma ahatö.

---

22. FEA MBÖLI BA FONDA'O'E JESOE.

Het verraad en de gevangenneming.

MATTH. 26:46—56.

Ba me hoemedede ia na, möi Joeda, ba ato dzi fao chönia, soföda faoma gariache, moroi gere seboea ba sibihasa mbanoea. Ba Joeda, si'a mbölinia, ma iwaö gila'ila chöra, hata ni'agogoe bawa, ande ia, ande mira'oe. Ba i'anima'ö manondasi ia Jesoe ba imane: Ja'oegö Toea! ba i'ago mbawania. Ba imane chönia Jesoe: Ö belagoe, hana wa so ndaogö? (Luk. 22:48) Ö Joeda, haega'iwaisa, öfamene'ö nono niha faoma fa'agosa bawa? (Joh. 18:4—8). Ba me i'ila Jesoe fefoe dzi falachi chönia, möi ia baero ba imane chöra: Hata ni'aloemi? Latema linia ba lamane: Jesoe, banoea Nadzareta. Ba imane chöra Jesoe: Ja'oto ande. Ba

awoewoe ira foeri ba alaboe ira ba danö. Ba isofoe chöra samoedza tö, hata ni'aloemi? Ba lamane: Jesoe, banoea Nadzareta. Ite ma lira Jesoe ba imane: Tena ma oewäö chömi, wa ja'oto ande? ba na mi'aloie ndao, ba mifofanö nawögoe ande. (Matth. 26:50). Awania la'ondasi ia, lawawaja Jesoe ba lara'oe.

(Luk. 22:49). Ba me ladzira si fao chönia, haega'iwaisa, ba lamane: Ö Toea! tola machacha ira föda? (Joh. 18:10) Ba idöli wöda Simoni Fetero ba ichacha genoni gere seboea, Malcho döinia, ba aetoe dalinania kabölö (Matth. 26:52), Ba imane Jesoe chö Wetero: Simboegö wödamö! hana hata dzamoenoefoama föda, laboenoe göi foama föda (Joh. 18:11) Haega'iwaisa, na löna goeminoefoama ande, nibe'e namagoe chögöe? (Matth. 26:53). Mena gömbai ba dödoe, wa tobai manandö ndao chö namagoe, me'a ifatene chögöe malaika, töra felendoea ligio? (6000) (Luk. 22:51). Ba iwawaja Jesoe dalina nichacha no ma'e ba i'atolaisi ia.

(Joh. 18.) Ba lara'oe Jesoe saradadofoama koemandofoama enoni niha Jehoeda ba laböbö ia (Mark. 14:48—49). Ba imane chöra Jesoe: Simae na lara'oe dzamoenoefoama niha, möimi wonda'oe ja'o, foama föda ba gariache. Tena ma toemataro ndao wamagoeroefoama ma'oma'öchö ba gosali, ba löna na mira'oe ndao! (Luk. 22:53). Ba mana'ö torosimi ba fa'awölö dzalögölögö (Matth. 26:56). Ba laröi ia nifagoeroenia fefoe ba moloi.

23. TOEADA JESOE FÖNA GERE SEBOEA.

Jezus voor de hoogepriesters.

MATTH. 26:57.

Ba la'öhe Jesoe sonda'oe ja'ia no ma'e ba ladoro ia chö gere seboea Kajafa, ba gofoeloa dzi'ila amachoita foama sibihasa ba mbanoea. (Joh. 18:19—23). Ba ere seboea isofoe chö Jesoe ba nifagoeroenia ba ba wamagoeroenia.

Itema linia Jesoe ba imane: Lōna oerao alawō dōdōgoe na fahoehoeo ndao chō niha. Ma oefagoeroe aero na loeo ba dzikola ba ba gosali, haega ofoelo fefoe niha Jehoeda. Lōna si tobini hoehoeogoe. Ba hana wa ōsofoe chōgoe? sofoe chō dzamondondono niwā'ōgoe chōra, ja'ira dzi'ila, hadōi niwā'ōgoe. Ba me iwāō Jesoe ande, ifalisi mbawania enoni samōsa, si so gaō'ō ba imane: Haega'iwaisa, tola simane wama'ema li gere seboea ande? Itema linia Jesoe ba imane: Na fasala niwāōgoe, ba otoeragō, hadōi dzi lōna sōchi, ba na lōna fasala niwā'ōgoe, hana wa ōbōdzi ndao?

(Matt. 26 : 59—68). Ba fefoe ira si so ba gorahoea ande, la'aloēi wamōbō'ō sala chō Jesoe, me'a tola laboenoe ia, ba lōna lasōnda, hēwā'ae ato ira si mōi samōbō'ō sofōci. Ba ba gafoeria mōi dzi daroea, sasi sabila ba lamane: Ma iwāō: oe'ila madoedogō osali Lowalani, ba ba dzi tōloe naloeo goewasindo soei. Ba maoso gere seboea ba imane chō Jesoe: Haega'iwaisa, lōna ōtema li ba nibōbō'ō ande chōoe? Ba lōna itema li Jesoe. Ba hoemedē gere seboea ba imane chōnia: Goembe ndaoegō ba dzoewa chō Lowalani saeri, me'a ōwāō chōma, na ma Keriso ndaoegō, ono Lowalani. Imane chōnia Jesoe: Ja'ogō dzanoea. Ba oewāō chōmi, moroi mana'ō giwaigi nono niha toemataro ba gabōlō wa'abe'e Lowalani ba mōi ba wamali nani mbanoea. Ba hō'ō icika mbaroenia ere seboea ba imane: Ma itandawaini Lowalani. Hadōi goena ae sasi chōda. Ma mirono wanaohanaohania no ma'e; haega'iwaisa ba dōdōmi? Ba latema linia ba lamane: hoekoe niboenoe hoekoenia. Ba ladziloi mbawania ba la'ochōi ia, ba so gōi dzamōdzi sichalānia; ba lawāō (Matth. 26 : 67—68) famene'ō chōma, Keriso, hata dzamōdzi ja'ogō (Luk. 22 : 65). Ba oja nawatōe bō'ō lawāō chōnia, wanandawaini ja'ia.

24. FANOSALÖ'ÖGÖ WETERO BA FA'AMATE JOEDA.

De verlooehening van Petrus en het einde van Judas.

JOH. 18 : 15—16.

Me ma laböbö Jesoe ba ladoro, la'ohi ia Fetero faoma nifagoeroe bö'ö samösa (Johane). Ba i'ila ere seboea Johane ba fao ia chö Jesoe me möi ia ba nomo gere seboea. Ba baero so Wetero fōna galawasa. Ba möi baero Johane no ma'e, fahoehoeo ia chö dzanini alawasa ba ifa'amöi baka Wetero. (Joh. 18 : 18). Ba la'eboea'ö nalitö sawoejoe faoma enoni ba moleoe ira. Ba möi chōra Wetero ba moleoe göi ia. Ba imane chōnia enoni ono si matoea, sanini alawasa. Tena ja'oegö göi nifagoeroe niha ande? Imane: Tena (Mark. 14 : 68). Ba miwo dzilataona. I.

(Matth. 26 : 71—73) Ba me itörö mbawa göli wa'amöi baero, idzira ia samösa bö'ö ba imane: Awö Jesoe, banoea Nadzareta ande. Ba i'osalö'ögö soei, fasoewa ia ba imane: Löna oe'ila hata niha ande.

Ba löna ara foeri hö'ö (Joh. 18 : 26) imane sawoejoe gere seboea, samösa, si fa'iwa nichächa Wetero talina: Tena ma oedzira ndaoegö, awōnia ba kaboe? (Matth. 26 : 73—74). Ba lamane si so gaö'ö: doehoe, samösa göi ndaoegö chōra, hana ma ifamene'ö ndaoegö lieo. Ba ibörögö i'etoe'ö ia ba ifasoewa: Löna oe'ila niha ande. Ba i'anima'ö miwo dzilataona. II. (Luk. 22 : 61—62) Ba ibali'ö ia So'aja ba ifaigi Wetero. Ba itörö dödö Wetero niwaö Dzo'aja me imane chōnia: Löna miwo dzilataona (Mark. 14 : 30) mendoea, ba medöloe ae ö'osalö'ögö ndao (Matth. 26 : 75). Ba möi baero Wetero ba mege'ge sibai.

(Matth. 27 : 1—8) Ba me moloeo fahoehoeo ira, ere seboea faoma sibihasa ba mbanoea, me'a laboenoe Jesoe. Ba laböbö ia ba labe'e ia ba dana goemandoe Poncio Pilato.

Ba me i'ila Joeda, si'a mbölinia, ma la'aetoe'ö hoekoenia, ba maniasa dödōnia, ba ifoeli dzi 30 roefia chö gere seboea

faoma sibihasa ba mbanoea ba imane: ma fasala ndao, me ma oe'a mböli ndo dzi löna fasala. Ba lawaö: Haega na dambaisa, tali ndaoegö. Ba icibo ba gosali kefe no ma'e, mofanö ia ba ihie mbaginia. Ba lahalö kefe ande ere seboea ba lamane: Tobai labe'e ba nahia game'ela, hana me böli ndo. Ba fahoehoeo ira ba labe'e böli mbenoea dzamadzöchi bowoa, nahia gatela dzanörö. Moroi gande ma nitotöi mbenoea ande: »benoea ndo'', iroegi loeo anda.

25. TOEADA JESOE FÖNA PILATO FAOMA HERODE.

Jezus voor Pilatus en Herodes.

(Joh. 18 : 28—31)

Ba ladoro Jesoe moroi Kajafa bo nomo goemandoe, me ahoelöhoelö na. Ba löna möi baomo niha Jehoeda, me'a löna latörö gamonita, ba me'a tola mana ira watomesa gowasa. Ba möi baero chöra Pilato ba imane: Hadöi wana-doemi chö niha ande? Latema linia ba lamane: Na tena samadzöchi soföchö ande, ba löna mabe ia ba danaoe. Imane chöra Pilato: Mihalö ia ba mihoekoe ia ba mböwömi. Ba lamane chönia niha Jehoeda: Tobai maboeno niha (Luk. 23, 2). Ba labörötaigö la'adoegö ia ba lamane: Samakoejoe niha ande ba ma iwaö: Böli labe'e mbeo chö Kaizaro; hana me ja'ia, Keriso, radjo. (Mark. 15 : 5) Ba löna itema li Jesoe, moroi ande ma ahöi dödö goemandoe.

(Joh. 18 : 33—38) Ba möi soei baka Pilato ba isofoe chö Jesoe ba imane: Haega'iwaisa radjo niha Jehoeda ndaoegö? Itema linia Jesoe ba imane: Moroi ba dödöoe niwaömo ande, mena so dzanotoeria chöoe ja'o? Itema linia Pilato ba imane: Tena niha Jehoeda ndao. Iwaoe faoma ere seboea dzame'e ja'oegö ba danagoe; hadöi nifadzöchioe? Itema linia Jesoe ba imane: Tena moroi ba goeli danö

ande mbanoeagoe. Na moroi ba goeli danö ande mbanoeagoe me'a, ba molaŵa genonigoe, me'a löna so ndao ba dana niha Jehoeda. Ba tena moroi ga mbanoeagoe. Imane chönia Pilato: Ba radjo ma'öchögö ndaoegö? Iŵaö Jesoe: Ja'ia niŵaömö. Radjo ndao; ande mbörö me böla ndao ba me möi ndao ba goeli danö, me'a oefatoetoeroe dzi doehoe. Ba fefoe dzatoelö lafondondono ligoe. Imane chönia Pilato: Hadöi dzi doehoe? Ba me aefa iŵaö ande, möi ia soei baero chö niha Jehoeda ba imane chöra: Löna oesönda dzala chönia.

(Luk. 23:5—12) Ba laforege wanadoegö ba lamane: Ma ifahoemba niha, me mamagoeroe ia ba danö Joedea mafefoe. Ma ibörötai ba Galilea ba iroegi ga. Ba me irono Pilato ande, ba isofoe, na banoea Galilea niha ande. Ba me irono, me banoea Herode, ba ifatene ia chö Herode, si so ba Jeroezalema göi me loeo ande. Ba me idzira Jesoe Herode, ba eboea sibai dödönia, hana ara ae ma omasi ia wamaigi Jesoe, me ma irono doeriania, ba idaönadaöna, ifamene'ö gila'ila chönia. Ba isofoe chönia oja na watoe, ba löna itema linia Jesoe. Ba ere seboea faoma siila amachoita laforege wanadoegö ja'ia. Ba i'ositena'ö ia Herode faoma saradadoenia, i'o'aja ia, ifobaroe baroe safoesi ba ifatene ia manawoeli chö Pilato. Ba loeo ande fabela ira Herode faoma Pilato, hana oföna, ba faoma fasiwoe dödöra chö nawöra.

---

26. FANAETOE'O HOEKOE JESOE.

De veroordeeling van Jezus.

(LUK. 23:13—16).

Ba i'ofoelei Pilato gere seboea ba sioeloe niha sato ba imane chöra: Ma midoro chögoe niha ande; samabali chöda niha, miŵaö, ba idzö, ma oeseche'ö ia fönami ba löna

oesönda gasalaö chönia. Ölogöi Herode; ma oefatene ia chönia, ba löna nifadzöchinia börö wamoenoe ja'ia. Ande da'oe'agaföchösi chönia mane'ö, ba goemaefa'ö ia.

(Mark. 15:6—7) Ba aero na owasa ibe'e aefa chöra nikoeroe, samösa, hata ni'andöra. Ba so nikoeroe, awö dzola'wa, Baraba döinia, awö dzane'e, me mola'wa niha. (Matth. 27:17—23) Ba imane chöra Pilato: hata dzomasimi, wa goemaefa'ö chömi, Baraba, mena Jesoe, nifotöi, Keriso? hana ma i'ila, börö wa'aföchö dödö, me labe'e ia ba danania. Ba me toemataro ia ba darodaro dzanoekoe, ifatene chönia fo'omonian ba ifa'wa'ögö: Böli wawaja niha satoelö ande! Hana ma akao sibaikö ndao ba wanifi moroi chönia. Ba lahoehoe'ö niha sato ere seboea faoma sibihasa ba mbanoea, me'a la'andö Baraba ba laboenoe Jesoe. Ba hoemedede soei koemandoe ba imane chöra: Hata dzomasimi wa goemaefa'ö chömi ba dzi daroea ande? Ba lamane Baraba: Ba imane chöra Pilato: Ba haegagoembaisa chö Jesoe ande, nifotöi, Keriso? Lamane fefoe: Nilaso ba röfaröfa.

(Matth. 27:27—30.) Ba la'ohe ia ba nomo goemandoe saradadoe, ba la'ofoe'oi ira fefoe. Ba lafobaroe ia baroe sojo, ba lalalaoe dakoela ndoi ba lafotakoela ia. Ba labe'e dzi'o ba danania kabölö, latoehi danö fönania, la'o'aja ia ba lamane: Ja'oegö, radjo niha Jehoeda! Ba ladziloi ia, lahalö dzi'o no ma'e ba labödzi delaoenia. (Joh. 19:3). Ba lafalisi mbawania.

(Joh. 19:4—15). Ba möi soei baero Pilato ba imane chöra: Mifaigi, oe'ohe ia baero chömi, me'a mi'ila, wa löna oesönda gasalaö chönia. Ba möi baero Jesoe, nifotakoela ndoi ba mobaroe sojo no ma'e. Ba imane chöra Pilato: Mifaigi niha ande! Ba me ladzira ia ere seboea ba enoni, fakarakara ira ba lamane: laso ia ba röfaröfa! laso ia ba röfaröfa! Imane chöra Pilato: Mihalö ia ba milaso ia ba röfaröfa, hana me löna oesönda gasalaö chönia. Latema linia niha Jehoeda ba lamane: So hoekoe chöma ba ba hoekoe ande tobai lö'ö si mate ia, hana me ma ibali'ö ono Lowalani ia. Me irono Pilato ni'wa'öra ande, ba tedoe wa'ata'oenia.

Ba möi ia soei baomo ba imane chö Jesoe: Haega moroi ndaoegö? Ba löna itema linia Jesoe. Ba imane chönia Pilato: Haega'iwaisa, löna ötema ligoe? Löna ö'ila, wa tola goemaefa'ö ndaoegö ba wa tola goeloemaso ndaoegö ba röfaröfa? Itema linia Jesoe ba imane: Löna tola ölaoe hadöihadöi chögoe me'a, na löna nitehe chöoe moroi lawa. Ba eboea gasalaö dzame'e ja'o ba danaoe. Awania i'aloel Pilato wanaefa'ö ja'ia. Ba hoemedede niha Jehoeda ba lamane: Na ö'aefa'ö ande, ba löna ae ni'omasi'ö kaizaro ndaoegö; hana hata dzamali'ö ja'ia radjo, ba fasiwoe dödönia chö kaizaro. Me irono Pilato niwa'öra ande, ba idoro baero Jesoe; toemataro ia ba darodara dzanoekoe, ba nahia, sotöi »batoe nifa'anö." Gabata ba li Heberaio. Ba imane chö niha Jehoeda: Mifaigi radjomi! Ba fakarakara ira ba lamane: Beta ia! laso ia ba röfaröfa! Imane chöra Pilato: Haega'iwaisa, tola goeloemaso radjomi ba röfaröfa? Latema linia ere seboea ba lamane: Löna radjoma baero kaizaro.

(Matth. 37:24—26.) Ba me i'ila Pilato, löna ae mogoena, tedooe mane'ö fakarakarasa, ihalö nidanö ba isasai danania föna niha sato ba imane: Löna salagoe ba ndo niha satoelö ande, mifaigi haega'iwaisa foeri. Ba latema linia niha sato fefoe ba lamane: Jamöi ba hoeloema ndonia ölogöi ba hoeloe ndaonoma. Awania i'aefa'ö chöra Baraba ba ibe'e Jesoe nilaso ba röfaröfa.

27. FAMOLASO JESOE BA RÖFARÖFA.

De kruisiging en de dood van Jezus.

MATTH. 27:30—56.

Ba labeta mbaroenia sojo saradadoe ba lafogamagama ia gamagania ba ladoro ia ba wamolaso ja'ia (Joh. 19:17.) Ba idoro röfaröfania (Matth. 27:32.) Ba me möi ira baero, falachi ira niha, banoea Cijrene, Simoni döinia ba lara'oe

ia me'a idoro rōfarōfania (Luk. 23 : 27—32). Ba ato niha dzolohi Jesoe, faoma si alawe, sane'esi ja'ia, ba momege'ege. Ba ibali'ö ia chōra Jesoe ba imane: Ja'ami; ono si alawe banoea Jeroezalema, böli mi'e'e chōgoe, ba mi'e'e ba chōni ba ba chō ndaonomi. Hana me iroegi bawa foeri, ba lawāö chō hili: Milanögö ndaga, ba chō hilihili: Mibaloegö ndaga! Hana na simane ba geoe saokeri haega'iwaisa ba dzi ma mate.

Ba ladoro göi daroea bö'ö, niha sanaohanaoha, me'a laboenoe ira awōnia (Matth. 27 : 33.) Ba me laroegi nahia ande, sotöi Golgota, lafa'inoe'ö chōnia nagoe nifaroea awöchoe, ba me itangai, löli i'inoe (Luk. 23:33). Ba gaö'ö lalaso ia ba rōfarōfa faoma niha sanaohanaoha no ma'e; samōsa ba gabölö ba samōsa ba gabera (Mark. 15:25) Ba labödzi siwa, me lalaso ia.

I. (Luk. 23:34.) Ba imane Jesoe: Ö Ama, efasi chōra dzalara, hana me löna la'ila hadöi nifadzöchira. (Joh. 19:19—24.) Ifadzöchi göi dzoere Pilato ba ibe'e ba delaoe rōfarōfa. Ba ande li nisoerenia: Jesoe, banoea Nadzareta, radjo niha Jehoeda. Ba lamane ere seboea chō Pilato: Böli soere: radjo niha Jehoeda, ba soere, wa ma iwaö: radjo niha Jehoeda ndao. Itema lira Pilato: Löna abila nisoeregoe ande.

Ba lahalö gamagamania saradadoe ba la'o'öfa, samboea ni'o'öfa chō dzi samōsa. Ba baroenia sanaoe, löna afoeafoenia, ba oi nisoso moroi lawa mafefoe. Ba faoma lawāö chō nawōra: Böli tataba gande; datalaoe fadahödahö chōnia, hatachö möi ia (Matth. 27:39—43). Ba lahöwöhöwö ia sanörö, fagilogilo delaoera ba lamane: Ja'oegö, sanoedoegö osali Lowalani ba sanotomosi ba dzi töloe naloeo. Orifi ndaoegö na ono Lowalani ndaoegö, ba möi tooe moroi ba rōfarōfa. Simane göi ere seboea faoma sibihasa mbanoea la'o'aja ia ba lamane: Ma i'orifi niha bö'ö, ba tobai i'orifi ia. Ma idaönadaöna Lowalani, ba jamaefa'ö ia mana'ö, na i'omasi'ö ia, hana ma iwaö: Ono Lowalani ndao.

(Luk. 23 : 39—43.) Ba ihöwöhöwö ia göi si sanōsa niföröfa, seboea asalaö ba imane: Na Keriso ndaoegö, ba orifi

ndaogö faoma ja'aga. Ba itema linia si samösa, itegoe ia ba imane: Ba ja'oegö göi si löna ata'oe chö Lowalani, he'wa'ae faoma hoekoemönö? Ba ataelö mane'ö chöda, me tasönda loeo nifadzöchida; ba ande, ba löna nifadzöchinia si löna söchi. Ba imane chö Jesoe: Ö Toea! törötörö'ö dödöoe ndao, na möi ndaogö ba mbanoea.

II. Ba imane chönia Jesoe: Si ndoehoe ni'wa'ögoe chöoe, ma'acha awögoe ndaogö ba waradaiso.

(Joh. 19 : 25—27.) Ba so ba nai röfaröfa Jesoe, ninania faoma niwa ninania, Maria, fo'omo Kelofasi ba Maria Magdalena. Ba me idzira ninania Jesoe ba nifagoeroenia, somasi ia ba nainia, ba imane chö ninania:

III. Idzö nonooe, alawe! Ba awali hö ba imane chö nifagoeroenia: Idzö ninaoe! Ba moroi ba totorosi ande idoro ia baomonia nifagoeroe no ma'e.

(Luk. 23 : 44.) Ba me laloeo alögölögö danö mafefoe iroegi labödzi töloe. (Mark. 15 : 34.) Ba me labödzi töloe, hoemedede Jesoe, eboea linia ba imane:

IV. Eli, Eli, lama sabachtani! aechoetania: Ö Lowalanigoe! Ö Lowalanigoe, hana wa ma öröi ndao? (Joh. 19 : 28.) Foeri hö'ö, me i'ila Jesoe wa ma awali ae fefoe, ba imane:

V. Owöchi dödögoe. (Mark. 15 : 36.) Ba fagohi dza-mösa, ihalö dalimbo nasi, ifo'ösi toeo saisö, ibe'e ba mbalö lewoe'ö ba ifa'inoe'ö chönia (Joh. 23 : 46). Awania hoemedede Jesoe, eboea linia ba imane:

VI. Ma awali! (Luk. 23 : 46.) Awania hoemedede Jesoe, eboea linia ba imane:

VII. Ö Ama, ba danaoe goembe'e nosogoe! (Joh. 19 : 30.) Me aefa i'waö ande, ba ileagö delaoe ba aetoe nosonia.

(Luk. 23 : 45.) Ba taiha haga loeo. (Matth. 27 : 51—54.) ba acika mba'aba'a ba gosali moroi lawa iroegi tooe, ba demoeroe danö, ba fabali mbatoe, ba teboka gatela, ba ato mboto ni'amoni'ö, si ma mörö, maoso, ba möi baero moroi ba gatela foeri wemaoso Jesoe, möi ira ba mbanoea ni'amoni'ö ba ato dzifaigi ja'ira. Ba koemandoe faoma

awönia si'ororogö Jesoe, me ladzira doemoeroe danö ba fefoe gila'ila no ma'e, ata'oe sibai ira ba lamane: Sindohoe, niha satoelö niha ande ba ono Lowalani ia.

28. FOGO'O JESOE.

De begrafenis van Jezus.

JOH. 19 : 31—37.

Ba la'ando chö Pilato niha Jehoeda, me'a lafapatö waha nilaso ba labeta ira, me'a löna toröi ba röfaröfa mbatora ba loeo wanombase. Ba möi dzaradadoe ba lafapatö waha dzi daroea niforöfa awö Doeada Jesoe. Ba me laroege Jesoe ba ladzira, ma mate ia, löna lafapatö wahania. Ba ifahö dalosoenia dzaradadoe si samösa, ba l'anima'ö möi baero ndo si faroeke idanö, Simane ma itörö niwäö ba dzoere: »Böli lafapatö dölania.» Ba simane göi soere bö'ö: »Ba lanehegö nifahöra ande.

(Mark. 15 : 42—45.) Ba me fahörö loeo, möi Josefo, banoea Arimatia, sioeloe gorahoea, si söchi amoeata ba sanaöna banoea Lowalani göi; löna ata'oe ia wa'amöi chö Pilato manandö boto Jesoe. Ba ahöi dödö Pilato, wa mate ia ae ba ikaoni goemandoe ba isofoe chönia, na ara ae, me mate ia. Ba me irono moroi chö goemandoe, ba ibe'e mboto no ma'e chö Josefo. (Joh. 19 : 39—42.) Ba möi göi Nikodemo! si ma möi fōna chö Jesoe ba dzi boni, idoro mira faoma haroe mato otoa kati wa'awoea. Ba lahalö mboto Jesoe, la'olomboesi ba laböböbö faoma famohoea no ma'e, simane ba mböwö chö niha Jehoeda wogo'o dzi mate.

Ba ahätö ba nahia niforöfa Jesoe so kaboe, ba baka ba kaboe so gatela si bohooe na, si löna na larao koemo'o niha si mate baka. Ba hö'ö labe'e Jesoe, me loeo wanehao chö niha Jehoeda ba me ahätö gatela ande. (Mark. 15 :

46—47.) Ba labaloegö gatela ande faoma batoe ba me awali hö mofanö ira. Ba Maria Magdalena faoma Maria, ina Jesoe, lafaigi haega lako'o ia.

(Matth. 27 : 62—66.) Sara woni foeri hö'ö, me awali loeo wanehao, möi gere seboea faoma farisaio chö Pilato ba lamane: Ö Toea! itörö dödöma, wa ma iwaö saneloenoe ande, me löna na mate ia, na iroegi töloe na loeo, ba maoso ndao. Ande me ma'andö chöoe, me'a la'enini'ö gatela töloe na loeo, me'a löna latagö mbotonia nifageroenia ba la'waö chö niha: Ma maoso ia moroi ba gatela, ba tobali awölöwölö falimosa ande, moroi bo dzi oföna. Imane chöra Pilato: Midoro niha si'enini'ö ba mi'enini'ö sibaikö. Ba möi ira ba lafatorogö gatela sanaro no ma'e ba labe'e gila'ila ba mbatoe.

---

29. FEMASO DOEADA JESOE KERISO.

De opstanding van Jezus Christus.

(MARK. 16 : 1—4.)

Ba me awali loeo wanombase, möi mowöli döröoe ira, Maria Magdalena faoma Maria, ina Jakobo ba Salomo me'a labajagö chönia. Ba möi ira ba gatela me loeo migoe, ahoelöhoelö sibai, me tohare loeo. Ba faoma la'waö chö nawöra. Hata dzamali'ö chöda batoe ande ba gatela? Ba me lafaigi, ba ladzira, ma mbali'ö ae mbatoe ande, hana eboea sibai. (Matth. 28 : 1—4.) Me demoeroe danö sawölöwölö, möi tooe malaika Lowalani moroi ba dzoroego ba ibali'ö mbatoe no ma'e. Na'eoenia mae hali'i mbanoea ba gamagamania simae bötoea fa'afoesi. Ba toki'a dzi'enini'ö ba tobali mae si maté ira.

(Luk. 24 : 2.) Ba me ladzira si'alawe, me ma mbali'ö

mbatoe (Joh. 20 : 2.) Ba fagohi Maria Magdalena chö Simoni Fetero ba chö nifagoeroe si samösa, ni'omasi'ö Jesoe. (Mark. 16 : 5—6.) Ba si alawe no ma'e (daroea ira) möi ba gatela ba ladzira niha si matoea toemataro ba gabölo, sobaroe sanaoe safoesi, ba toki'a ira. Ba imane chöra malaika; Böli toki'ami! Mi'aloel Jesoe banoea Nadzareta, nilaso. (Luk. 24 : 5—6.) Ba hana wa mi'aloel dzaoeri ba dzi mate? Löna ja'ia ga, ma maoso ia; mitörötörö'ö dödömi niwaönia chömi föna. (Mark. 16 : 7—8.) Ba mi'aegö mi'otoeragö chö nifagoeroenia ba chö Wetero, jamowanöwanö fönami ba Galilea; gane gifalachi chönia, simae niwaönia chömi föna. Ba möi baero ira ba foelöi moroi ba gatela; hana ma mogichi ira ba ma tobali dödöra, ba löna fahede ira chö niha, me ata'oe ira.

(Joh. 20 : 2—10). Ba imane Maria Magdalena chö Wetero faoma Johane: Ma lahalö Doeada moroi ba gatela ba löna oe'ila haega labe'e ia. Ba möi Wetero faoma Johane ba gatela; faoma fagohi ira, ba ihoelö Wetero Johane, alio wagohisania moroi ba Wetero, ba ja'ia dzi'oföna roemoegi gatela. Ba ifaigi baka ba idzira mböbö nitooe'ö tooe, ba löna möi ia baka. Ba möi Simoni Fetero itete ia, ba möi ia baka ba gatela ba idzira mböbö nitooe'ö tooe; ba löna morodoei ba mböbö noecha sonosi, niböbö ba delaoe Jesoe ba nifoeroei ba dzi samboea nahia. Awania möi baka göi Johane, si'oföna roemoegi gatela, idzira ba manerönoe ia. Hana löna na aboboto ba dödöra dzi so ba dzoere, wa tobai lö'ö maoso Jesoe moroi ba gatela. Ba lafoeli ira ba chöra. (Joh. 20 : 11—18). Ba so ba nai gatela Maria Magdalena ba mege'ege ia. Ba me ifaigi baka ba gatela, idzira malaika, daroea, sobaroe safoesi, ba lafaföfö ira wetataro samösa ba delaoe ba samösa ba gahe ba nahia nibe'e mboto Jesoe. Ba lamane chönia: Hana wa mege'ege ndaoegö si alawe? Imane chöra: ma lahalö Dzo'aja ja'o, ba löna oe'ila, haega labe'e ia. Ba me aefa iwaö ande, ibali'ö ia foeri ba idzira Jesoe, ba löna i'ila wa Jesoe ande. Imane chönia Jesoe: Hana wa mege'ege ndaoegö, si alawe, hata ni'aloelimo? Ba dödönia, sohalöwö ba kaboe ia ba imane

chönia: Ö Toea, na ja'oegö dzanoloi'ö ja'ia, ba otoeragö chögoe, haega öbéé ia, ba goemöi hoemalö. Imane chönia Jesoe: Maria! Ba ibali'ö ia ba imane chönia: Raboemi! aechoetania: So'aja ja'o. Ba imane chönia Jesoe: Böli wawaja ndao, hana me löna na möi lawa ndao chö namagoe. Ba aegö chö niwagoe ba otoeragö chöra: Goemöi lawa chö namagoe ba chö namami, chö Lowalanigoe ba chö Lowalanimi. Ba möi Maria Magdalena ba i'otoeragö chö nifagoeroenia: Ma falachi ndao chö Doeada ba simane niwaönia chögoe.

(Matth. 28: 11—15). Ba si'enini'ö momöi ba mbanoea ba la'otoeragö chö gere seboea fefoe dzi falachi chöra. Ba ere seboea la'ofoelei ira faoma sibihasa ba mbanoea, mamagölö ira ba labe'e oja gana'a chö dzi'enini'ö ba lawaö chöra: Mimane: Ma möi nifagoeroenia me owi managö ja'ia, me ma mörö udaga. Ba na irono koemandoe, ba ja'aga dzi-honogöi dödönia, ba löna gambe ragoeragoe dödömi. Ba lalalö gana'a si'enini'ö no ma'e ba la'ohi niwaö chöra.

30. NIFAGOEROE BA LALA BA EMA'OESA.

De Opgestane op den weg naar Emmaus.

(LUK. 24: 13—35)

Ba so daroea ira si möi ba loeo ande ba mbanoea side'ide, Ema'oesa döinia, töloe torosi fofanö moroi ba Jeroezalema. Ba itörö dödöra fefoe lala li no ma'e. Ba me fahoehoeo ira ba lafatooetoeo dödöra, ba so Jesoe, fao ia chöra ba lala. Ba löna la'ila wa ja'ia. Ba imane chöra: Hadöi hoehoeo ande chömi ba lala, ba hana wa faroemba dödömi? Ba itema linia si samösa, Kelofasi döinia ba imane chönia: Ha samboea ja'oegö ha ba Jeroezalema, dzi löna mamondondono toeria si bohooe na ande? Imane chöra:

Hadöi? Ba lamane chönia: Ande moroi chö Jesoe, banoea Nadzareta, ja'ia niha samagoeroe, abe'e nifadzöchinia ba abe'e goi ba hoehoeo föna Lowalani ba föne niha fefoe. Ba la'aetoe'ö hoekoenia ere seboea faoma sioeloe, hoekoe wamoenoe ba lalaso ia ba röfaröfa. Ba ja'aga, ba madaönadaöna, ja'ia dzi möi manorifi iraono Giseraeli; ba baero ande fefoe, ma iroegi si töloe na loeo ma'acha. Ba ma tobali dödöma labe'e ira alawe, si ma möi ba gatela ahoelöhoelö. Löna lasönda mbotonia, ba lawäo, ma ladzira ganilata malaika, sanoea: ma aeri ia. Ba mo möi göi nawöma ba ladzira; doehoe niwäo dzi alawe no ma'e, ba ja'ia, ba löna lasönda.

Ba imane chöra: Ja'ami, sambö era'era ba sareoe dödö wanerönoe fefoe hadöihadöi ma lawäo samamene'ö; Tena tobai lö'ö itaögö Keriso ande ba möi ba wa'eboeania? Ba ibörötaigö moroi ba Moze faoma samamene'ö fefoe ba i'otoerägö chöra fefoe si so ba dzoere moroi chönia. Ba ahatö ira ba mbanoea side'ide ba dzi möi jaira. Ba ja'ia simae na edöna ilaloi ira, ba la'andö chönia ba lamane: Ö Toea! sindoi ba chöma, hana ma fahörö loeo ae ba edöna aechoe loeo. Ba möi ia baomo awöra. Ba me mana ira, ihalö roti, i'andö saoha gölö chö Lowalani, icöcöbi ba ibe'e chöra. Ba awania la'ila wa ja'ia, ba taiha ia fönara. Ba faoma lawäo chö nawöra. Tena aechoe baka dödöda me fahoehoeo ia chöda ba lala, me i'otoeragö chöda fefoe si so ba dzoere? Ba maoso ira ba lafoeli ira ba Jeroezalema. Ba ma ofoelo fönara dzi feledzara faoma si faofao chöra, ba lamane: Si ndoehoe, ma maoso Dzo'aja ba ma ifamene'ö ia chö Wetero. Ba ja'ira la'otoeragö, haega'iwaisa ba lala no ma'e ba haega'iwaisa la'ila wa ja'ia ba wanöcöbi roti.

31. FA'AMOI JESOE BA DZOROEGO.

De hemelvaart van Christus.

MARKUS 16 : 19—20. LUK. 24 : 44—53. HAND. 1 : 1—11.

Me ma maoso Doeada Jesoe moroi ba gatela, ifaoro'ö ia chö nifagoeroenia öfa woeloe boni wa'ara ba i'otoeragö chöra mbanoea Lowalani. Ba me ofoelo ira ba gafoeria, ba iwaö chöra: Böli miröi Jeroezalema, ba misindoi gamaboe'ola li nama. Johane ma ibajagö idanö, iwaö, ba ja'ami nibajagö Eheha ni'amoni'ö, löna ara foeri loeo anda.

Ba lasofoe chönia sofoelo ande ba lamane: Ö Toea, göwadzöchi göi mbanoea niha Jehoeda ba loeo ande? Ba imane chöra: Löna mogoena na mi'ila dzi so ba wa'owölö nama. Ba mitema wa'awölö Geheha ni'amoni'ö, si möi chömi; ba ja'ami dzanotoenotoeria ja'o ba Jeroezalema ba danö Joeda faoma Samaria ba iroegi wondege danöa.

Ba me aefa iwaö ande idoro ira baero ba Mbetania, ba ifadzawa danania ba ifahowehowoe'ö ira. Ba me ifahowehowoe'ö ira, ifaoso ia lawa famali nani ba matara. Ba me lafaigifaigi ba mbanoea me möfanö ia, so fao chöra daroea samaroe safoesi, sanoea: Ja'ami, niha mbanoea Galilea, hana wa midzindodzindoi ga wamaigi ba dzoroego? Jesoe ande, nihalö moroi chömi ba dzoroego, ifoeli ia foeri, simae mifaigi ia mana'ö möfanö ba dzoroego.

Ba lafoeli ira ba Jeroezalema, ba eboea sibai dödöra. Aero na loeo so ira ba gosali manoeno Lowalani. Oi ofoelo ira ba ha samboea dödöra. Manandö ira faoma si alawe ba Maria, ina Jesoe.

Ba me loeo ande maoso Wetero ba imane: Tobai lö'ö tahalö dzamösa moroi niha si faofao chöda ba dzi fa'ara, me möi Doeada Jesoe chöda. Moroi ba wamajagö idanö Johane, iroegi loeo me dzoemawa ia moroi chöda. Me'a awali awöda sanotoenotoeria femaosonia. Ba lahalö daroea,

Josefo, nifotöi göi Barasaba faoma Matia. Manandö ira ba lamane: Ö So'aja, si'ila dödö niha fefoe, faoro'ö hata nifilioe ba dzi daroea ande. Ba lalaoe fadahödahö chöra, ba öna chö Matia, ba labe'e ia nönönönö dzi feledzara.

32. FANOEWAGO EHEHA NI'AMONI'Ö.

De uitstorting des Heiligen Geestes.

HAND. 2

Ba me iroegi loeo si lima woeloe na loeo foeri wemaoso Doeada Jesoe, ba ofoelo ira fefoe, ba ha samboea dödöra. Ba hoemönöhönö moroi ba mbanoea simae li nani sawölöwölö, ba ifönoei nomo si so ja'ira. Ba ladzira amiha lela simae alitö, si möi ba delaoera. Ba afönoe fefoe ira Eheha ni'amonio, ba labörötaigö lalaoe li bö'ö, simae ibe'e Eheha chöra fanotöi. Ba so dzi fatewoe ba mbanoea Jeroezalema, niha Jehoeda, niha sanata'oesi Lowalani, moroi fefoe nawatöe mado ba goeli danö. Ba me so dzihönöhönö no ma'e, ofoelo niha sato ba tobali dödöra, hana me larono dodzi ira mowahoehoeo ba lira. Ba toki'a fefoe ira ahöi dödöra ba faoma lawäö chö nawöra: Tena niha Galilea ande fefoe si fahoehoeo? Ba haega'iwaisa, me tarono lira, simae lida ba mbanoeada samösana. Ba faroemba dödöra ba faoma lawäö chö nawöra: Hadöi ma gaoferiania gande? Ba so göi niha sanaohanaoha, sanoea: Ma aboeso ira ba nagoe sami.

Ba maoso Wetero faoma si feledzara ba imane chöra: Ja'ami, niha Jehoeda, tena saboeso niha ande, simae niwäömi no ma'e, hana awania na labödzi siwa me ma moloeo. Ba ande niwäö Joëli, samamene'ö, me imane: Ba ja'awali foeri ba loeo safoeria iwäö Lowalani, ba goedoemoewagö Gehehagoe ba chö niha fefoe, ba onomi si matoea faoma onomi si alawe nda'oemila wamamene'ö ba ladzira

ganilata iraono matoea ba manifi dzibihasami. Ba ba chö genonigoe si matoea ba ba chö genonigoe si alawe goe-doemoewagö Gehehagoe ba nda'oemila göi wamamene'ö. Ja'ami, iraono Giseraëli, mifondondono ande! Jesoe, banoea Nadzareta, niha nifatoetoeroe Lowalani ba gotaloeami faoma ila'ila wa'abe'e ba fa'ahöi dödö, nifadzöchi Lowalani chönia. Ba ma mihalö ia ba dana niha soföchö, ba milaso ia ba röfaröfa ba miboenoe. Ande ma i'orifi Lowalani moroi ba gatela, ba ja'aga dzi'ila fefoe ande. Ba mana'ö, me ni'alawa'ö ia ba gabölö Lowalani ba me ma itema gamaboe'oela li Geheha ni'amoniö chö nama, ma idoewagö nidzirami ba nironomi. Jamöi ba dödömi, wa Jesoe ande, niforöfami, ma i'awalisi Lowalani So'aja ba Keriso. Me larono gande, möi ba dödöra ba lawö chö Wetero ba chö nawönia: Ö ira iwa, haegagambaisa? Ba imane chöra Fetero: Mifalini gera'erasi, ba mifabajagö'ö chömi idanö, fefoemi, ba döi Jesoe Keriso ba wanaefa'ö horömi, ba mitema game'ela ande, Eheha ni amoni'ö. Hana chömi gamaboe'oela li ande ba chö ndaonomi ba chö fefoe si so ba dzaröoe na mana'ö nikaoni Lowalanida foeri.

Ba hata dzomasi niwaönia ande, lafabajagö'ö chöra idanö. Ba so ba loeo ande mato töloe nahönö niha. Löna tigilo ira ba wamagoeroe dzinene, ba ba wa'oroedoesa ba ba wanöcöbi roti ba ba wanandö. Ba oroedoe fefoe sanerönoe ba oroedoe göi chöra gamagamara. Benoeara faoma gamagamara lafaniaga ba lafaosa chö fefoe ira na mogoena. Aero na loeo ofoelo ira ba gosali, lacöcöbi roti baomo, mana ira ba eboea dödöra. Lasoeni Lowalani ba söchi göi dödö niha sato chöra. Ba aero na loeo inönö chöra Lowalani niha sanönda fa'aoeri.

33. FANATOLA DZAGAKÖOE.

De genezing van den kreupele en de eerste vervolging der apostelen.

HAND. 3 en 4.

Samoedza ma'öchö möi lawa ba gosali Wetero faoma Johane, me labödzi töloe, me hino wanandö. Ba so niha saköoe moröi ba daloe ninania. Aero na loeo lafetataro ia ba dzina galawasa gosali, me'a i'andöandö mbaladjoia chö niha si möi ba gosali. Ba me idzira Wetero faoma Johane, i'andö mbaladjo. Ba inehegö ia Fetero faoma Johane ba imane: Faigi ndaga! Ba ifaigi ira, ba ba dödönia, so dzinemia chöra. Ba imane Fetero: Löna chögöe ria ba löna ana'a, ba hadöi dzi so chögöe, goembe chöoe. Ba döi Jesoe Keriso banoea Nadzareta, faoso ba ofanö! Ba ira'oe danania kabölö ba ifasindo ia, ba i'anima'ö abe'e gahenia faoma boe'oe gawonomia, ba manoka ia, i'ila mowanöwanö ba tola toemataro; ba möi ia awöra ba gosali ba isoeno Lowalani. Ba ladzira ia niha sato fefoe, me mowanöwanö ia ba manoeno Lowalani. Ba ahöi dödöra. Ba me i'ila gande Fetero, itema li niha sato ba imane: Ja'ami, iraono Giseraëli! hana wa ahöi dödömi ba gande, ba hana wa mifaigi ndaga, simae na ja'aga dzamowanöwanö niha ande ba wa'awölöma mena ba wa'atoelö dödöma? Lowalani Gaberahamo, Iza'aki ba Jakobe, Lowalani noewoeda ma ifolachömi nononia Jesoe, nibe'emi ba dana Pilato, ni'osalö'ögömi fönania, he'wa'ae me iwäo Pilato, la'aefa'ö. Ba ja'ami, löna ma mi'andö dzatoelö ande, ba ma mi'andö dzane'e. Ba ma miboeno dzioeloe wa'aeri, ni'orifi Lowalani moroi ba gatela; ba ja'aga dzi'ila fefoe ande. Fanerönoe ba döinia, ande mbörö wanatola niha ande ba nidzira matami. Ba mana'ö, ja'ami, iwagöe, oe'ila wa löna mi'ila nifadzöchimi ba simane göi dzioeloemi. Ande mifalalini gera'erami ba mifaelö mböwömi, me'a abeta horömi. Chömi i'oföna'ö Lowalani wamatene ononia, ni'ori-

finia, me'a ifahowehowoeömi, ba me'a mifalalini gera'erami fefoe ba miröi dzi löna söchi.

Ba ere lara'oe Wetero faoma Johane no ma'e ba lakoeroe ira. Ba me moloeo, ofoelo dzioeloera, ba lahede ira no ma'e ba losofoe chöra: Hadöi wa'awölö mena töi hata nifadzöchimi ande? Ba imane chöra Fetero: Ja'ami, sioeloe ba ja'ami simombihasa ndaono Giseraëli; ba döi Jesoe Keriso. banoea Nadzareta, nilasomi ba röfaröfa, ni'orifi Lowalani moroi ba gatela, me tola niha ande fönami. Ba löna fanorifi chö niha bö'ö, ba löna göi töi bö'ö nibe'e chö niha baewawö danö, fanorifi ja'ita. Ba la'wäö chöra ere seboea: Böli ae mi'otoeragö döi Jesoe ande ba böli ae mifagoeroe niha ba döi Jesoe. Ba lafa'ema Fetero faoma Johane ba lamane: Mi'era'era ba dödömi, na ma atoelö chö Lowalani, na ma'ohi limi moroi ba li Lowalani? Tobai mataha na löna ma'otoeragö hadöi ni'ilama ba na hadöi nironoma. Ba lafeta'oe ira ba la'afasi ira.

Ba me aefa ira, möi ira chö nawöra ba la'otoeragö fefoe ni'wäö gere seboea chöra. Ba me larono manandö ira chö Lowalani, ha samboea dödöra ba lamane: Ö So'aja, ja'oegö Lowalani, samadzöchi soroego faoma tanö, ba asi faoma ösinia fefoe. Ba mana'ö, nehegö wameta'oera ba taolo genonioe, me'a löna alawö ira wanotoeriagö lieo. Ba afönoe ira fefoe Eheha ni'amoni'ö, ba löna alawö dödöra wanotoeriagö li Lowalani.

34. ANANIA FAOMA SAFIRA.

Ananias en Saffira.

HAND. 5.

Ha samboea dödö niha sanerönoe ba ha samboea gera'era. Ba löna ambö mbaladjo chöra. Hana fefoe sochö benoea mena omo, lafaniaga ba ladoro mböli nifaniaga

ande ba labe'e ba dana dzinene. Ba labe'e na hadöi mogoena chö dzamösana. Simane göi Josefo, sotöi Baranaba. Ifaniaga mbenoea ba idoro mbölinia chö nifatene.

Ba ifaniaga göi gamagamania Anania, ba ibini'ö matona mböli faoma isimbatönia, ba idoro matona ba ibe'e ba dana nifatene. Ba imane chönia Fetero: Ö Anania! hana möi Gaföcha ba dödöoe, wa ölimo Geheha ni'amonio, ba öbini'ö matona mböli gamagama? Tena chöoe fefoe, ölogöi na öfaniaga mena na löna öfaniaga? Hana wa öfa'amöi ba dödöoe wolaoe simane? Tena niha nilimo Lowalani nilimooe. Ba me irono Anania niwaö Wetero, alaboe ia ba aetoe nosonia. Ba oi ata'oe fefoe samondondono ande. Ba maoso ndaono matoea si awania eboea ba ladoro ia baero ba lako'o. Ba so mato töloe torosi foeri hö'ö möi wo'omonia, löna i'ila hö'ö. Ba imane chönia Fetero: Otoeragö chögoe, wa simane wa'eboea mböli gamagama nifaniagami. Ba imane: E, simane. Ba imane chönia Fetero: Hana wa adölö dödömi wanandaigö Eheha Lowalani. Faigi tooe dzogo'o isimbatöoe no ma'e, ba ladoro baero göi ndaogö. Ba hö'ö alaboe goi ia ba aetoe nosonia. Ba me möi baomo ndaono matoea ba ladzira, wa ma mata ia, ba ladoro ia baero ba lako'o ia ba nae nisimbatönia.

---

35. STEFANO, NIBOENOE SI'OFONA.

Stefanus, de eerste martelaar.

HAND. 6 en 7.

Ba loeo ande, me tobali ato nifagoeroe, hoemönöhönö ndawa Heleni chö niha Heberaio, me la'osalö'ögö lacha mbanoeara ba daolona saero ma'öchö. Ba la'ofeloisifelendoea nifagoeroe sato ba lamane: Löna söchi, na maröi lala li Lowalani ba möi enoni ba we'a. Ande ni'aloei ba chömi dafitoe niha, si söchi toeria, si ma afönoe Eheha ni'amo-

ni'ö ba sodödö, si tola tafetataro baka ba halöwö ande, ba ja'aga, ba löna maböhöli ba wanandö ba ba halöwö wano-toeriagö li. Ba omasi dzato fefoe niwaö ande, ba lafili dafitoe. Ba ladoro ira chö dzi felendoea no ma'e ba manandö ira ba latoefa delaoera. Ba monönönönö li Lowalani, ba ato sibai nifagoeroe ba Jeroezalema, ba ato göi gere, solohi fanerönoe.

Ba Stefano si ma afönoe fanerönoe faoma {fa'awölö, ifadzöchi wa'ahöi dödö faoma ila'ila seboea. Ba mosoemindo göi niha moroi ba dzikola ba fahoehoeo chö Stefano. Ba tobai molawa ira ba ni'ila faoma Eheha chönia ba wahoe-hoeosa.

Ba lahoehoeo'ö emalinia niha sato faoma sibihasa mbanoea ba si'ila amachoitä. Maoso ira, la'ohe da'ionia ba ladoro ia ba gorahoea ba labe'e dzasi sabila, sanoea: Löna iböhöli niha ande wanegoe nahia ni'amonii'ö ande faoma hoekoe Lowalani. Ba lanehegö ia fefoe si ma toemataro ba gorahoea ba ladzira dzichalania mae sichala malaika. Ba iwaö ere seboea: Haega'iwaisa, simane ia? Ba i'otoeragö chöra Stefano, hadöi nifadzöchi Lowalani Gaberahamo chö niha Jehoeda ba wa löna la'ohi hoekoenia. Awania iwaö: Haega'iwaisa oewoemi, simane göi mi. Löna aetoe'aetoe milawa Geheha ni'amonii'ö. Ma mitema hoekoe Lowalani, ba löna mi'ohi. Ba me laronö niwaönia ande, ba aföchö sibai dödöra ba lafatöi mbohara chönia. Ba ja'ia, si ma afönoe Eheha ni'amenii'ö, ifaröga matania ba dzoroego ba idzira wa'eboea Lowalani faoma Jesoe, si so ba gabölö Lowalani; ba imane: Idzö! faoro chögoe, ma teboka dzoroego ba so nono niha ba gabölö Lowalani.

Ba fakarakara ira, eboea lira, ladoewö wisora ba lacibo ia baero mbanoea ba lacili batöe. Ba labe'e gamagamara chö nono si matoea, sotöi, Saolo. Ba lacili batöe Stefano; ba manandö ia ba imane: Ö Toea Jesoe, halö nosogoe. Ba ibalödoehini danö ba imane: Ö So'aja, efasi chöra horöra ande. Ba me aefa iwaö ande, ba mörö ia.

36. SINENE MOROI BA DANO AETIOFIA.

De kamerling uit Moorenland.

HAND. 8.

Me loeo ande so dzanojohi ba mbanoea Jesoe ba Jeroezalema, ba masoemawili nifagoeroe baero dzi felendoea ba danö Joedea ba ba Samaria. Ba Saolo idoedogö mbanoea Jesoe, itöröi nomo ba ira'oe nda matoea faoma si alawe ba ifäbe'egö ira ba goeroena. Ba ja'ira, si ma soemawili, latöröi danö ba la'otoeragö li Lowalani. Ba Filifo möi ba mbanoea Dzamaria ba i'otoeragö chöra doeria moroi chö Keriso. Ba ha samboea dödö niha sato wamondondono niwäö Wilifo, ba ladzira göi gila'ila nifadzöchinia. Ba eboea sibai dödöra ba mbanoea ande. Ba me manerönoe ira niwäö Wilifo, sanotoeria toeria mbanoea Lowalani faoma toeria Jesoe Keriso, ba lafabajagö'ö chöra idanö, ira matoea ba ira alawe. Ba me laronö si felendoea ba Jeroezalema, wa la'ohi li Lowalani niha Dzamaria, ba lafatene chöra Wetero faoma Johane. Ba me laroegi manandö ira, me'a möi chöra Geheha ni'amoni'ö. Ba me a'oi la'otoeragö li Lowalani, lafoeli ira ba Jeroezalema ba la'otoeragö göi doeria seboea dödö ba mbanoea Dzamaria bö'ö.

Ba hoemedede malaika Lowalani chö Wilifo ba imane: Faoso ba aegö ba lala moroi ba Jeroezalema ba saechee ba Gadza, ba danö si toröi. Ba maoso ia ba möi. Ba idzira niha ndawa Gaetiofia, enoni radjo si alawe ba danö Aetiofia, ba solohe fefoe gana'a radjo si alawe no ma'e. Ba möi ia wanandö ba Jeroezalema. Ba ifoeli ia, toemataro ia ba garetania ba ibadzo dzoere Jesaia, samamene'ö. Ba imane Eheha chö Wilifo: Ondasi garetä ande ba böli röiröi ia. Ba fagohi Wilifo, i'ondasi garetä ba irono, mamadzo soere ia, soere Jesaia. Ba imane chönia Filifo: Haega'iwaisa, ö'ila göi nibadzooe? Ba imane: Haegagoembaisa, na löna samnichacha ja'o. Ba i'andö chö Wilifo wa'amöi ba garetä,

ba toemataro Wilifo ba naenia. Ba ande gaechoetania li dzoere nibadzonja no ma'e: Ja'ia simae biribiri nidoro ba gamoenoea, ha simae ono mbiribiri, si löna moli ba dana dzogoeti boenia, ba simane göi ia, löna ibokani mbawania. Me ide'ide ia, ma labeta wanoekoenia, ba hata dzi'ila wanotoeriagö na'ötönia? hana me ma hoemalö nosonia ba goeli danö." Ba isofoe enoni radjo si alawe no ma'e chö Wilifo ba imane: Oe'andö chöoe, hata niha ande, nitörö li dzamamene'ö no ma'e, ja'ia mena niha bö'ö? Ba itema linia Filifo, ibörötai ba dzoere ba i'otoeragö chönia doeria seboea dödö moroi chö Jesoe. Ba me latörö lala ba laroege nidanö, ba imane enoni radjo si alawe no ma'e: Idzö! nidanö. Hadöi na dawidawinia, wamajagö idanö chögöe? Imane Filifo: Na manerönoe ndaoegö moroi ba dödöoe, ba tola. Ba itema linia ba imane: ja'o manerönoe, wa ono Lowalani Jesoe Keriso. Ba ifanombase gareta, ba möi ira toe ba nidanö, daroea ira, Filifo faoma enoni radjo si alawe no ma'e, ba ibajagö chönia idanö Filifo. Ba me möi ira lawa moroi ba nidanö, ba idoro Wilifo Eheha Lowalani, ba löna ae idzira ia enoni radjo si alawe no ma'e, ba eboea dödönia ba wanörö lalania. Ba Filifo itöröi mbanoea fefoe ba i'otoeragö li Lowalani iroegi Cesarea.

---

37. KOEMANDOE KORNELIO.

De hoofdman Cornelius.

HAND. 9 en 10.

Samoedza ma'öchö me itöröi Fetero manotoeriagö li Lowalani, möi ia ba mbanoea Jope, ba so nifagoeroe si alawe ba mbanoea ande, Tabita döinia. Ba ma tohöna chönia mboe'aboe'a si söchi, ba oja ibe'e game'ela chö niha si loemana. Ba moföchö ia me loeo ande ba mate. Ba lafatene chö Wetero nifagoeroe, ba me iroegi, la'ondasi

ia lacha mbanoea ba lafaoro'ö chönia gamagama faoma lembe nifadzöchi Dabita no ma'e. Ba ibalödoehini toee danö Fetero, manandö ia ba imane: Ö Tabita, faoso! Ba ibokani matania ba toemataro. Ba ira'oe danania Fetero, ifasisindo ia ba ifamene'ö ia chö niha samoni faoma lacha mbanoea. Ba me farono ande ba mbanoea Jope, ba ato dzanerönoe chö Lowalani.

Ba so niha Cesarea, Kornelio döinia, koemandoe dzaradadöe Italia. Ba niha satoelö dödö ia, sanata'oesi Lowalani faoma fefoe si so ba nomonia. Oja ibe'e game'ela chö niha si loemana ba löna mamalömalö manandö ia chö Lowalani. Ba idzira ba ganilata (gamaigila) malaika Lowalani, si möi chönia baomo, me labödzi töloe, ba imane chönia malaika: Ö Kornelio! Ba imane: Hadöi, Toea? Ba imane chönia malaika: Fanandöoe faoma ame'elaoe ma itörö dödö Lowalani lawa; ba mana'ö, fatene niha ba Jope ba fahede'ö Simoni, nifotöi Fetero, ma möi ia tome chö Simoni, sanehao oeli dzawi, ba mbewe nasi so nomonia. Ba ihede Kornelio dzawoejoenia daroea ba saradadöe samösa, sanata'oesi Lowalani, i'otoeragö chöra fefoe no ma'e ba ifatene ira ba Jope. Ba me mahemoloe me ma so ira ba lala ba ahatö ae ba mbanoea ande, möi Wetero lawa ba hare manandö, me laloeo. Ba olofo ia ba omasi mana. Ba gasagasa me lafadzöchi gönia, ba tobali nosonia, ba idzira, ma teboka mbanoea lawa, ba adada toee nahia mae noecha seboea, ma toemawi dalinania si öfa. Ba so baka fefoe nawatöe dzaliwäliwä ba goeli danö, si öfa ahe ba fefoe nawatöe dzanana faoma fofö ba daloe mbanoea. Ba so dzihede chönia, sanoea: Faoso, Fetero, taba ba a! Ba imane Fetero: Tobai Toea, hana me löna oerao mana dzalacha mena si ta'oenö. Ba imane soei chönia sihede no ma'e: Böli bali'ö salacha, nihaoni Lowalani. Ba so medöloe simane; awali hö ba möi lawa manawoeli nahia ande. Ba me ifatooetöoe ba dödönia Fetero, hadöi gaechoeta nidziranania ande, ba so toee niha, nifatene Kornelio no ma'e, ba lasofoe, na ma so Wetero baomo. Ba imane chönia Eheha. So niha sanaloei ja'öegö, aude faoso, ae toee,

aegö awöra ba böli doe'adoea dödöoe, hana me ja'o dzamatene ja'ira. Ba möi tooe Wetero, i'ondasi ira ba imane: Ja'o nialoe'aloemi, hadöi mbörö wa'asomi? Ba la'otoeragö chönia fefoe. Ba ihede ira baomo ba ibe'e görà.

Ba me iroegi sara woni soei ba möi ia faoma chöra ba Cesarea, ba isindoi ira Kornelio ba i'ofoelei niwania faoma si fatahö dödönia. Ba me möi baomo Wetero, ifalachisi ia Kornelio, itoehi mbatö ba manaloeloe chönia. Ba ifasisindo ia Fetero ba imane: faoso, niha göi ndao. Ba fahoehoeo ira, ba me möi baka, idzira Fetero niha sato sofoelo ba imane chöra: Awania aboboto sibai ba dödögoe, wa tena sichala niha nifaigi Lowalani, ba fefoe hata niha, sanata'oesi ja'ia ba samadzöchi satoelö, ande ni'omasi'önia. Ba i'otoeragö chöra doeria moroi chö Keriso, me laboenoe ia ba me i'orifi ia Lowalani moroi ba gatela. Ba ma iwaö chöma wanotoeriagö chö fefoe niha, wa ja'ia nifatoetoeroe dzamamene'ö fefoe, wa ba döinia lasönda wanaefa dzala fefoe niha sanerönoe chönia. Ba me löna na a'oi niwaö Wetero, ba aechoe Geheha ni'amoni'ö ba chö niha fefoe, samondondono li ande. Ba ahöi dödö dzanerönoe nichai, si ma möi awö Wetero, ba tokia ira, me nidoewagö göi Geheha ni'amoni'ö chö niha solohe adoe. Ba imane Fetero: Hae-ga'iwasa so niha si tola manaha idanö, fa löna labajagö chöra idanö si ma manema Eheha ni'amoni'ö, simae ja'aga? Ba i'orisi wamajagö idanö chöra ba döi Jesoe Keriso. Ba la'andö chönia, wa mowoni ia chöra.

Ba me tefoeli Wetero ba Jeroezalema, löna söchi dödö ndaiwania nichai, me ma möi ia chö niha si löna choemai ba me oroedoe mana ia ba chöra. Ba me i'otoeragö chöra fefoe nifadzöchi, lasoeno Lowalani ba lamane: Ba ma ibe'e Lowalani chö niha solohe adoe göi wamalalini era'era ba wa'aeri.

38. FANAFA'Ö WETERO.

De wonderbare redding van Petrus.

HAND. 12: 1—17.

Me loeo ande iwawaja Herode ösa mbanoea Doeada Jesoe ba wamakao ja'ira. Iboenoe Jakobo, achi Johane, faoma föda. Ba me idzira, omasi niha Jehoeda, ba ifara'oe'ö Wetero göi ba ifabe'egö ia ba goeroena. Ibe'e ia ba dana dzaradadoe, sanarogö ja'ia. Ba manandö chö Lowalani mbanoea Doeada Jesoe moroi ba dödöra ba wanaolo Wetero. Ba idzö! möi malaika Lowalani ba asioho baka ba goeroena. Isoesoegi Wetero ba imane chönia: Faoso, alio'ö! Ba abeta rate ba danania. Ba imane malaika: Böbö löwilöwioe ba olaligahe gahemönö! I'ohi Wetero. Ba imane chönia malaika: Ömaroe mbaroeoe seboea ba ohi ndao! Ba möi ia baero ba i'ohi; ba löna i'ila Fetero, wa sindoehoe nifadzöchi malaika ande; ba dödönia, anilata nidzirania. Ba latörö nahia dzanarogö si'oföna ba si'afoeria ba laroegi galawasa tefao, lala ba mbanbea, ba teboka mane'ö fönara, ba möi baero ira, latörö newali si sara ba i'anema'ö ibeta ia chönia malaika.

Ba imane Fetero, me i'era'era ba dödönia: Awania oe'ila, sindoehoe, ma ifatene Lowalani malaikania ba ma i'efa'ö ndao moroi ba dana Herode ba moroi ba wanindoi niha Jehoeda fefoe. Ba me aboboto ba dödönia, iroegi nomo Maria, ina Johane, nifotöi Mareko. Ba me itoko galawasa Fetero, möi baero nono si alawe, ba me irono li Wetero, löna ibokani chönia, me eboea sibai dödönia, ba möi ia baka ba i'otoeragö, so Wetero baero. Ba me labokani, ladzira ia ba tobali dödöra. Ba ifadzawa danania chöra, me'a ahono ira, ba i'otoeragö haega'iwaisa wanefa'ö ja'ia ba goeroena Lowalani.

39. FAMALALINI GERA'ERA WAOELO.

De bekeering van Saulus.

HAND. 9.

Ba i'ohi Saoelo nifagoeroe Doeada Jesoe, ifeta'oe ira ba iboenoe. Ba i'andö dzoere chö gere seboeo ba wa'amöi ia ba Damaseko ba dzekola, me'a iböbö na falachi ia dzolohi hoekoe Doeada Jesoe, ira si matoea ba ira si alawe edöna idoro niböbö ba Jeroezalema. Ba me ahatö ia ba Damaseko, ifasoei ia haga moroi ba dzoroego, ba alaboe ia ba irono li, sanoea chönia: Ö Saoelo! Ö Saoelo! Hana wa o'ohi ndao? Ba imane: Ö So'aja, hata ndaoegö? Ba imane: Jesoe ndao; ni'ohioe. Ba tokia Saoelo ba imane: Ö So'aja! haegagoembaisa? Imane chönia So'aja; Faoso ndaoegö ba aegö ba mbanoea, gane lawäo chöoe hadöi nifadzöchieo. Ba ma tokia sibai nawönia, hana ma larono li ba löna faoro chöra niha. Ba maoso Saoelo moroi ba danö, ba me ibokani matania, löna faoro chönia hadöihadöi. Ba la'ohé danania ba ladoro ia ba Damaseko. Ba töloe boni löna idzira niha, löna mana ia ba löna i'inoe nidanö.

Ba so nifagoeroe Doeade Jesoe ba Damaseko, Anania döinia. Chönia iwäo Lowalani ba ganilata: Faoso ndaoegö ba aegö ba newali, nifotöi, sadölö ba sofoe ba nomo Joeda, na ma so Saoelo, banoea Dareso, ba idzö, manandö ia. Ba ma idzira niha, sotöi Anania, si möi chönia baomo, sanoeafa telaoenia, me'a idzira soei niha. Ba imane Anania: Ö Toea, ma oerono, ato dzanotoeragö niha ande, wa i'awölö'ö wamakao ni'amoni'ö ba Jeroezalema, ba mana'ö ma latehe chönia ere seboea, wa tola iböbö fefoe ga ba chöma, sanaröfi töioe. Ba imane chönia So'aja. Aegö, gamagama nifili chögoe ande, sanotoeragö töigoe chö niha solohe adoe, ba chö radjo ba chö ndaono Giseraëli. Hana goewaoro'ö chönia wa'oja wamakao si tobai lö'ö itaha me börö ndao. Ba möi Anania, itoefa delaoe Saoelo ba imane:

Iwagoe Saeolo, ma ifatene ndao So'aja, me'a teboka soei mataoe, ba me'a ni'afönoei ndaoegö Eheha niamöni'ö. Ba i'anema'ö atoroë moroi ba matania mae hoenahoena ba idzira soei niha. Ba maoso ia, ifabajagö'ö chönia idanö, ba mana ia me'a abe'e soei ia. Ba me löna na ara i'agö chö nifagoeroë ba Damaseko, i'otoeragö ba dzekola Jesoe, wa ono Lowalani ia. Ba tobali dödöra fefoe, samondondono ande ba lamane: Tena solohi sanaröfi töi Doeada Jesoe ande, si möi ga mana'ö, me'a iböbö ira ba me'a idoro ira chö gere seboea? Ba tobali awölö Saeolo ba hoehoeo ba ifasindoehoe'ö niha Jehoeda ba Damaseko ba ifaoro'ö, wa Keriso ande.

Ba me ara ma'ifoe, mamagölö niha Jehoeda ba wamoenoe ja'ia. Latarogö mbawa göli boni ma'öchö. Ba lahalö ia nifagoeroë ba dzi boni ba ladada ia tooe ba hilo baero göli. Ba möi ia ba i'agö ba danö Arabie. Ba me iroegi medöloe fache möi ia ba Jeroezalema ba edöna möi chö nifagoeroë. Ba fefoe la'ata'oesi ia, ba dödöra, löna nifagoeroë ia. Ba ihalö ia Baranaba ba idoro ia chö nifatene. Ba i'otoeragö chöra Saeolo, haega'iwaisa me idzira Dzo'aja ba lala, ba haega'iwaisa me hoemedede ia chönia ba wa löna ata'oe ia, me ma i'otoeragö Keriso ba Damaseko. Ba i'agö chöra ba Jeroezalema, mofanö ia ba möi manawoeli ba löna aiwö dödönia wanotoeragö töi Jesoe.

---

40. FA'AMOI WAOELO WANOTOERAGÖ TOEADA JESOE.

De eerste en tweede zendingsreis van Paulus.

HAND. 13—16.

Me lafosoemane Lowalani nifagoeroë Doeada Jesoe ba mamoni ira, i'waö Eheha ni'amoni'ö: Mihonogöi chögöe Baranaba faoma Paeolo ba halöwö ande, nibe'egoe ba danara. Ba manandö ira ba latoefa delaoera ba lafofanö ira. Ba möi ira ba Seloikia ba moroi gaö'ö molojo ira ba

laroegi Cypero faoma Salami ba Pafu. Ba mbanoea ande so koemandoe Seregio Paelo, sanerönoe chö Doeada Jesoe.

Ba me latörö Lysetera falachi ira chö niha si tobai mowanöwanö, ma omboejoemböeje mbotonia moroi ba daloe ninania. Ifondondono niwäo Waoelo. Ba inehögö ia Paelo ba me aro ba dödönia, so manerönoe chönia, wa tola ni'atolaisi, imane chnöia Paelo: Atoelö'ö wesisindo ba gaheoe! Ba maoso ia ba mowanöwanö. Ba me ladzira niha sato nifadzöchi Waoelo, ahöi dödöra ba lamane: Ma tobali mae niha Lowalani ba ma möi tooe ira ba chöda. Ba labe'e töi Baranaba »Joepitero,» ba töi Waoelo »Merekeri,» me ja'ia dzi fahoehoe. Ba idoro ba mbawa göli göröbao faoma boeno ere Joepitero, edöna ifosoemane me'a ira. Ba me larono ande sinene Baranaba faoma Paelo, lacika mbaroera, fagohi ira chö niha ba lamane: Hana wa simanemi? Niha göi ndaga, simae ja'ami, sanotoeria chömi toeria seboea dödö, me'a miröi nadoe si löna goena, ba me'a miföelimi chö Lowalani saeri, samadzöchi soroe go faoma tanö. Löna ma ibini'ö ia, ba ma ibe chöda amiha dzi söchi, teoe moroi ba mbanoea lawa, ba bawä sowoea dzinanö, ba ma i'eböea'ö dödöda ö ba fa'omasi dödö. Ba me lawäo ande lahonogöi mane'ö niha, fa löna lafosoemane ira.

Awania mofanö Waoelo soei ba ihalö awönia Sila. Ba me la'otoeragö Toeada Jesoe ba mbanoea Filifi, ifondondono chöra göi si alawe samösa, Lydia döinia, saniaga baroe soroi ba loeo, sanata'oesi Lowalani. Ba ibokani dödönia Lowalani, fa löna olifoe ia niwäo Waoelo. Ba me labajagö chönia idanö faoma fefoe si so chönia baomo, imane: Na ba dödömi sanerönoe chö Lowalani ndao, ba mi'aene ga chögöe baomo.

Ba me möi ndaga manandö, falachi ndaga dzawoeje si alawe si so bechoe; eboea loeo lasönda sohö ja'ia moroi chönia. Ba i'ohi ndaga. Ba löna söchi dödö Waoelo ba imane chö mbechoe ande: Oewäo chöoe ba döi Jesoe Keriso, beta ndaogö chönia! Ba i'anema'ö ibeta ia. Ba me ladzira sohö ja'ia, wa ma abeta mbörö wanaloeria, lara'oe Waoelo faoma Sila, ladoro ira chö koemandoe ba

lamane: Lafakiko mbanoeada niha ande, niha Jehoeda ira, sanotoeria hoekoe, si tobai tatema, me niha Roma ita. Ba me awali labödzi ira, ikoeroe ira koemandoe. Ba mato taloe mboni manandö Waoelo faoma Sila, lasoeno Lowalani. Ba tobali doemoeroe danö sowölöwölö iroegi doemögödögö dzicholi goeroena, ba teboka galawasa, ba aefa fefoe mböbö niha nikoeroe. Ba tokia dzanarogö tasi, me idzira, ma teboka galawasa, ba ifadöli wöda, edöna iboenoe ia, hana, ba dödönia ma molo niha nikoeroe. Ba hoemedede chönia Waoelo ba imane: Böli boenoe ndaogö, fefoe so ndaga ga. Ba ifahalö'ö wandoe, möi baka ba mogichi ia ba wa'ata'oe, ba itoehi danö föna Waoelo faoma Sila; idoro ira baero ba imane: Haegagoembaisa, me'a goesoemönda wa'aoeri ba mbanoea Lowalani? Lamane: Anerönoe chö Doeada Jesoe Keriso, ba gösoemönda wa'aoeri faoma fefoe si so baomo chöoe. Ba la'otoeragö li Lowalani chönia ba chö fefoe si so baomo chönia. Ba ihalö ira, isasai dzibötöra ba wamödzi ba ifabajagö'ö chönia idanö ba chö fefoe si so baomo chönia. Ba eboea dödöra, me manerönoe ira chö Lowalani.

---

41. PAELO NIKOEROE BA SEZAREA FAOMA FA'ASONIA BA ROMA.

**Paulus' gevangenschap te Cesarea en zijne aankomst
te Rome.**

HAND. 21—26.

Samoedza ma'öchö me möi Waoelo ba gosali Lowalani ba Jeroezalema, ladzira ia niha Jehoeda moroi ba danö Asie. Ba lara'oe ia ba lamane: Ja'ami, ono Giseraëli, mitaolo! Ande niha samowöhö niha fefoe, hana ifagoeroe niha baero hoekoe Lowalani ba löna manoni ia nahia ande. Ba maoso fefoe niha mbanoea, lara'oe Waoelo ba ladoro ia baero gosali. Ba me edöna laboenoe ia, ibeta ia koe.

mandoe dzaradadoe moroi ba danara, ibe ia ba rate ba ifadoro'ö ia ba nahia dzaradadoe. Ba me mahemoloe ibe ia fõna gorahoea seboea, me'a irono, hana wa la'adoegö ia. Ba me fasoso ira ba hoehoeo, niha Farisaio faoma niha Sadoesaio, ifadoro'ö ia soei ba nahia dzaradadoe. Ba ba dzi boni möi Dzo'aja chö Waoelo ba imane chõnia: Böli ata'oesi, Paoelo, hana simae ni'otoeragöoe ndao ba Jeroezalema, simane gömotoeragö göi ndao ba Roma. Ba me moloeo, mamagölö öfa woeloe niha Jehoeda ba fasoewa ira, wa löna mana ira ba löna minoe nidanö, iroegi löna laboenoe Waoelo. Ba me irono ande koemandoe, ifahonogöi'ö öfa naotoe dzaradadoe faoma fitöe na foeloe si fakoedo, sondoro Paoelo ba dzi boni ba Sezarea chö koemandoe Felise. Gaö'ö labe'e Waoelo ba nomo dzanoekoe; ba me so dzanadoegö ja'ia moroi ba Jeroezalema, ifabe'egö ia Felise fõnara. Ba tobai la'otoeragö dzalania. Ba ibe Felise Waoelo chö koemandoe side'ide, me'a itarogö ia, ba itehe wa fefoe dzahatö chõnia tola möi baomo wamalachisi ja'ia.

Löna ara foeri hö'ö ifahalö'ö Felise Waoelo, me'a ifaoro'ö ia chö nisibatõnia, banoea niha Jehoeda ia. Ba me i'otoeragö Paoelo wa'atoelö dödö faoma fa'ohahaoe dödö ba hoekoe si'afoeria, tokia Felise ba imane: ofanö oea mana'ö, na tola, goewahalö'ö ndaogö soei. Ba idaõnadaõna, jambe kefe chõnia Paoelo, me'a i'efa'ö ia. Ande me ifahede'ö ia asese ba fahoehoeo ia chõnia. Ba me iroegi mendoea fache möi Portio Festo fanali Welise. Ba me'a söchi chõnia niha Jehoeda, iröi Felise Waoelo nikoeroe.

Ba me so Westo ba danö, möi chõnia gere seboea faoma telaoe niha Jehoeda ba la'andö chõnia, me'a ifatene Waoelo ba Jeroezalema. Edõna laboenoe ia ba lala. Ba me söchi dödö Westo chö niha Jehoeda, isofoe chö Waoelo, na edõna möi ia ba Jeroezalema, me'a lahoekoe ia gaö'ö. Ba imane Paoelo: Kaizaro dzanoekoe ja'o; löna fasala ndao chö niha Jehoeda, simae ö'ila göi. Imane Festo: Me ötötöi Kaizaro, tola möi oegö chõnia.

Foeri hö'ö möi radjo Ageripa faoma isibatõnia Berenise ba Sezarea, me'a fatabe ira chö Westo. Ba me i'otoeragö

Festo chö Ageripa hoehoeo moroi chö Waoelo, omasi ia wamaigi ja'ia. Ba sara woni foeri hö'ö möi Ageripa faoma Berenise ba nomo dzanoekoe. Ba lahalö Waoelo ba latehe chönia fahoehoeo. Ba i'otoeragö chöra fefoe moroi ba lala föna Damaseko, me idzira Doeada Jesoe ba haega'iwaisa ma i'otoeragö ia, ba hana wa aföchö dödö niha Jehoeda chönia. Ba me i'otoeragö simane, iwäo chönia Ageripa: mowöhö ndaoegö Paoelo, eboea ni'ilaœ, ande me mowöhö ndaoegö. Ba imane Paoelo: Tena mowöhö ndao, radjo! oe'otoeragö dzi wöwö. Ba haega'iwaisa, manerönoe radjo li dzi famene'ö? Imane Ageripa: Ambö na ma'ifoe, wa manerönoe ndao, ba tobali niha sarani. Imane Paoelo: Omasi sibai ndao, wa tobali radjo simae ja'o, baero rate ande.

Löna ara foeri hö'ö ladoro Waoelo ba mbanoea Roma. Ba latehe chönia manörönörö haega omasi ia wa'amöi, ba labe'e awönia saradadoe samösa. Simane i'agö Paoelo ba nomonia mendoea fache ba ifalachisi fefoe si möi chönia. I'otoeragö chöra mbanoea Lowalani moroi chö Doeada Jesoe faoma fa'eboea dödö, ba samösa löna sanaha ja'ia.

---

42. HOEKOE SIAFOERIA.

Het jongste gericht.

MATTH. 25 : 31—46.

Na möi nono niha ba lachöminia ba fao chönia fefoe Malaika ni'amoni'ö, ba toemataro ia ba darodaro wa'eboeania. Ba la'ofoelei fönania fefoe niha, ba iföfögö ira, simae na iföfögö sanobelai mbiribiri si alawe moroi ba mbiribiri si matoea. Ba ifa'amöi ba gabölönia mbiribiri si alawe ba ba gaberania mbiribiri si matoea. Ba imane radjo chö dzi so ba gabölönia: Miaene, ja'ami, ni'omasi'ö namagoe ba mitema gondöita, nifanöna chömi moroi ba mböröta danöa. Hana me olofo ndao, ba ma mibe'e gögöe; ma owöchi dödögöe

ba ma mifa'inoe'ö chögoe nidanö; me manörö ndao, ba ma midoro ndao baomo; me löna mogamagama ndao, ba ma mifogamagama ndao; me moföchö ndao, ba ma möimi chögoe. Ba lafa'ema linia niha satoelö ande ba lamane: Ö Toea! hamega madzira ndaoegö wa'olofö, ba me mabe göoe? mena me owöchi dödöoe, ba mafa'inoe'ö chöoe nidanö? Hamega madzira ndaoegö manörö, ba madoro ndaoegö baomo? mena me löna mogamagama, ba mafogamagama ndaoegö? Hamega madzira moföchö ndaoegö, ba me so ba goeroena, ba möi ndaga chöoe? Ba ifa'ema lira radjo no ma'e ba imane chöra: Sindoehoe niwa'ögoe chömi, fefoe hadöihadöi nifadzöchimi chö niwa'iwagoe si loemana, ba chögoe nifadzöchimi ande.

Awania iwaö radjo chö dzi-so ba gaberania: Milaboemi! ja'ami nifalacha'ö; mi'aegö ba nalitö ande si löna matemate, nifanöna chö Gaföcha faoma malaikania. Hana me olofo ndao, ba löna mibe'e gögoe; ba me owöchi dödögoe, ba löna mifa'inoe'ö chögoe nidanö; me manörö ndao, ba löna midoro ndao baomo; me löna mogamagama ndao, ba löna mifogamagama ndao. Ma moföchö ndao ba so ndao ba goeroena ba löna möimi waigi ndao. Ba lafa'ema linia ba lamane: Ö Toea! Hamega madzira me olofo ndaoegö, mena me owöchi dödöoe, mena me manörö ndaoegö, mena me löna mogamagama ndaoegö, mena me moföchö ndaoegö, mena me so ndaoegö ba goeroena, ba löna möi ndaga enonioe? Ba ifa'ema lira ba imane: Sindoehoe niwa'ögoe chömi, hadöi dzi löna nifadzöchimi chö niwa'iwagoe si loemana, ba löna göi nifadzöchimi chögoe ande. Ba möi ira ba woföchö si löna aetoe'aetoe; ba niha satoelö möi ba wa'aeri si löna aetoeaetoe.

Cornell University Library
BS 558.N5F89

Toeris n'amon'i :Mfawani ba II Nono

3 1924 023 006 657

ck

